Модуль 3.2.
Урок 29.

План уроку:

1. Давньоримське приватне житло

- Римський домус: атріумний та атріумно-перистильний типи
- Вілла, інсула

2. Місто Помпеї

- Історія міста та його загибелі, відкриття, сучасні дослідження
- Археологічний парк «Помпеї»: організація і план міста
- Громадські споруди Помпеїв: форум, храми, терми, палестра, театр, одеон, амфітеатр
- Господарські будівлі Помпеїв: пекарня, термополій
- Житлова архітектура Помпеїв: найвідоміші будинки та вілли

МИСТЕЦТВО СТАРОДАВНЬОГО РИМУ

ПРИВАТНЕ ЖИТЛО

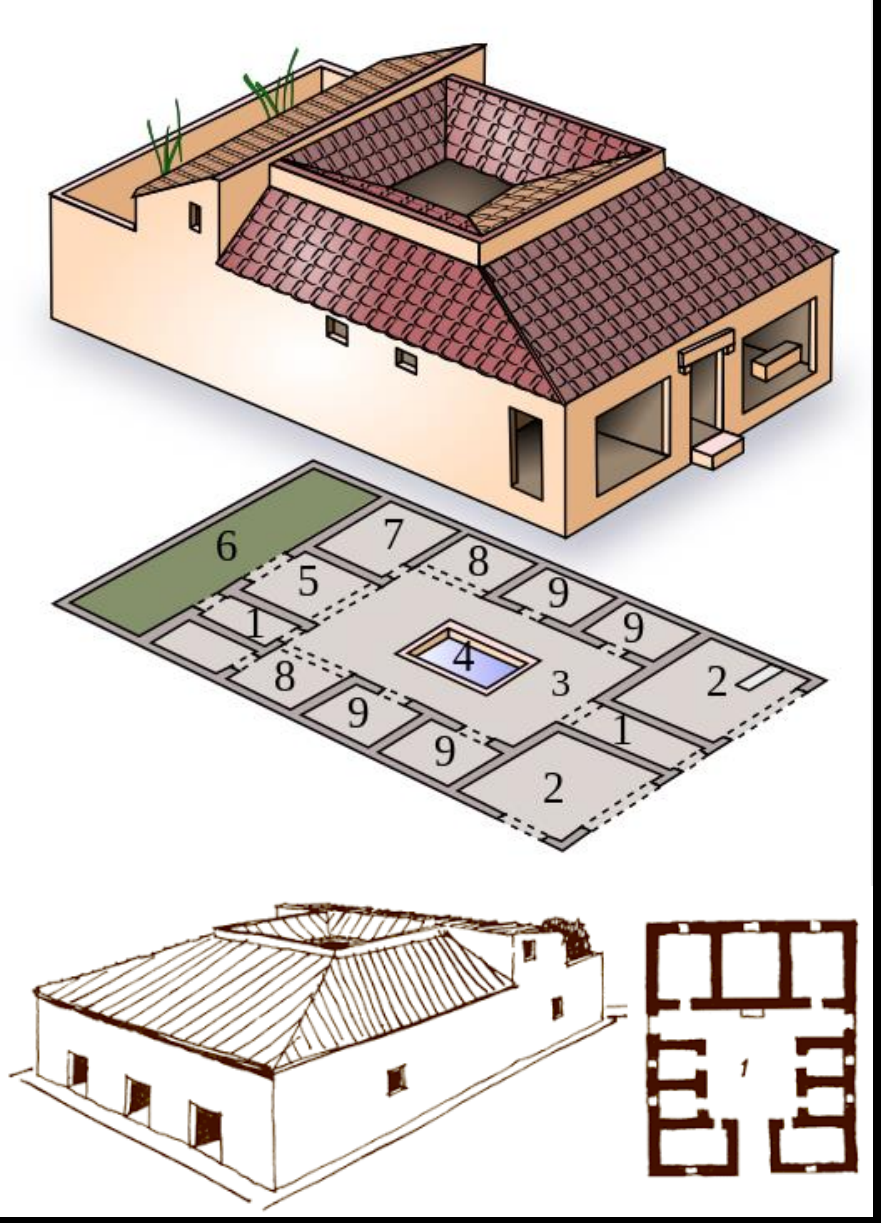

Римський домус – атріумний будинок
Етруський атріумний будинок

DOMUS ROMANA – РИМСЬКИЙ ДОМУС
АТРІУМНИЙ ТИП БУДИНКУ

Італійський маєток – домус походить від етруського будинку зі світловим подвір'ям атріумом всередині

В атріумі етруських будинків знаходилось вогнище, через що стіни були закопчені, це дало назву подвір'ю – лат. atrium від лат. ater – «чорний», «темний»

Римський домус мав чітко визначене планування основних елементів

Вхідні двері вели до вестибула (коридору), який вів до атріуму (внутрішнього двору), навколо якого розташовувалися різні кімнати: спальні (кубікули), підсобні приміщення, їдальня (триклініій), вітальні (екус, екседра) та інші

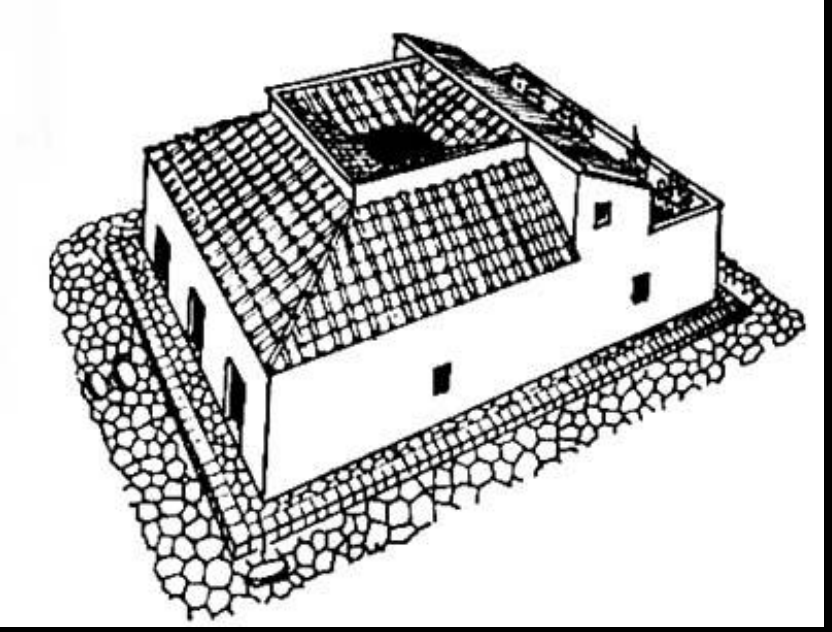

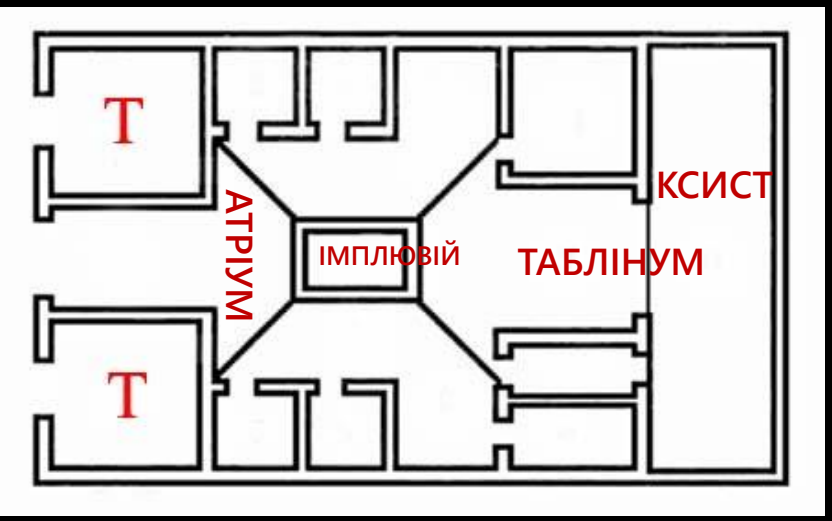

Римський домус – атріумний будинок
На плані буквами Т позначені таберни

У центрі внутрішнього двору знаходився імплювій (басейн) для збору дощової води, що надходила через спеціальний отвір у даху – комплювій. Цей отвір забезпечував освітлення кімнат

З імплювію вода стікала в цистерну, звідки її брали для побутових потреб

На тій самій осі, що й вхід, розташовувався таблінум – головне приміщення будинку, приймальня з видом на атріум. Вхід до таблінума можна було закривати шторою або перегородкою

Позаду приміщень розташовувався ксист (сад)

По обидва боки від входу могли розміщуватися таберни (крамниці) з окремими входами з вулиці. Такі приміщення господар здавав у найм

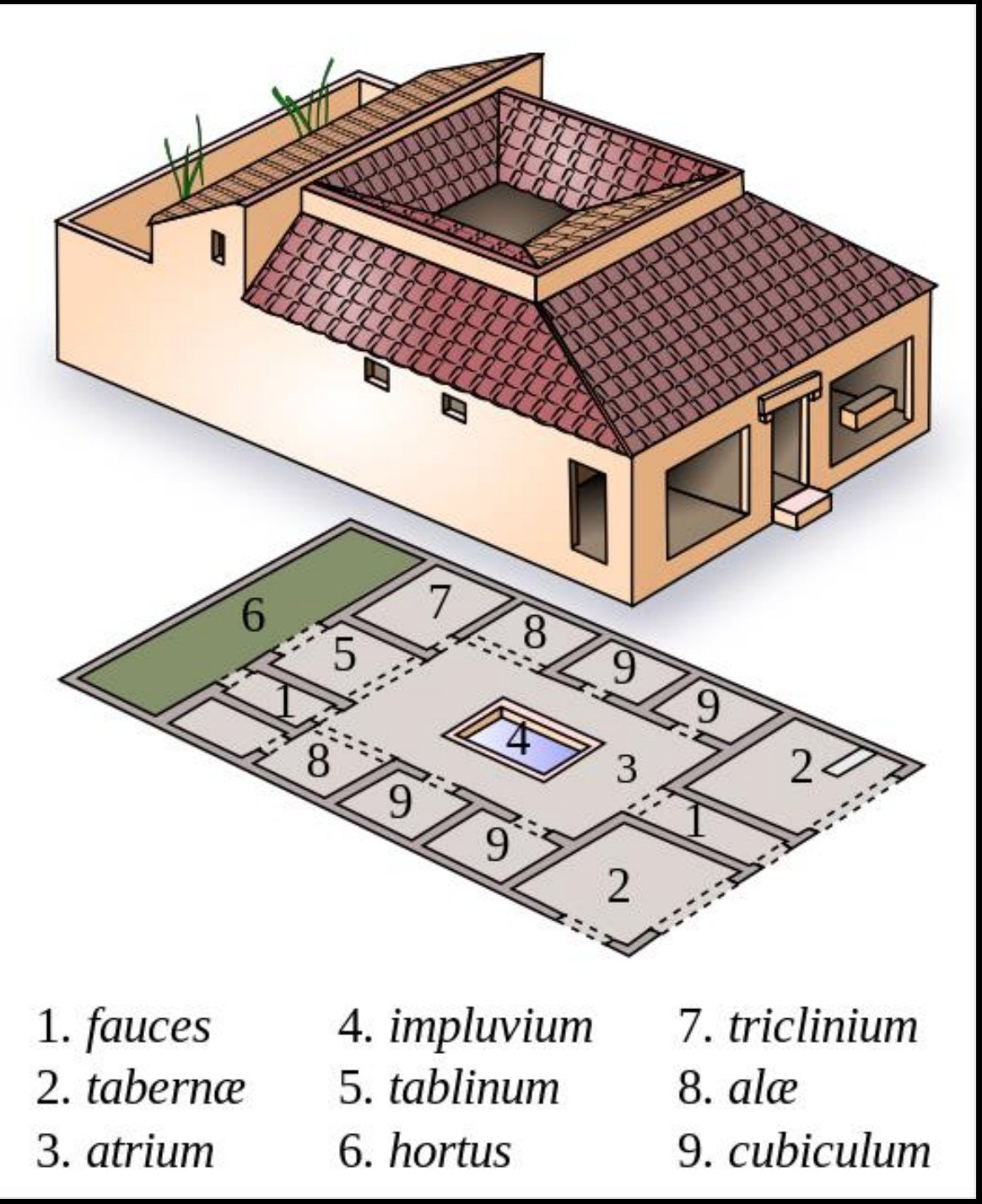

ПЛАН ДОМУСА (атріумний будинок):

1 – вестибул (вхідний коридор) та фаус (прохід)

2 – таберна (крамниця)

3 – атріум (внутрішнє подвір’я)

4 – імплювій (басейн) під комплювієм (отвором у даху)

5 – таблінум (головна кімната)

6 – ксист (хортус) – сад

7 – трикліній (їдальня)

8 – ала (крило)

9 – кубікула (спальня)

Вигляд і план типового римського атріумного домуса

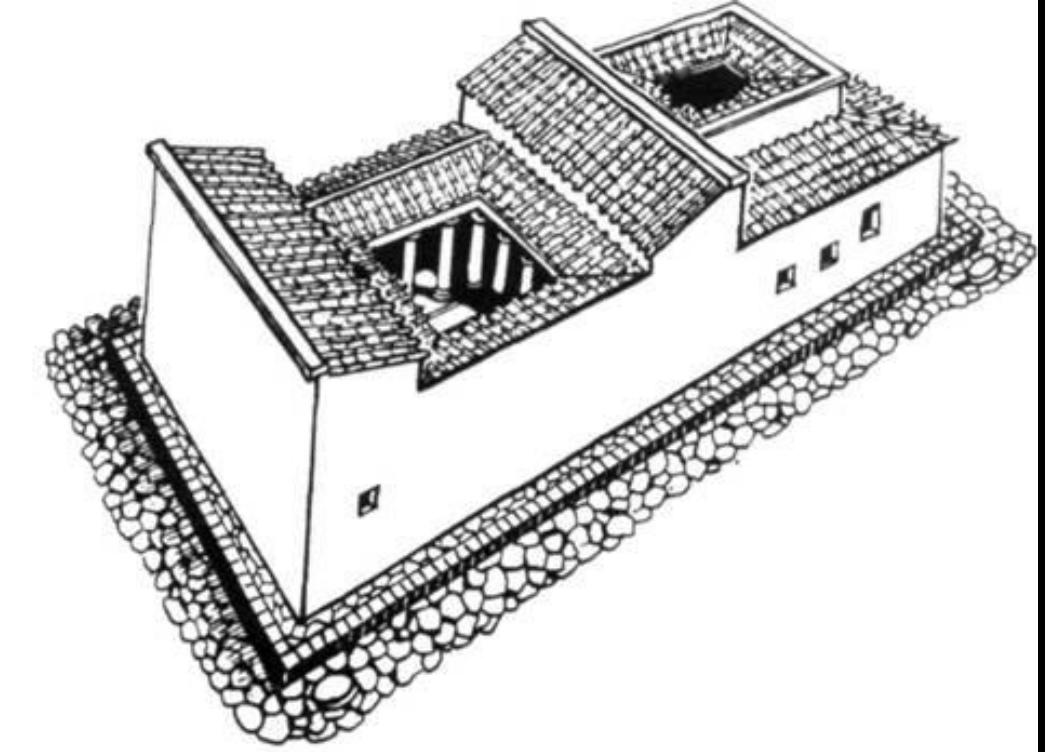

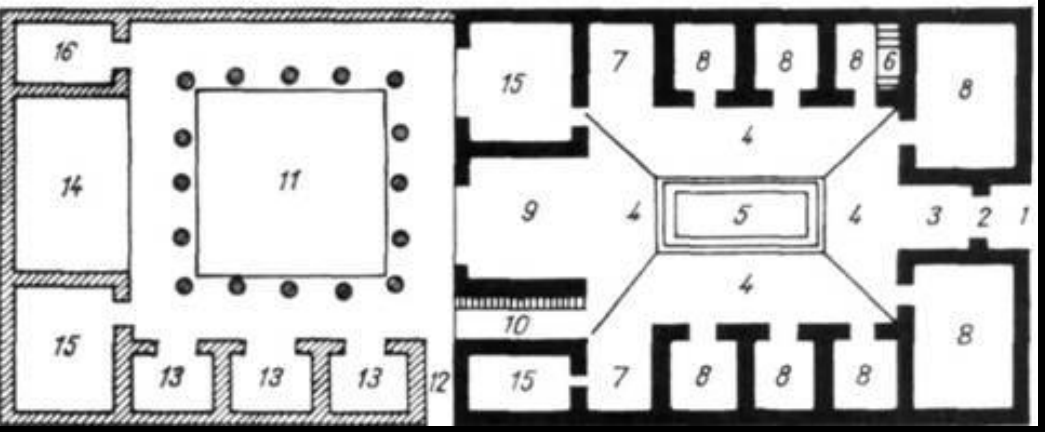

Вигляд і план атріумно-перистильного домуса:
4 – атріум, 5 – імплювій, 8 – кубікули,
9 – таблінум, 11 – перистильне подвір’я з садом
вірідарієм, 14 – екседра (вітальня), 15 – триклінії

РИМСЬКИЙ ДОМУС АТРІУМНО-ПЕРИСТИЛЬНИЙ ТИП БУДИНКУ

Починаючи з II ст. до н. е., під впливом елліністичної архітектури до атріумного будинку додалася частина, яка включала перистильне подвір’я

Сад на задньому подвір’ї – вірідарій – збільшився, його оточили колонним портиком (перистилем), який відкривався до житлових кімнат

Римські будинки часто були багато прикрашені яскравими фресками на стінах та мозаїками на підлогах

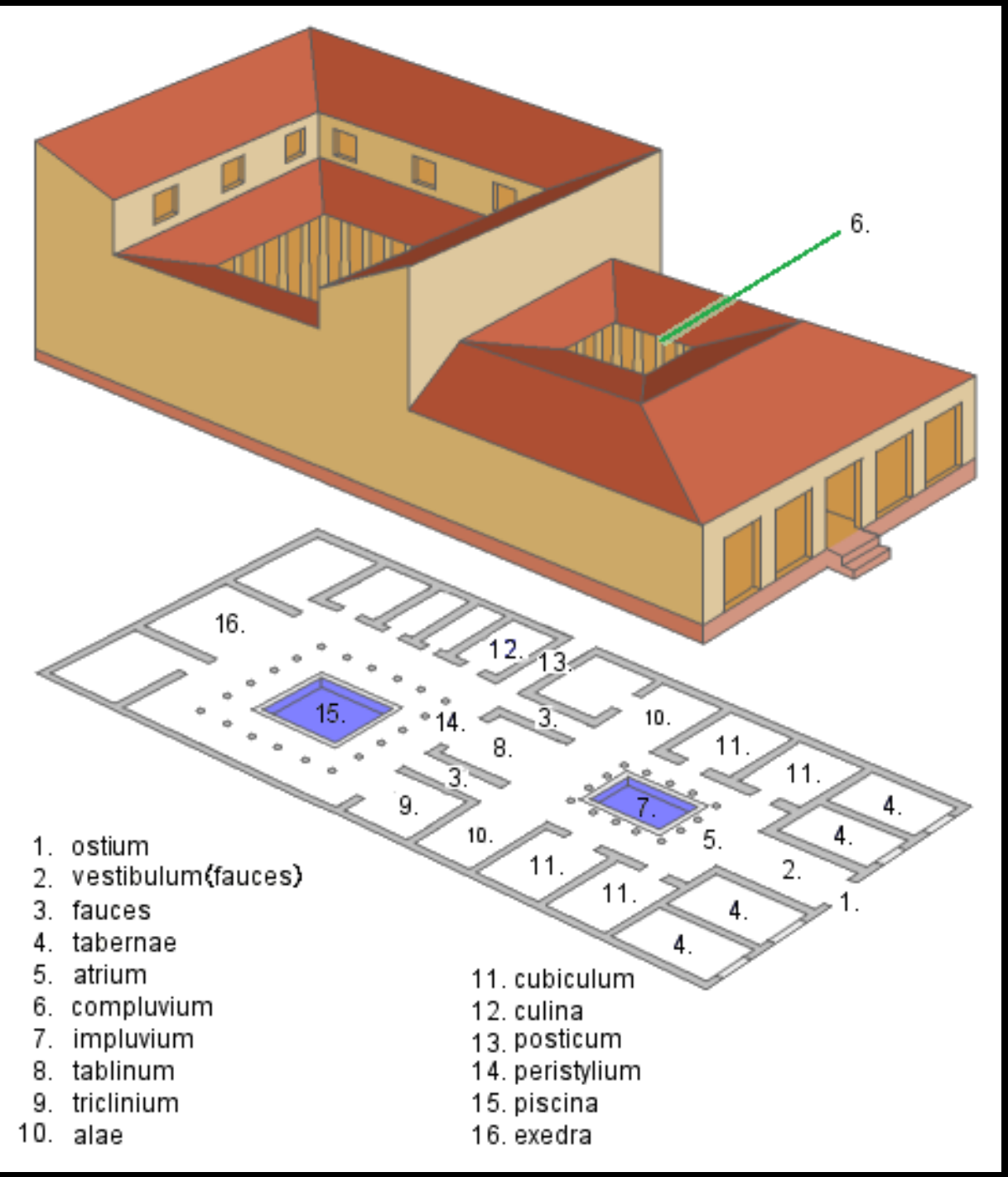

ПЛАН ДОМУСА (атріумно-перистильний будинок):

1 – остіум (вхідні двері)
2 – вестибул
3 – фауцеси
4 – таберна (крамниця)
5 – атріум (внутрішнє подвір’я)
6 – комплювій (отвір у даху)
7 – імплювій (басейн)
8 – таблінум (головна кімната)
9 – триклініій (їдальня)
10 – ала (крило)
11 – кубікула (спальня)
12 – кучіна (кухня)
13 – постікум (чорний вхід)
14 – перистиль (подвір’я, оточене колонадою, з садом вірідарієм)
15 – пісцина (басейн)
16 – екседра (ніша, вітальня)

Вигляд і план типового римського атріумно-перистильного домуса, діаграма Ohto Kokko

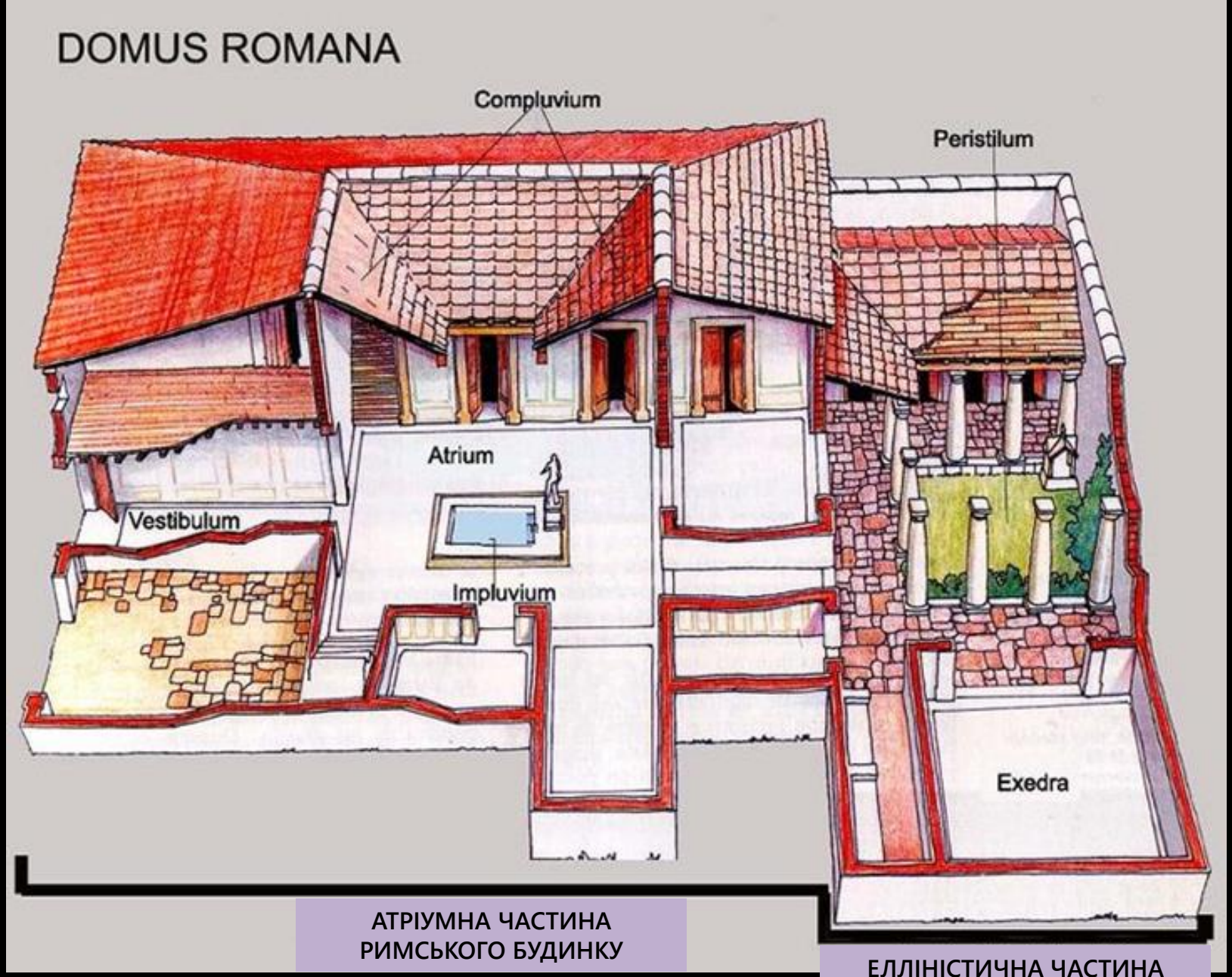

План типового римського будинку (domus romana) атріумно-перистильного типу

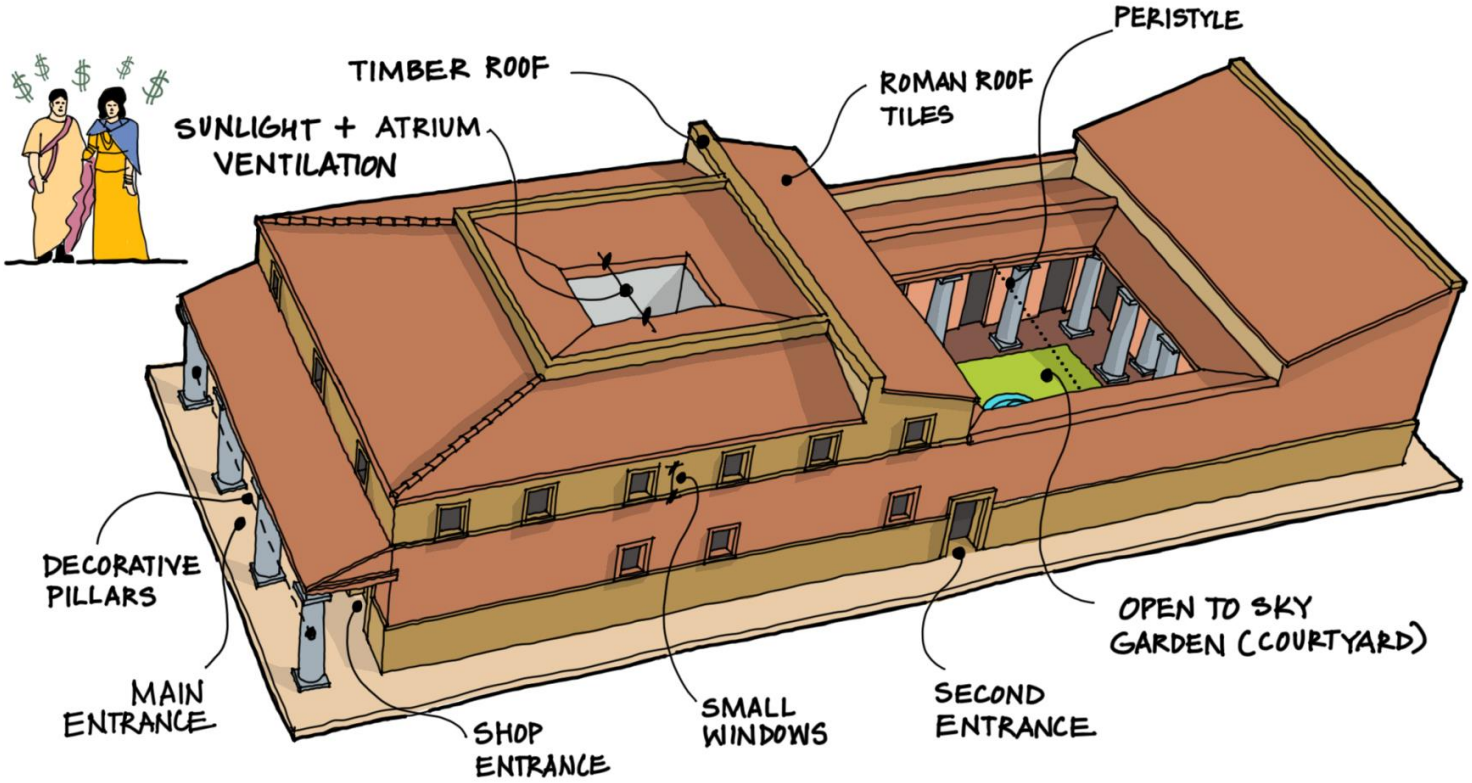

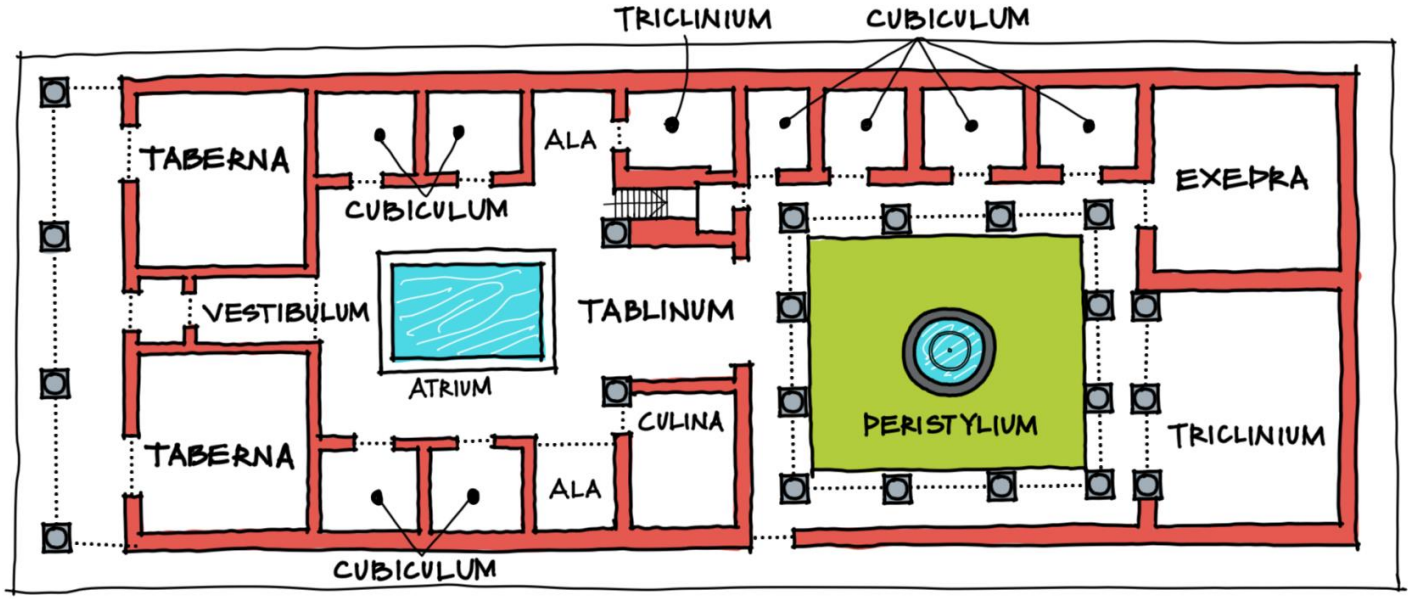

Атріумно-перистильний римський домус

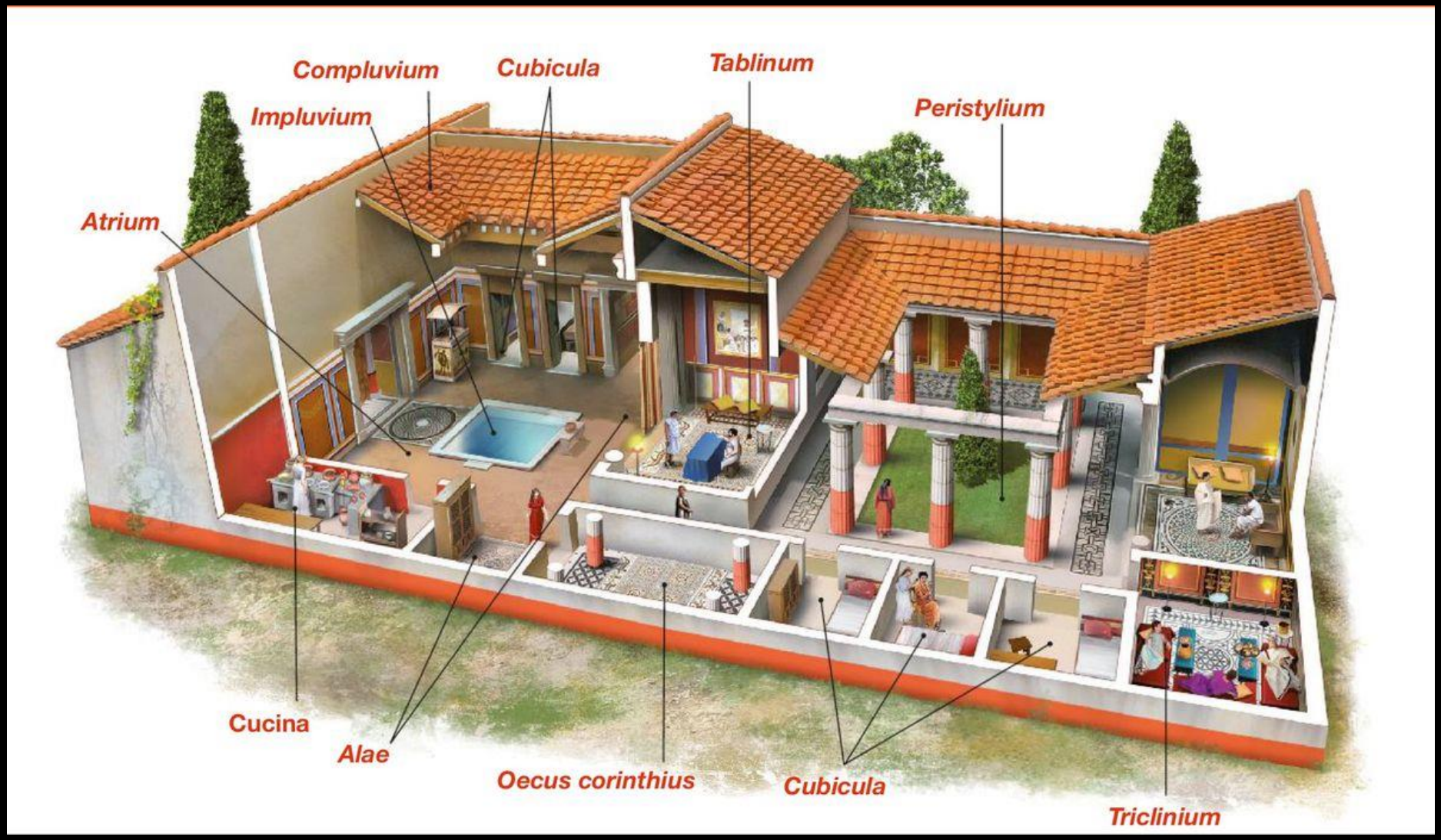

Атріумно-перистильний
римський домус, реконструкція

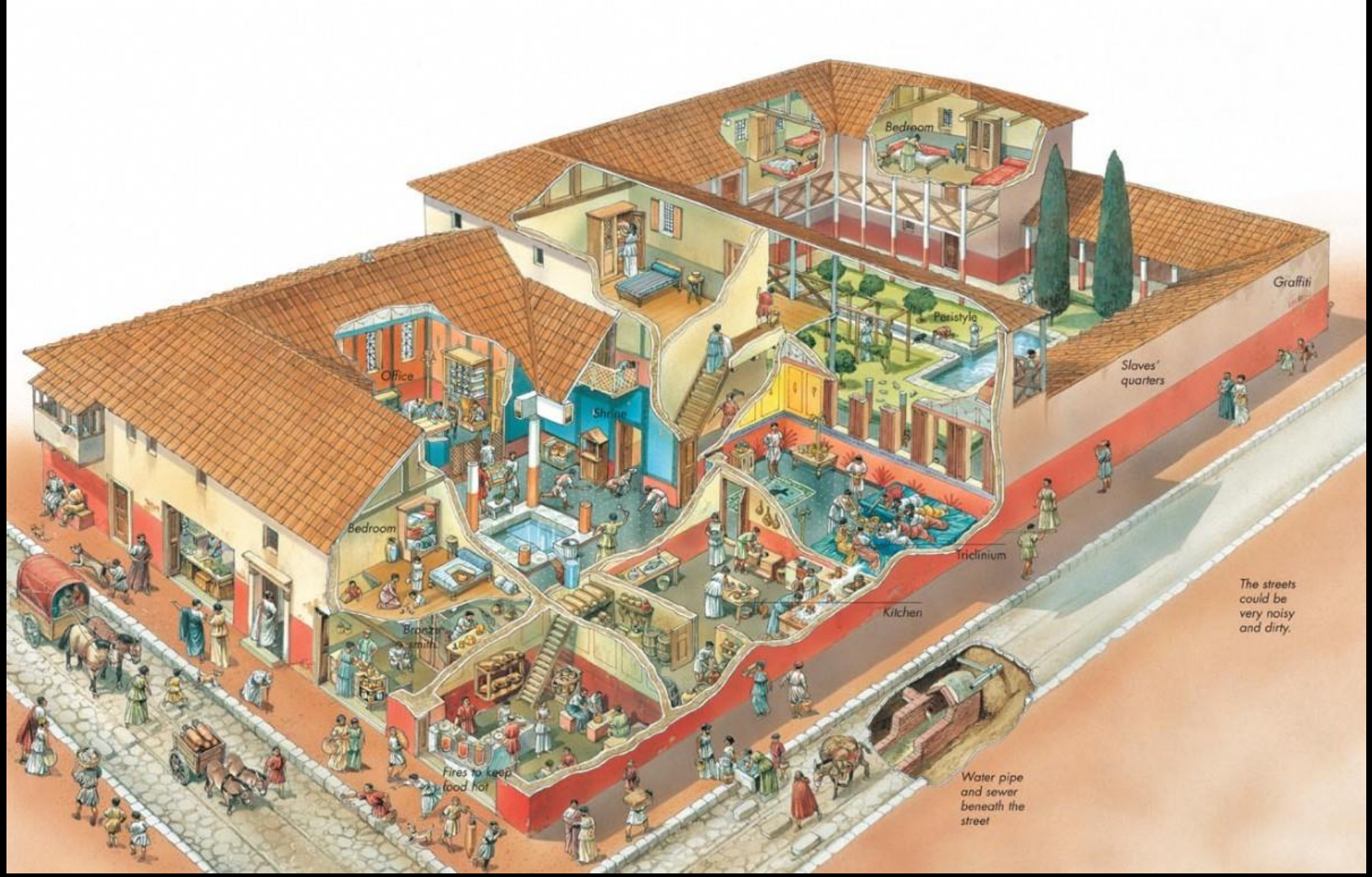

Багатий будинок в Помпеях,
частини будівлі та вулиці вирізані, щоб показати інтер'єр,
ілюстрація

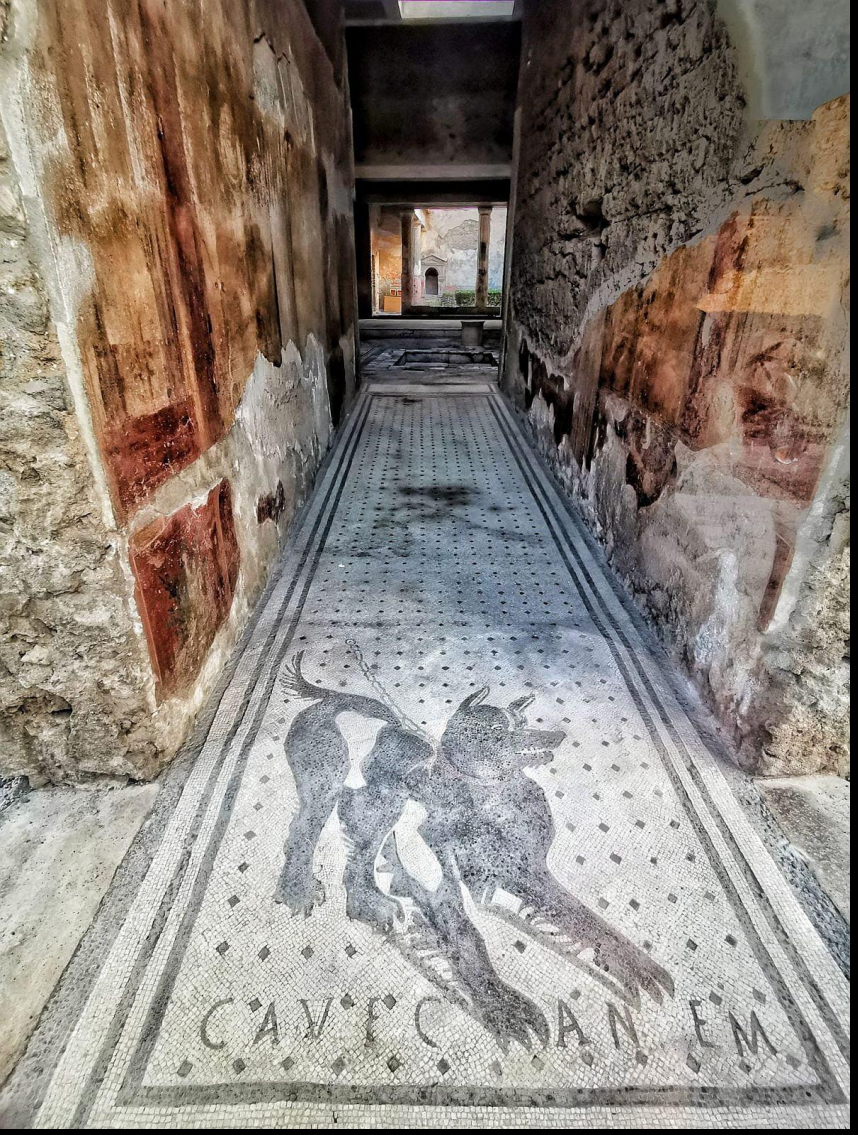

Вестибул у будинку Трагічного поета, Помпеї
На центральній осі від входу – атріум, таблінум і перистиль

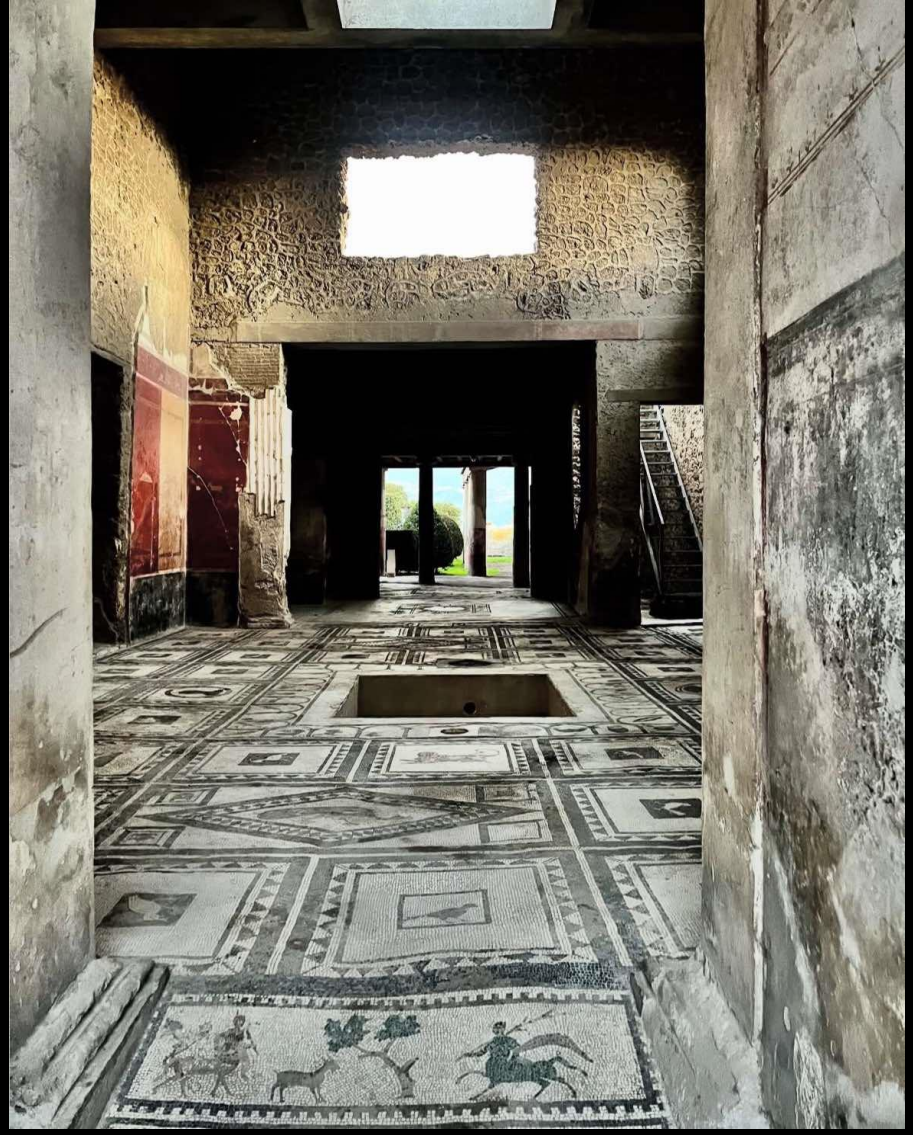

Вестибул у будинку Паквія Прокулуса на Віа дель'Аббонданца (вулиці Достатку), Помпеї
Вестибул веде до атріуму з імплювієм, вглибині – таблінум, за яким сад вірідарій в перистильному подвір'ї

Чотириколонний атріум з комплювієм (отвором у даху для дощової води) та імплювієм (басейном під комплювієм), Вілла Сан Марко, Стабії

Давньоримський атріум на картині Луїджі Баццані «Інтер'єр у помпейському будинку», 1882

Атріум у давньоримському аристократичному домі, реконструкція Archeology illustrated

**Атріум у будинку Фавна, Помпеї,
реконструкція Archeology illustrated**

**Атріум та вид на перистиль з садом вірідарієм,
будинок Ветіїв у Помпеях,
реконструкція Archeology illustrated**

Вестибул і атріум у будинку Коштовного каміння, Геркуланум, Археологічний парк Геркуланума

Атріум з імплювієм (басейном для дощової води) та комплювієм (отвором над імплювієм), вглибині атріуму – табінум, будинок Менандра в Помпеях

Атріум з басейном імплювієм, в якому видно отвір для стоку дощової води в домашню цистерну; у куті атріуму – ларарій для поклоніння домашнім божествам ларам і пенатам, будинок Менандра в Помпеях

Атріум з ларарієм на картині Джона Вільяма Вотергауса «Домашні боги», 1880

Атріум з імплювієм, вглибині – таблінум – головне приміщення дому, розміщене на невеликому підвищенні, де спочатку знаходилося подружнє ложе, а згодом стало кабінетом господаря. Будинок Менандра, Помпеї, до 79 р. до н. е.

Атріум з імплювієм, вглибині – таблінум, будинок в Помпеях
Назва «таблінум» походить від лат. tabula – «дошка, табличка»,
у таблінумі зберігали на глиняних дощечках записи сімейного архіву та бюсти предків

Інтер’єр кімнати в римському будинку,
стіни якої прикрашені фресками, підлога – мозаїкою.
Будинок Кріптопортика, Помпеї, будинок відкрито і відреставровано в 2012 році

Кубікула (спальня), Вілла в Боскореале,
50 – 40 рр. до н. е., реконструкція

Триклініий (їдальня), реконструкція, Державний археологічний музей, Мюнхен
Назва «триклініий» походить від грецької назви ліжка «кліне»,
у триклінії розміщували П-подібно три бенкетних ліжка лектуси (lectus tricliniaris)

Давньоримське ліжко для трапез –
lectus tricliniaris cubicularis

Відкритий трикліній (їдальня),
будинок Ефеба, Помпеї

Реконструкція перистилю домуса в Помпеях

Перистильне подвір’я з вірідарієм (садом)
у будинку Менандра, Помпеї

Вірідарій в перистильному подвір'ї,
будинок Менандра в Помпеях

Перистильне подвір’я з вірідарієм (садом)
у будинку Венери в мушлі, Помпеї

Перистильне подвір’я з вірідарієм (садом) у будинку Венери в мушлі, Помпеї

Вірідарій в перистильному подвір'ї,
будинок Венери в мушлі, Помпеї

Вірідарій в перистильному подвір'ї,
будинок Золотих Амурів у Помпеях

Вірідарій в перистильному подвір'ї та ларарій (жертовник для домашніх божеств), будинок Золотих Амурів у Помпеях

Екседра та німфей (фонтан зі святилищем німф) у перистилі,
будинок Малого фонтану в Помпеях

Інтер’єр будинку
в Геркуланумі,
сходи на другий поверх,
середина I ст. н. е.

Сад будинку Джулії Феліче, Помпеї

Великий будинок займав весь квартал поруч з амфітеатром, невеликий банний комплекс господиня здавала в оренду

Картина Луїджі Баццані, що зображує вуличну сцену Помпеїв – таберну біля входу до римського домуса, кінець XIX ст.

Римська вілла рустіка, ілюстрація-реконструкція

РИМСЬКА ВІЛЛА: СІЛЬСЬКА ВІЛЛА (ВІЛЛА РУСТІКА)

Поряд з міськими маєтками значне місце посідали вілли, які будували за межами міста, у сільській місцевості та вздовж узбережжя. Залежно від ландшафту, вілли могли бути різних типів

Вілли спочатку були житлом римських землевласників, місцем управління маєтком

У період ранньої Республіки переважно зводили сільські вілли (villa rustica) – укріплений стіною комплекс будівель навколо господарського двору

Вілла рустіка (сільська вілла), ілюстрація-реконструкція

Вілла рустіка, подібна за концепцією до сучасних ферм, мала **просте планування з кімнатами,** розташованими **навколо центрального портика,** і відрізнялася наявністю кімнат, призначених для **виробничої діяльності,** та достатньою кількістю місця для **зберігання товарів**

Реконструкція вілли рустіки (сільської вілли)
у Боскореале

Вілла рустіка
Вілла Регіна в Боскореале,
руїни господарських приміщень біля винограднику на фоні сучасної забудови

Вілла рустіка
Вілла Регіна в Боскореале, вигляд інтер’єру господарських приміщень виноробні

Вілла рустіка
Вілла Регіна в Боскореале, господарські приміщення виноробні – винний льох з великими посудинами для бродіння вина – доліумами

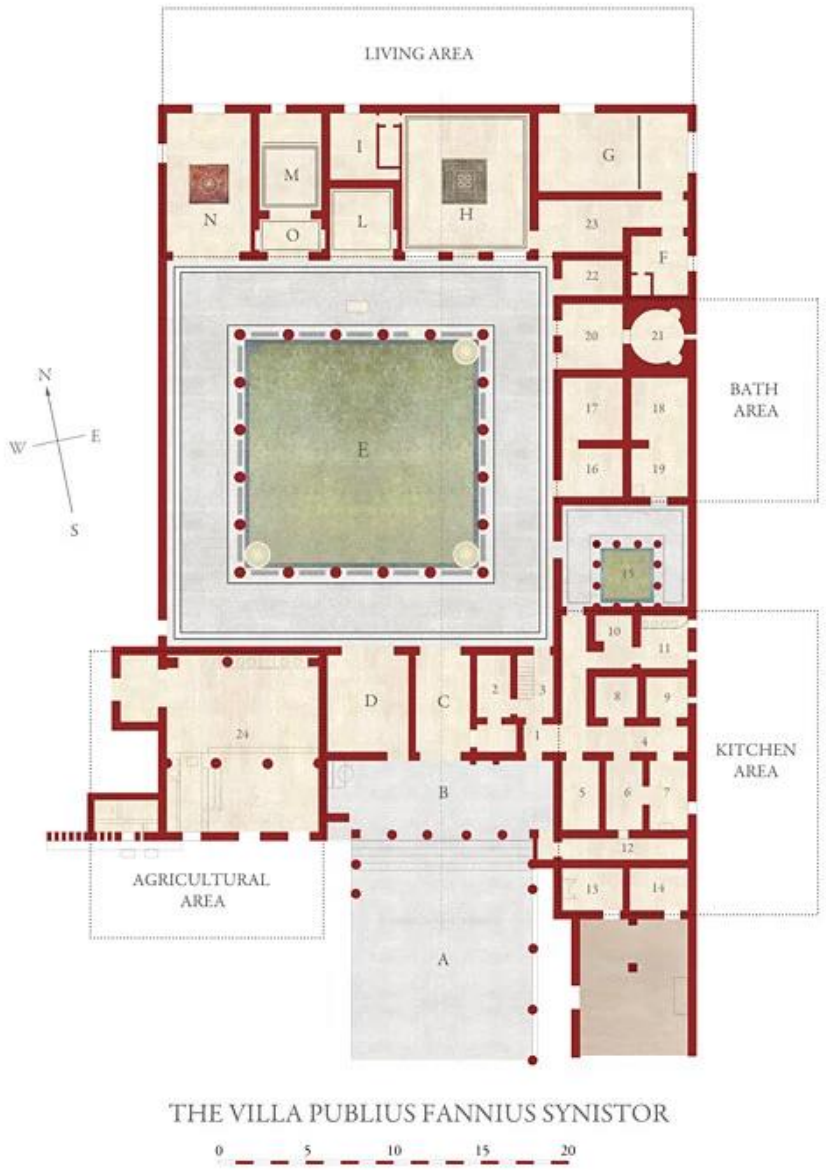

Вілла П. Фаннія Синістора в Боскореале мала три поверхи, ванну кімнату і підземний перехід до стайні та сільськогосподарських будівель (останні не розкопані)

Центральний перший поверх житлових приміщень складався з понад тридцяти кімнат або огороджень, що оточували перистиль

Будівля мала вражаючий головний вхід, до якого вели п’ять широких сходів і далі до колонадного переднього двору, а не до типового атріуму

Вілла рустіка
План вілли П. Фаннія Синістора, Боскореале

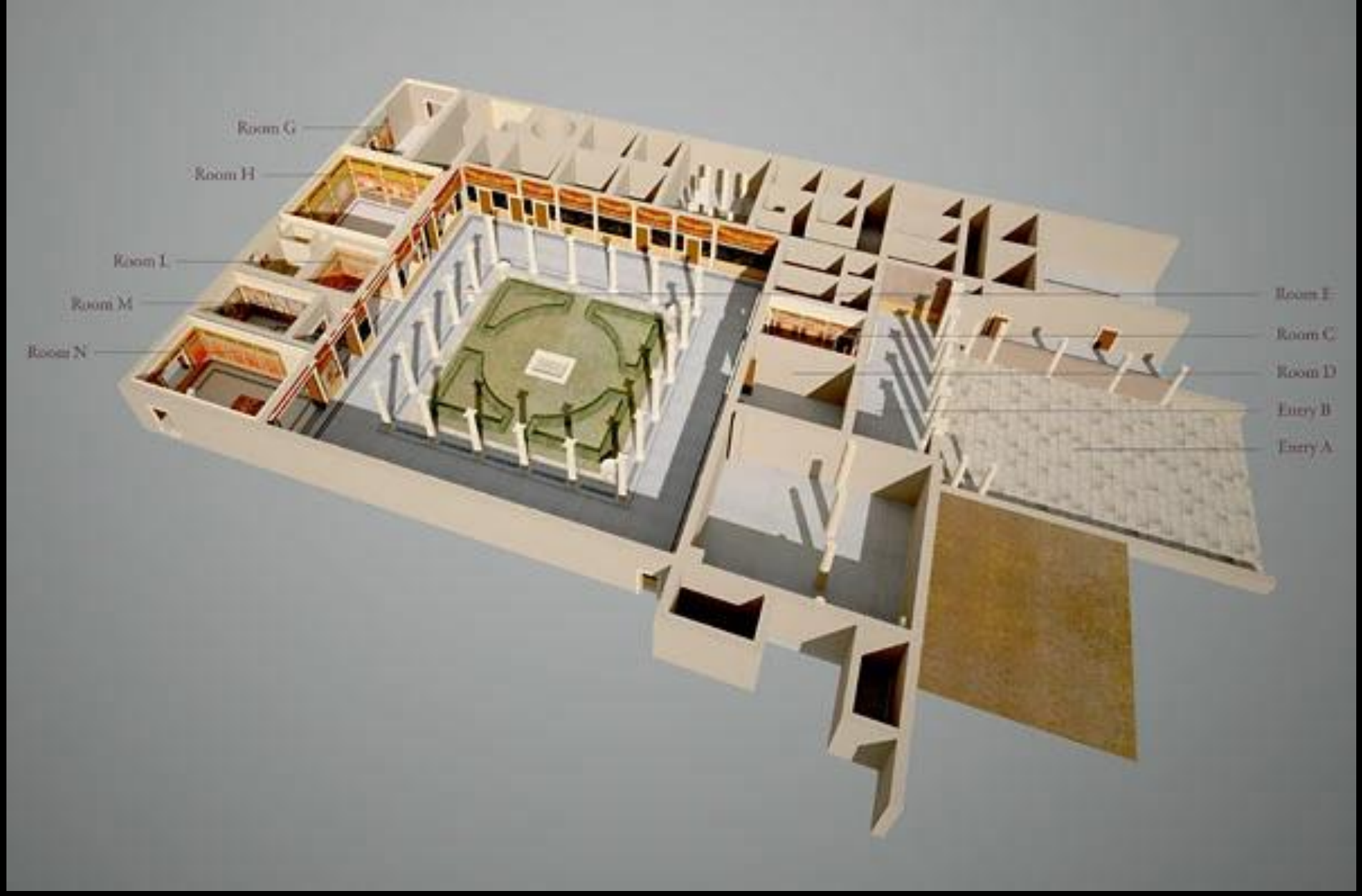

**Аксонометрія вілли П. Фаннія Синістора, Боскореале,
комп’ютерна реконструкція Метрополітен-музею в Нью-Йорку**

Перистиль вілли П. Фаннія Синістора,
Боскореале,
комп’ютерна реконструкція
Метрополітен-музею в Нью-Йорку

Кубікули вілли П. Фаннія Синістора,
Боскореале,
комп’ютерна реконструкція
Метрополітен-музею в Нью-Йорку

Кубікула (спальня)
на віллі П. Фаннія Синістора, Боскореале

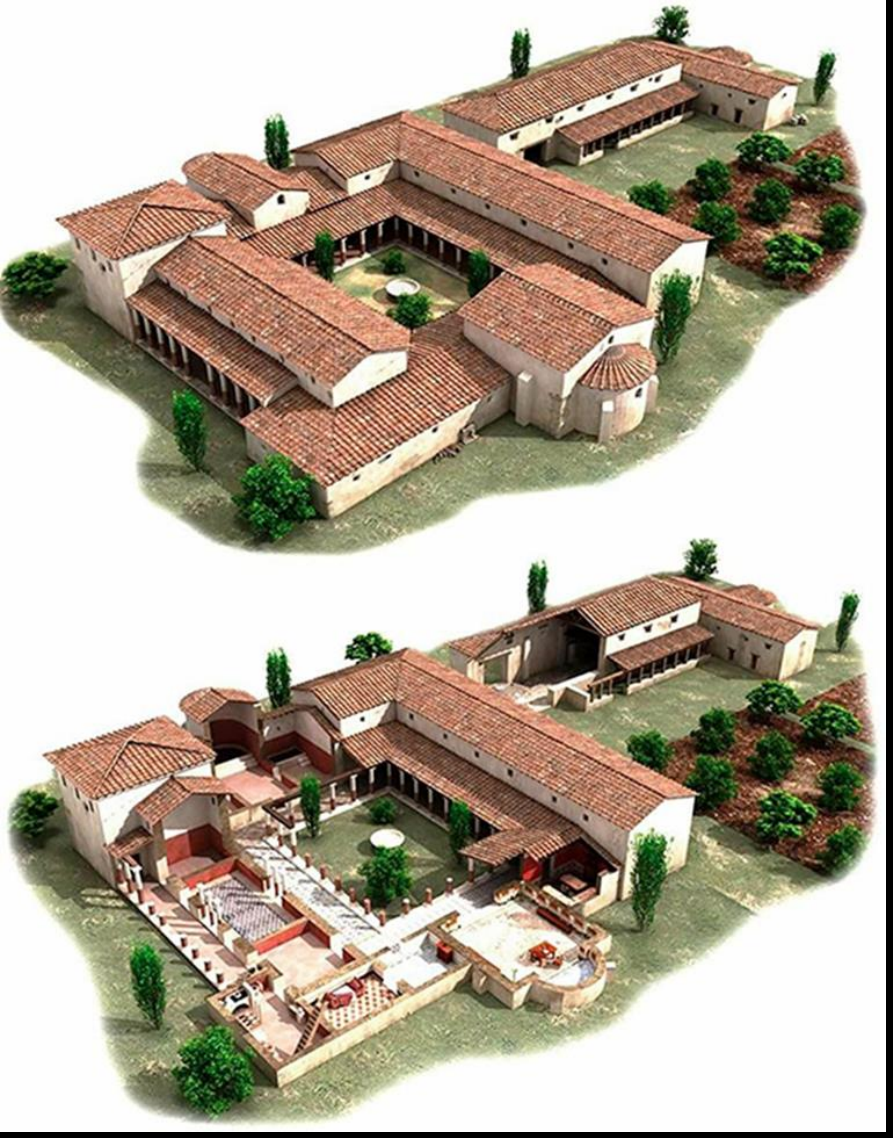

Римська вілла,
реконструкція

РИМСЬКА ВІЛЛА:
МІСЬКА ВІЛЛА (ВІЛЛА УРБАНА)

Вілла міська (villa urbana) мала переважно житлову функцію і зазвичай була обладнана портиками та розкішно оформленими житловими та обідніми зонами, часто розташованими посеред величезних садів, прикрашених скульптурами та фонтанами, також вілли були оснащені термами (лазнями)

Ці вілли зазвичай розташовувалися на природних або штучних терасах у панорамних місцях або на схилах пагорбів

Біля моря вони могли бути обладнані резервуарами та спорудами для вирощування риби і молюсків

У період імперії будували патриціанські та імператорські вілли

Вілла Поппея в Оплонтісі, 50 р. до н. е.
Вілла належала імператору Нерону та його дружині Поппеї Сабіні, розміщувалася на узбережжі Неаполітанської затоки

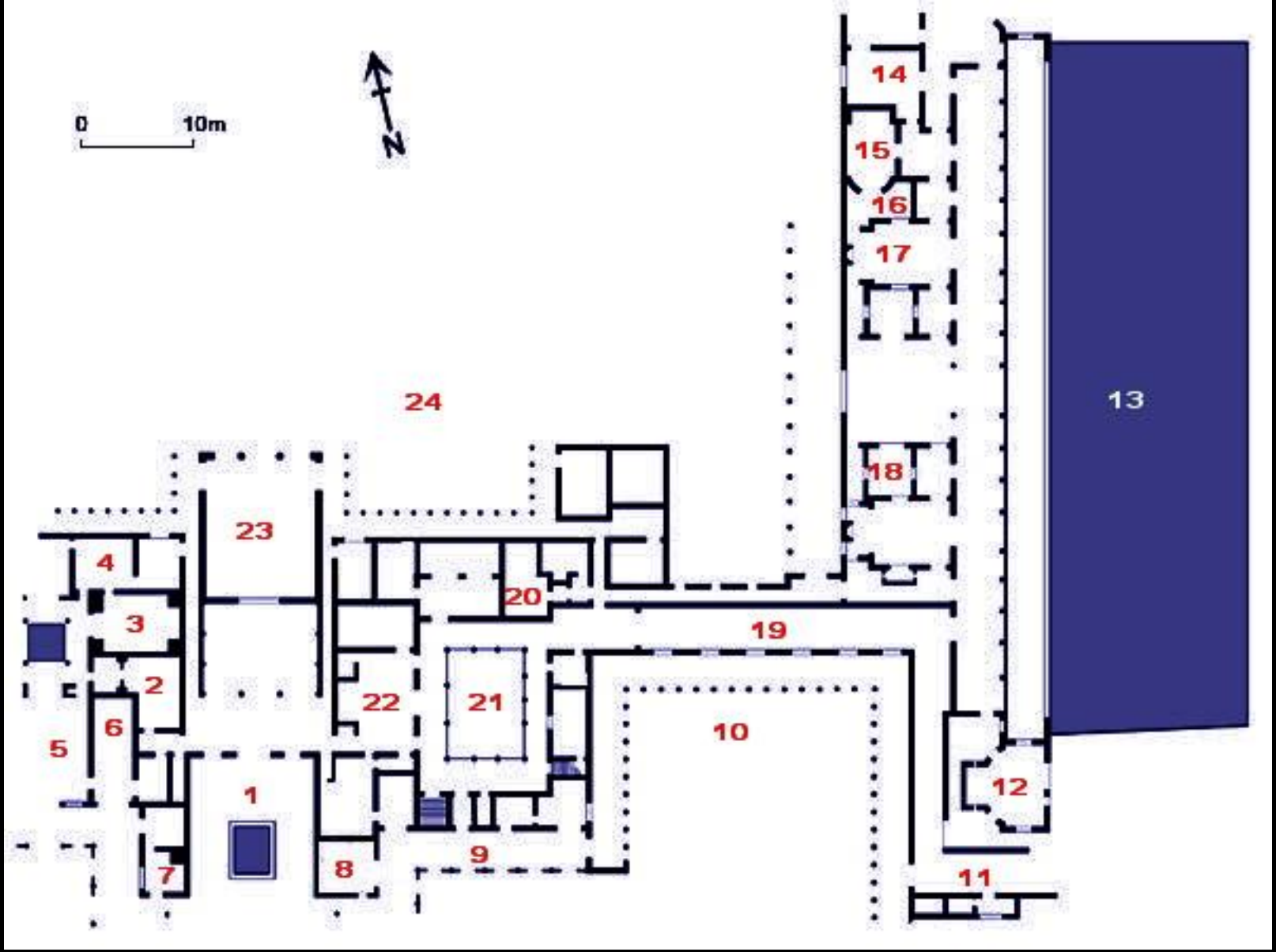

План вілли Поппея в Оплонтісі

1 – атріум, 3 – кальдарій, 4 – тепідарій , 6 – трикліній, 7 – кубікули, 10 – перистиль, 13 – пісцина (басейн), 15 – вірідарій, 20 – латрина (туалет), 21 – перистиль, 22 – ларарій, 24 – сад

Басейн на віллі Поппея
в Оплонтісі, 50 р. до н. е.

Кальдарій (приміщення з гарячою водою або парою)
на віллі Поппея в Оплонтісі, 50 р. до н. е.

Фонтан в перистильному саду
на віллі Поппея в Оплонтісі, 50 р. до н. е.

Сад поруч з атріумом,
вілла Поппея в Оплонтісі, 50 р. до н. е.

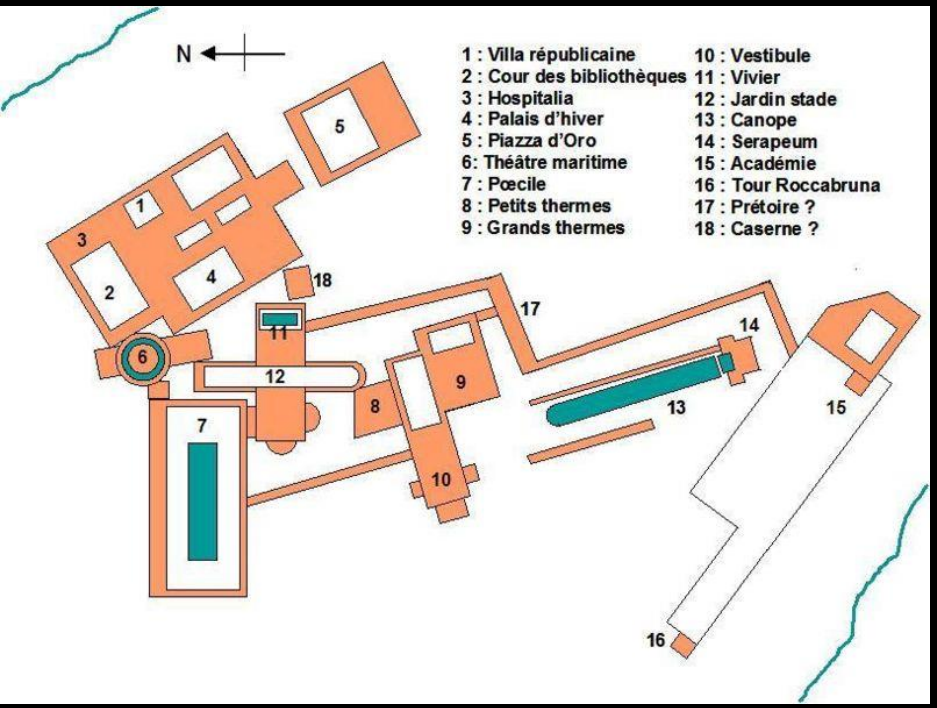

Макет і план вілли Адріана в Тіволі

ВІЛЛА АДРІАНА В ТІВОЛІ

Імператорська вілла була найвеличнішою та найскладнішою з відомих римських вілл. Комплекс містив понад 30 будівель, розташованих на штучних терасах на різній висоті, оточених садами, прикрашених водними басейнами та німфеями (фонтанами)

Весь комплекс займав площу близько 1 км^2, що перевищує площу міста Помпеї

Морський театр
на віллі Адріана в Тіволі, близько 120 р. н. е.

Морський театр
на віллі Адріана в Тіволі

Великі терми
на віллі Адріана в Тіволі

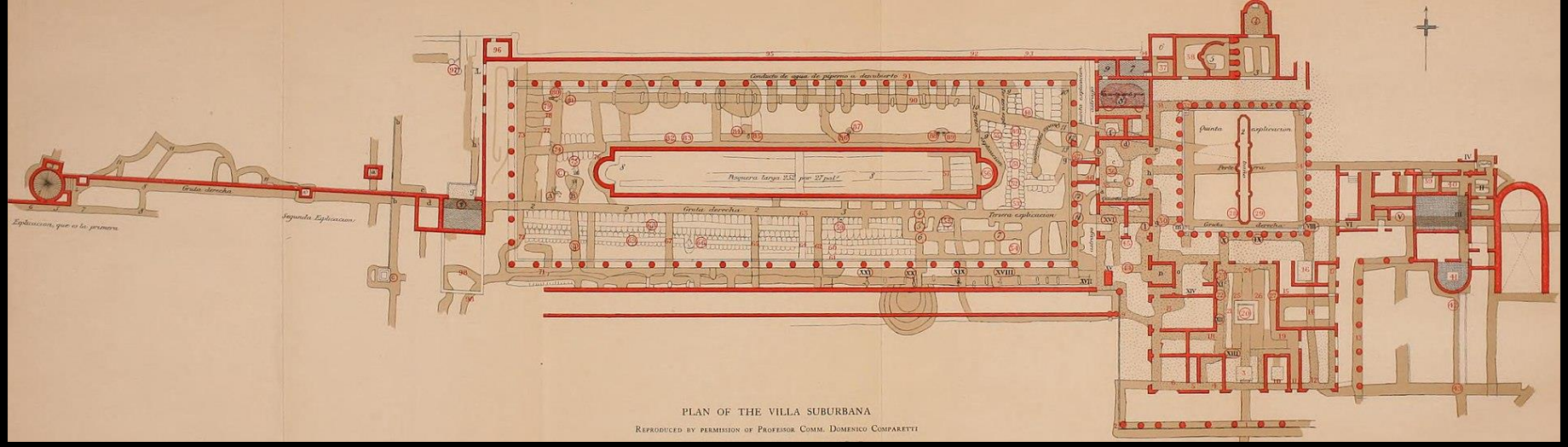

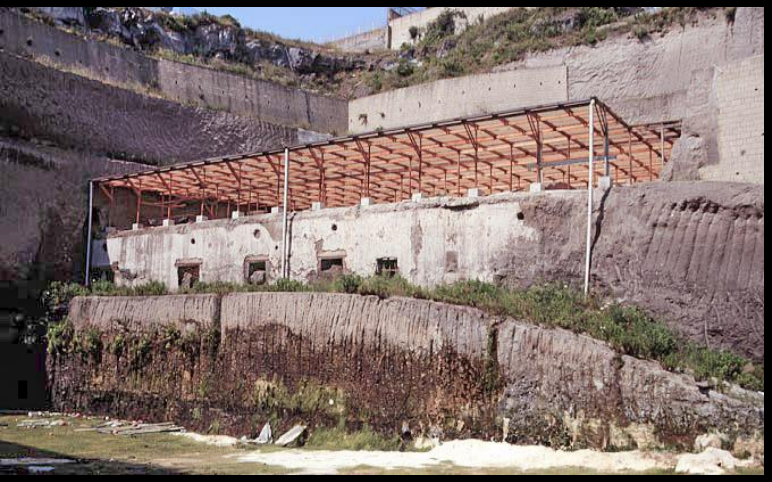

Руїни та план
вілли Папірусів в Геркуланумі

ВІЛЛА ПАПІРУСІВ В ГЕРКУЛАНУМІ

Вілла вважалася одним з найрозкішніших будинків у всьому Геркуланумі та в римському світі

Її розкіш демонструє вишукана архітектура та велика кількість виявлених видатних творів мистецтва, включаючи фрески, бронзові скульптури та мармурову скульптуру, які становлять найбільшу колекцію грецьких та римських скульптур, коли-небудь виявлених в одному контексті. Споруда вілли займала понад 250 метрів берегової лінії, вона мала чотири рівні під основним поверхом, розташовані терасами

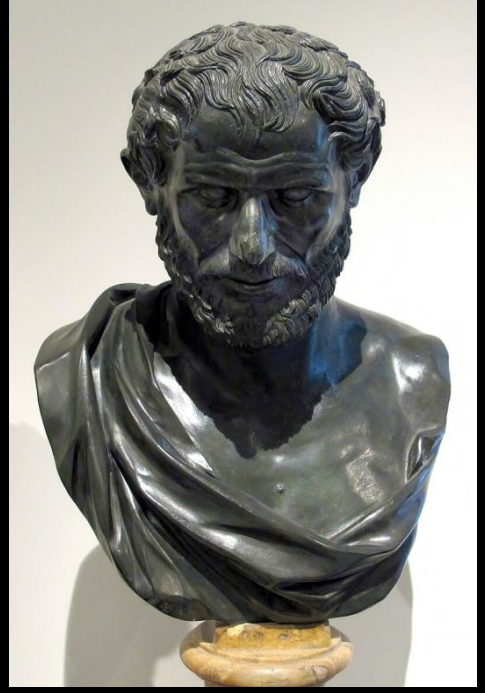

Деякі зі статуй, знайдених на віллі Папірусів в Геркуланумі
Національний археологічний музей, Неаполь

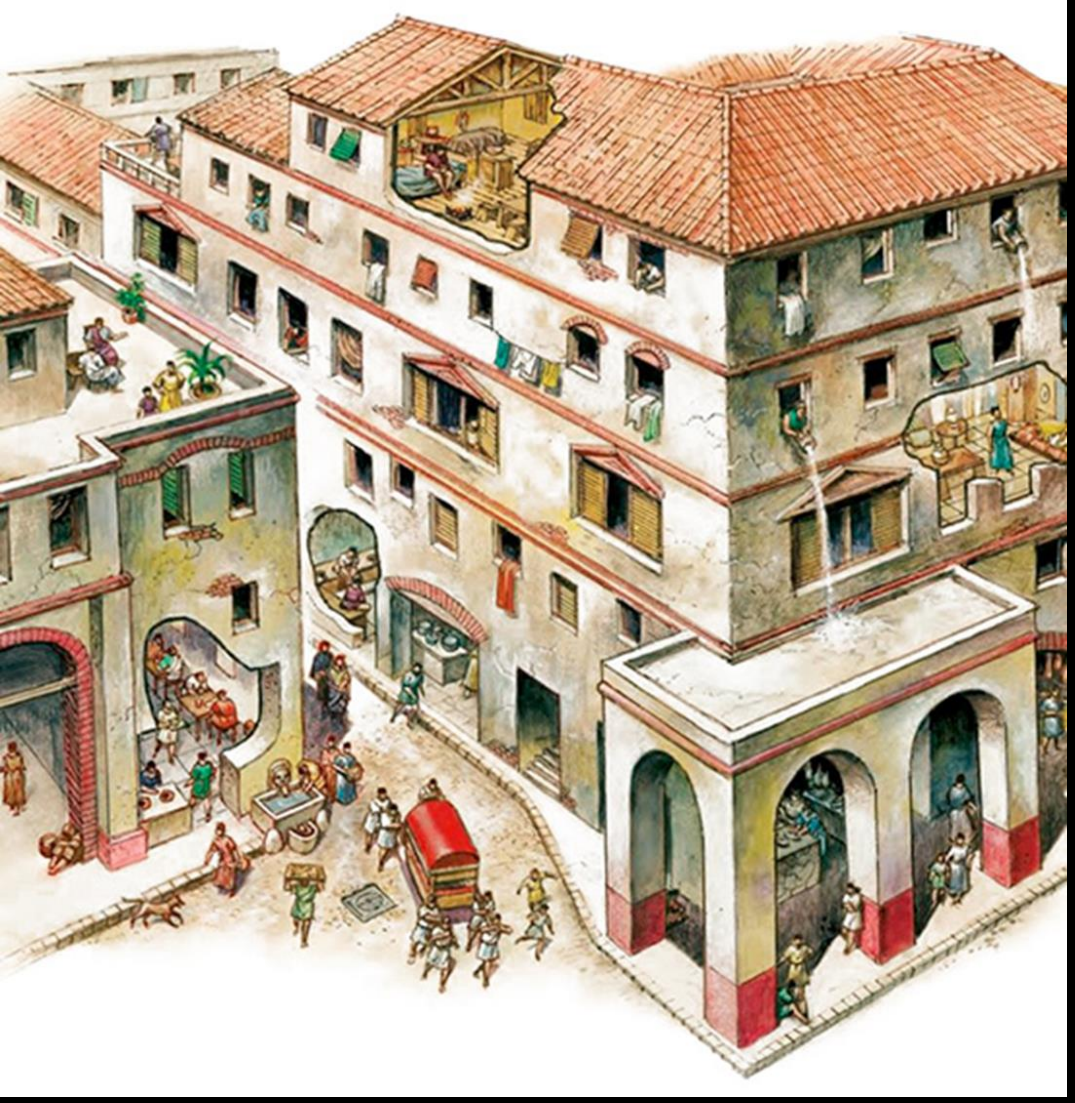

Римська інсула,
ілюстрація-реконструкція

ІНСУЛА – БАГАТОКВАРТИРНИЙ БУДИНОК

Починаючи з III ст. до н. е. у Римі почали споруджувати багатоквартирні будинки – інсули (від лат. insula – «острів»), масове будівництво яких припало на період імперії

За умов дефіциту земельних ділянок вони зростали по вертикалі – зводилися на 3 – 5 поверхів

Типова інсула могла вмістити понад 40 осіб на площі 330 м^2, однак вся споруда могла складатися з шести-семи квартир, кожна з яких займала площу близько 93 м^2

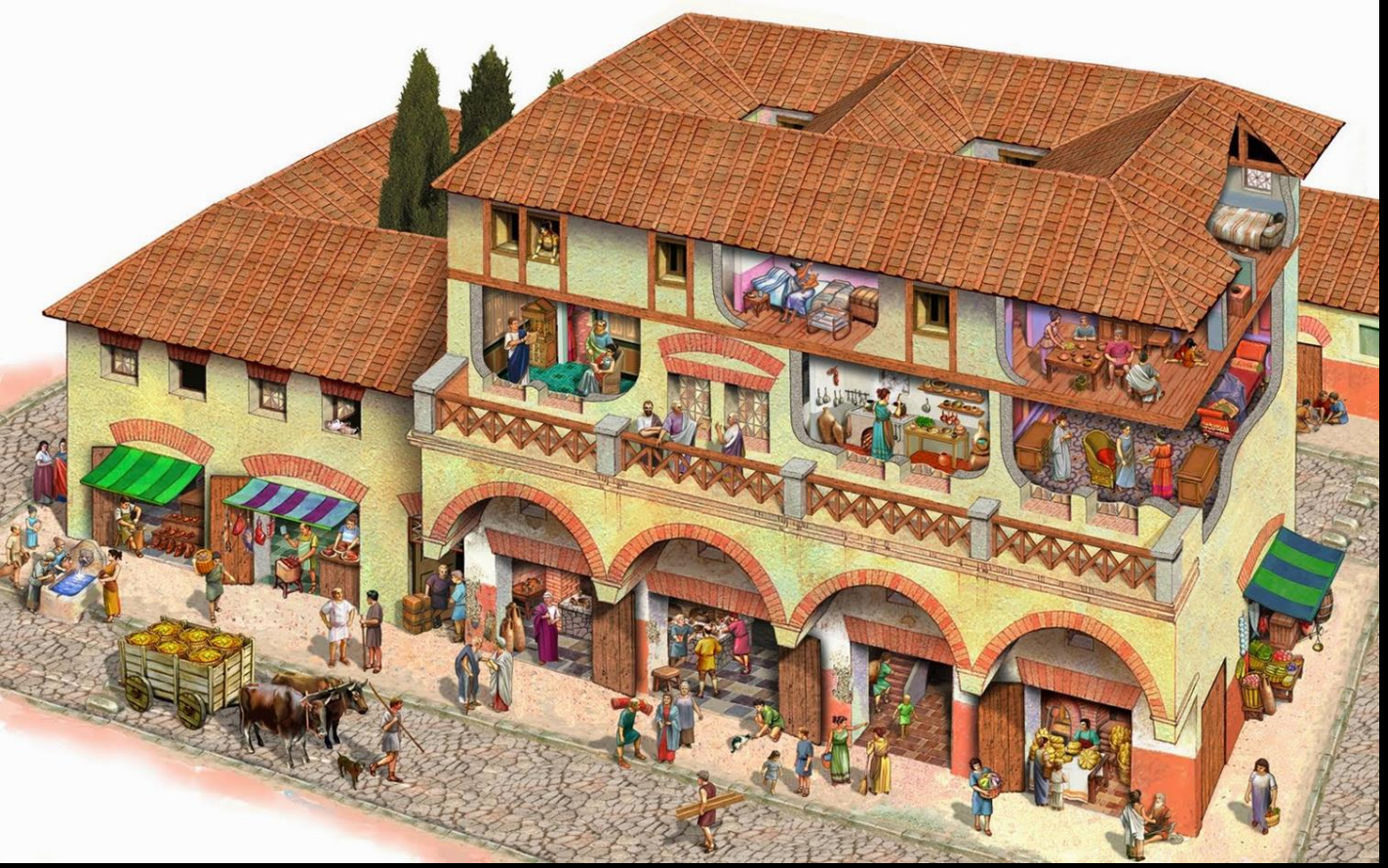

Римська інсула, ілюстрація-реконструкція

Перші поверхи з антресолями займали таберни з житлами торговців

Верхні поверхи – житлові помешкання, поділені на окремі ізольовані блоки з окремими входами, здавали в оренду

Розраховані на різний достаток наймачів інсули зводили з дорогими і дешевими квартирами

Інсули, як і домуси, мали проточну воду та санітарію, проте дешеві квартири не опалювались, туалети виносили у двір

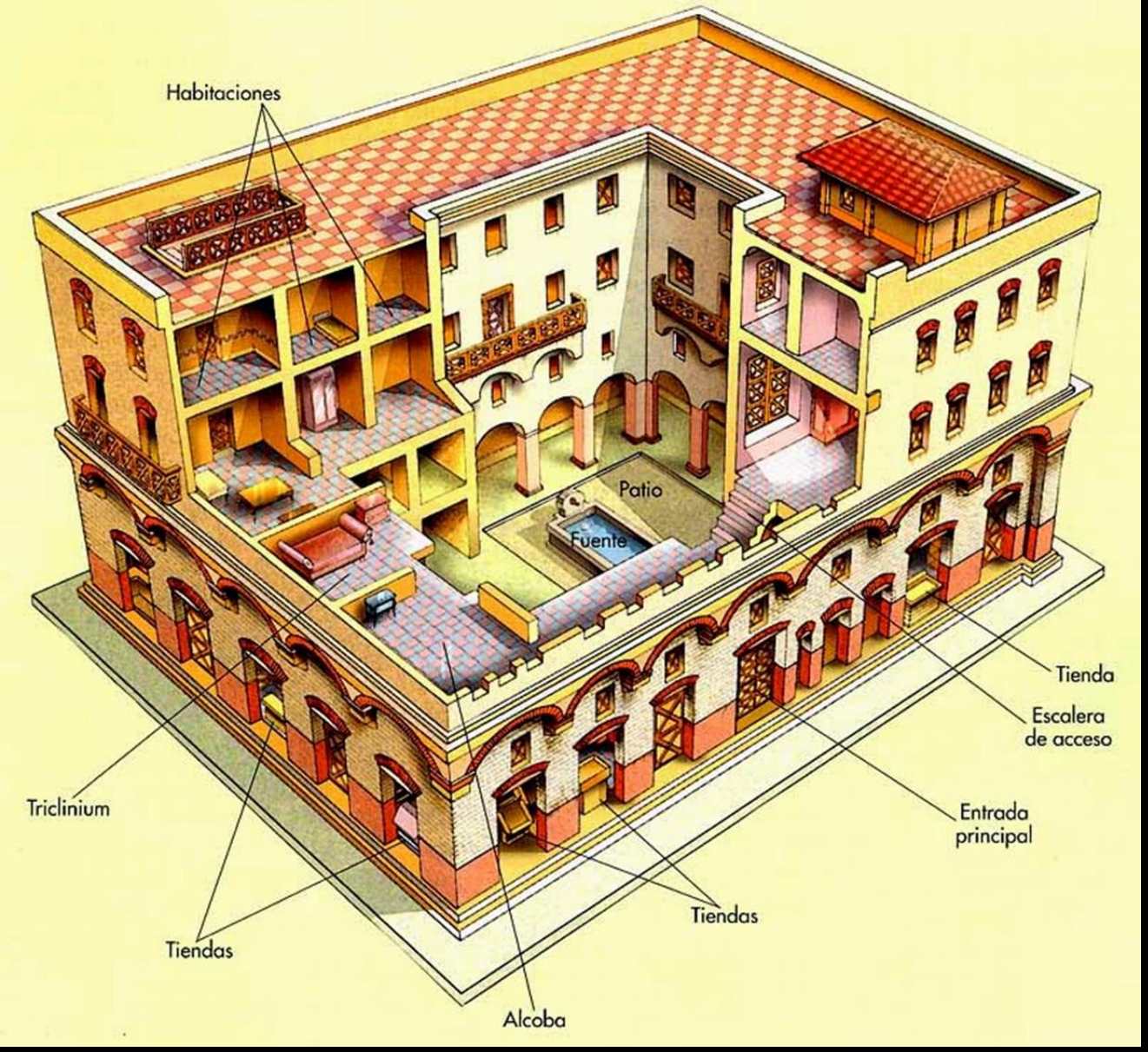

Римська інсула, реконструкція

На відміну від особняків, джерелом світла квартир ставав не внутрішній двір атріум, а засклені вікна на фасадній стіні

У найбагатших інсулах зводили велике внутрішнє подвір’я

Не маючи можливості мати приватний сад, жителі інсули почали висаджувати рослини в горщики і виставляти їх на підвіконнях

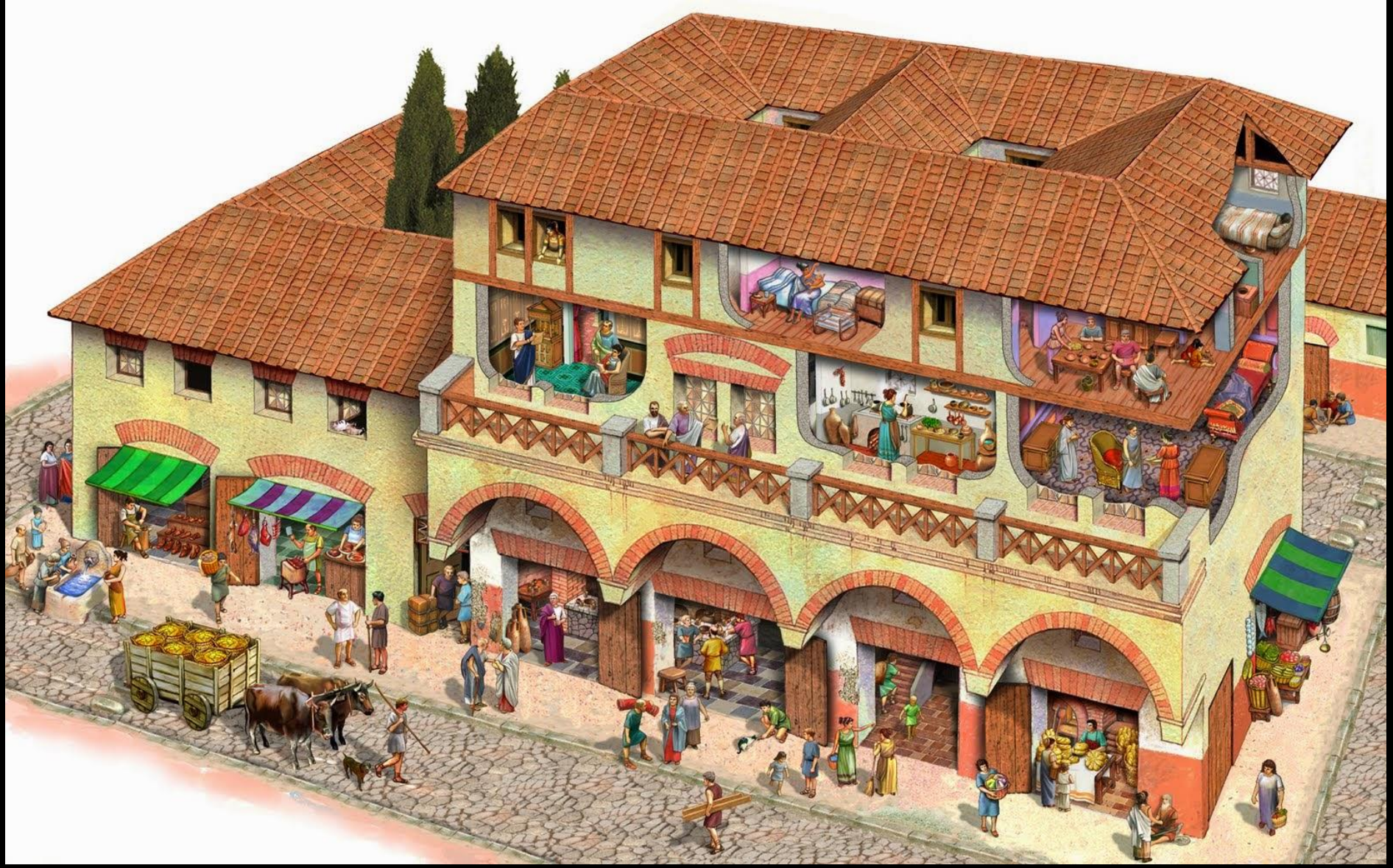

Римська інсула,
ілюстрація-реконструкція

Римська інсула,
ілюстрація-реконструкція

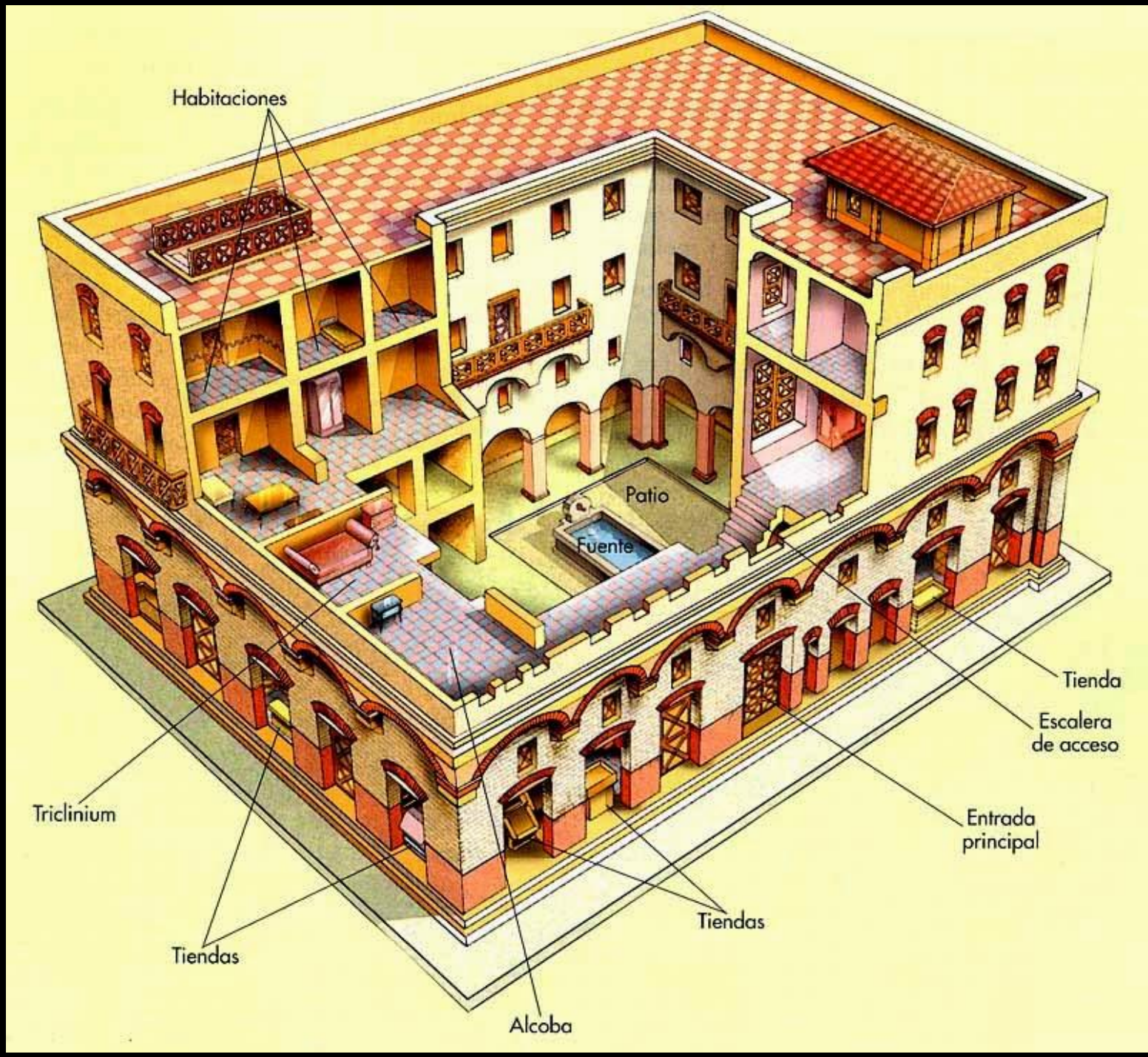

Римська інсула,
реконструкція

Макет інсули
в давньоримському портовому місті Остія

Інсула в Остії-Антиці,
початок II ст. н. е.

Залишки верхніх поверхів інсули дель’Ара Коелі
поблизу Капітолію в Римі

Таберни інсули дель’Ара Коелі
поблизу Капітолію в Римі

МИСТЕЦТВО СТАРОДАВНЬОГО РИМУ

МІСТО ПОМПЕЇ

Місто Помпеї та гора Везувій
сучасний вигляд

ІСТОРІЯ МІСТА

Помпеї (лат. Pompeii) – стародавнє місто, поблизу Неаполя, яке разом з містами Геркуланумом, Стабіями та багатьма навколишніми віллами загинуло у 79 р. н. е. під час виверження вулкану Везувій

Вулканічний попіл та пемза вкрили місто шаром товщиною від 4 до 6 м

Після руйнування Помпеїв залишалися практично недоторканими до свого повторного відкриття наприкінці XVI століття

Добре збережені під попелом, Помпеї дають унікальну можливість побачити римське життя, застигле в момент його поховання, а також розуміння планування стародавніх міст

НАЗВА МІСТА

Поселення Помпеї було засноване давніми італійськими племенами осків у VI ст. до н. е. у результаті об’єднання п’яти поселень, що, імовірно, дало назву місту – оскське слово pumpe – означає «п’ять»

За легендою, міста Геркуланум та Помпеї заснував Геракл, який після перемоги над велетнем Геріоном урочистою ходою пройшовся містом

Одна з версій походження назви міста походить саме від грецького слова pompe – «тріумфальна хода»

Місто Помпеї, сучасний вигляд

Помпеї,
вид з гори

У І ст. до н.е. Помпеї були великим, добре розпланованим містом з широкими вулицями, чудовими храмами та амфітеатрами. Також Помпеї були відомим курортним містом, де любили відпочивати заможні римляни. За підрахунками дослідників, місто налічувало 20 тисяч населення

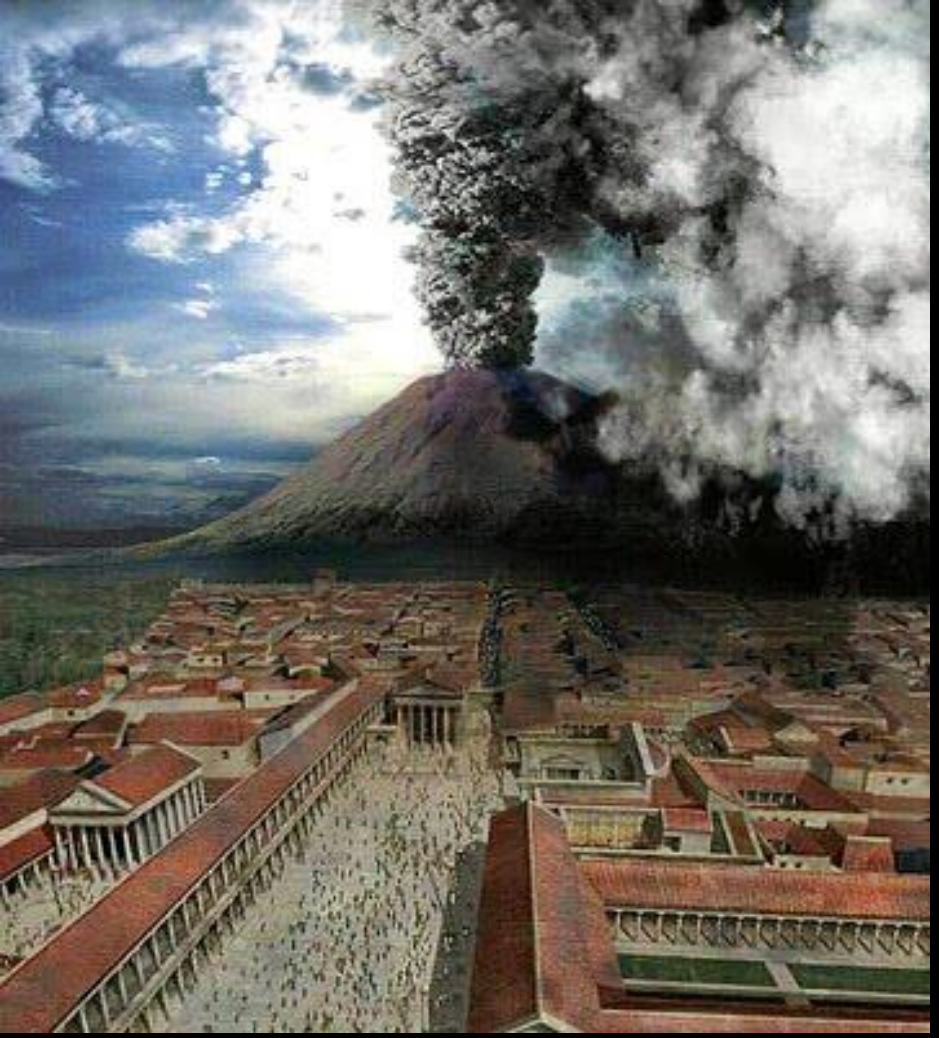

Виверження Везувію та місто Помпеї, реконструкція

ІСТОРІЯ ЗАГИБЕЛІ

Трагедія почалася вдень 24 серпня 79 року н. е. і тривала протягом доби

Це було найкатастрофічніше виверження вулкану Везувій, у результаті якого загинули міста Помпеї, Геркуланум, Оплонтіс і Стабії, а також декілька невеликих поселень

Карта міст, які постраждали від виверження вулкану Везувій. Чорна хмара зображує загальний розподіл попелу та шлаку

Про загибель Помпеїв розповів у «Листах» давньоримський державний діяч, письменник і адвокат Пліній Молодший, який був свідком катастрофи:

«...Величезна чорна хмара швидко насувалася... з неї раз у раз виривалися довгі, фантастичні язики полум'я, що нагадували спалахи блискавок, тільки набагато більші...»

На момент руйнування міста в Помпеях проживало близько 15 000 осіб

Близько 2000 людей загинули в попелі та токсичних газах

Вулкан Везувій, аерозйомка

Реконструкція загибелі Помпеїв

Лавовий потік бив протягом 22 годин і досягав 15 – 25 км у висоту

Люди загинули від дуже високої температури повітря, яка сягала 250 градусів

Сьогодні місто є музеєм просто неба – Археологічним парком Помпеїв, де продовжуються дослідження та відкриття

Кратер Везувія

Загиблі в Помпеях

Вид на Археологічний парк Помпеїв

Портрет Доменіко Фонтани, XVI ст.

ВІДКРИТТЯ ПОМПЕЇВ

1592 року під час прокладання каналу від річки Сарно архітектор Доменіко Фонтана знайшов частину міської стіни

Через сто років, у 1689 під час будівництва колодязя, було знайдено залишки давньої будівлі, на яких зберігся надпис «Помпеї». Тоді будівельники вирішили, що це вілла давньоримського державного діяча Гнея Помпея Великого

У 1748 році почалися офіційні розкопки під керівництвом іспанського воєнного інженера Рокко Хоакіна де Алькуб'єрре. Але його цікавили лише цінні знахідки, які він передавав до королівського музею в Портічі, безжально знищуючи всі інші

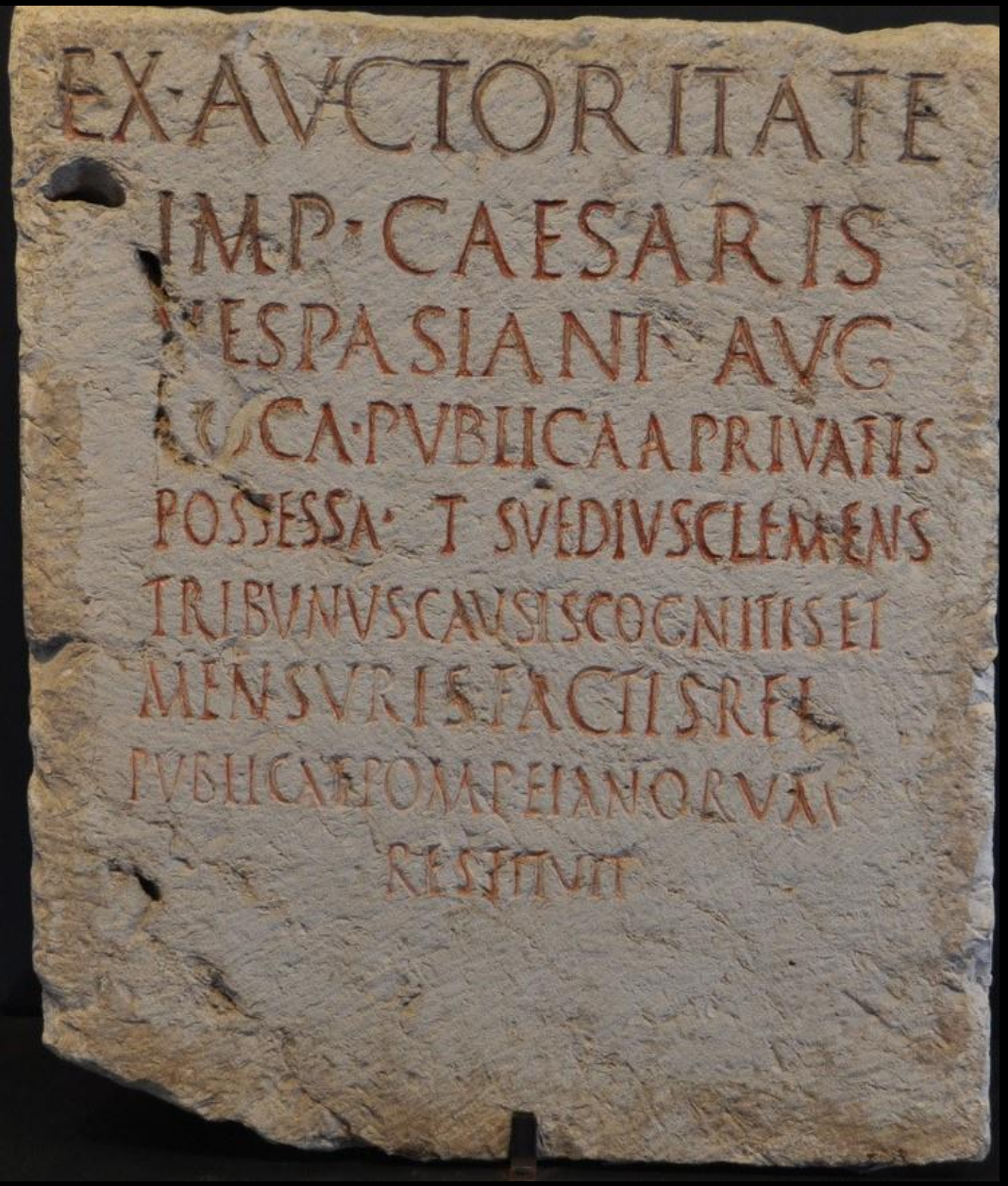

Табличка з написом Тита Сведія Клемента, знайдена в 1763 році, де згадується назва міста

Роке Хоакін де Алькуб'єрре був переконаний, що він розкопує Стабії

1763 року біля Геркуланумських воріт було знайдено табличку, на якій прочитали вирізьблений напис:

«У силу повноважень, наданих йому імператором Веспасіаном Цезарем Августом, Тит Сведій Клемент, трибун, дослідивши обставини та вживши заходів, повернув мешканцям Помпеїв громадські місця, незаконно привласнені приватними особами»

Цей напис повернув місту його назву

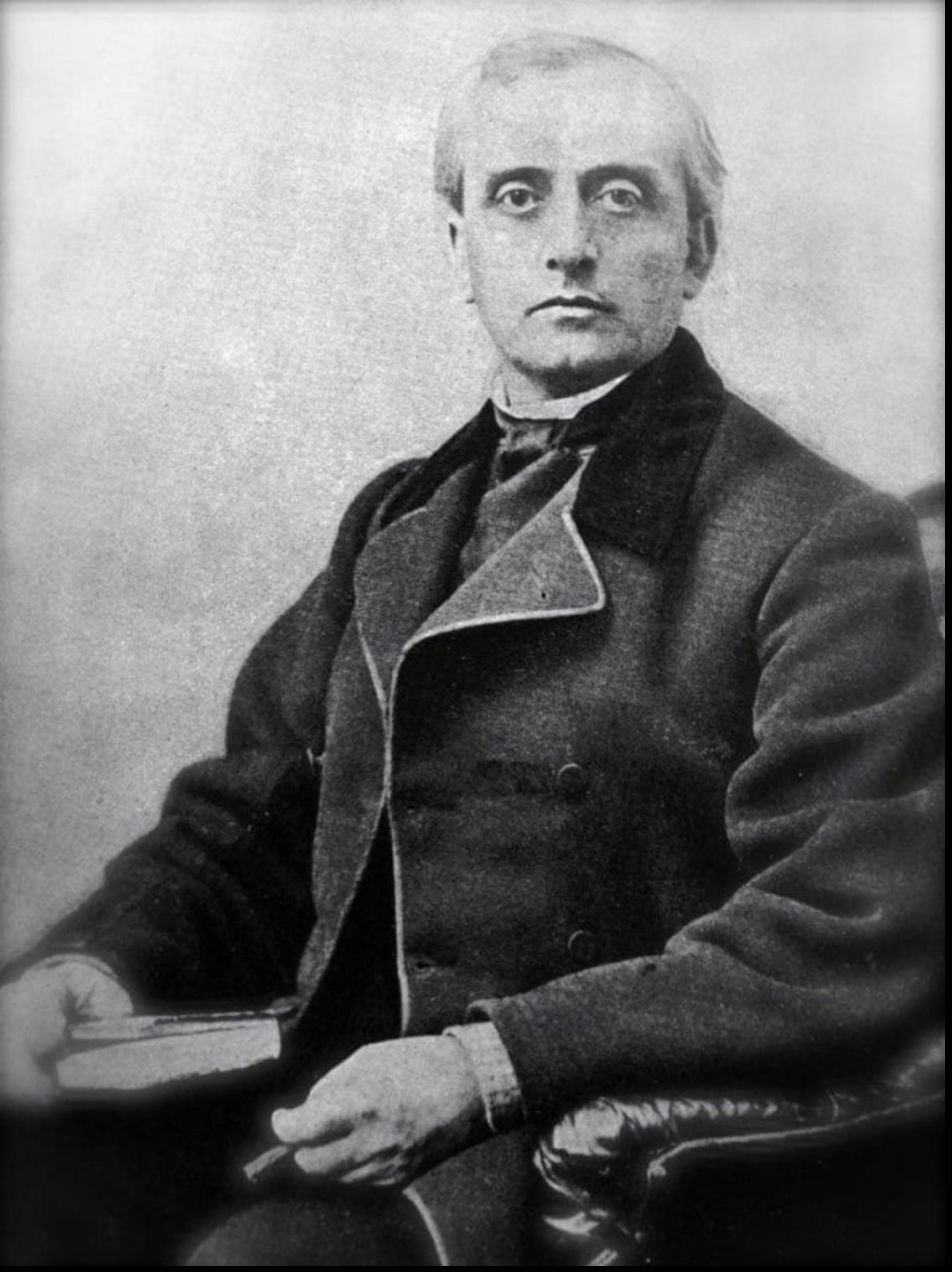

Археолог Джузеппе Фіореллі (1823 – 1896), який розробив метод збереження форм помпейських тіл

З 1863 року розкопками керував археолог Джузеппе Фіореллі, який систематизував пошуки і створив наукову базу досліджень

Саме Джузеппе Фіореллі знайшов у попелі, який вкривав залишки міста товстим шаром, пустоти

Щоб визначити їх походження, він став заливати пустоти розчином гіпсу

Перед археологом постала моторошна картина – це були тіла людей і тварин, які внаслідок тління останків утворили пустоти

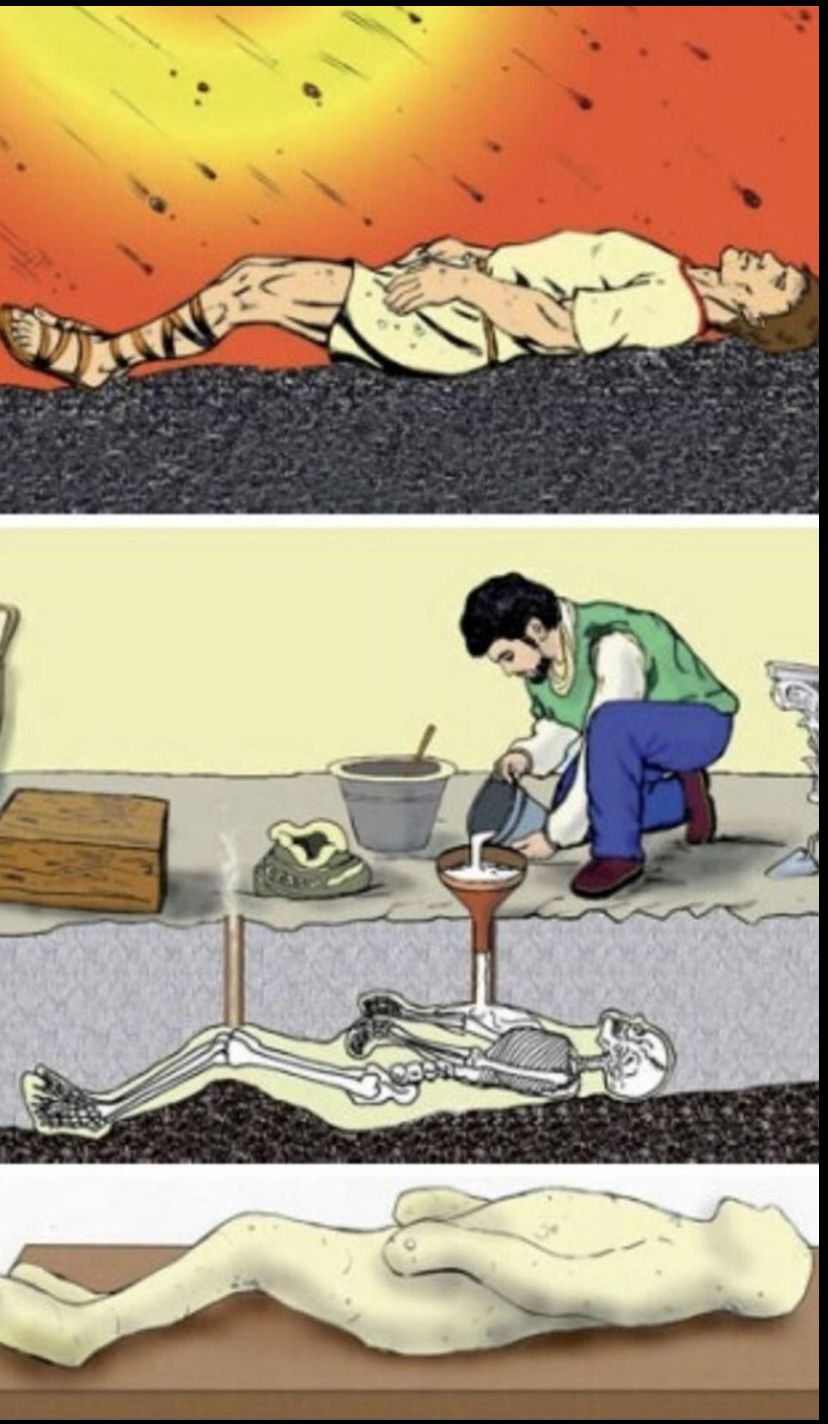

Джузеппе Фіореллі розробив метод виготовлення гіпсових зліпків тіл, завдяки якому ми можемо побачити форму збережених, часто в судомах, тіл помпейців, які загинули під час виверження Везувію

Гіпсовий зліпок тіла людини, яка загинула під час виверження Везувію в Помпеях

Метод Фіореллі, що показує, як працює описаний метод, рисунок П’єра Паоло Петроне

Метод Фіореллі
Рисунок показує, як працює описаний метод

Сторожовий пес Везонія Прімуса, гіпсовий зліпок, Помпеї

У 1870-х роках науковці створили понад 100 зліпків, заповнивши гіпсом порожнечі, утворені розкладеними тілами у кальцинованому вулканічному попелі

Цей метод використовується науковцями і сьогодні

У цілому за весь час було знайдено близько 2000 останків загиблих людей

Гіпсовий зліпок коня, знайдений на віллі біля Чівіта Джуліана, Помпеї

Гіпсовий зліпок тіла, сховище Форуму, Помпеї

Фрагмент гіпсового зліпку тіла, Помпеї

Гіпсові зліпки тіл, Помпеї

Сад Втікачів – територія в межах Помпеїв, де до виверженням Везувію розбили виноградник

На території Саду було знайдено 13 тіл людей, з них шестеро – діти, які намагалися врятуватися

Ця жахлива знахідка допомагає краще зрозуміти масштаб трагедії, що відбулася 79 року н. е.

Напередодні виверження – 23 серпня, мешканці Помпеїв відзначали свято Вулканалій, присвячене богу Вулкану і стовп диму над Везувієм сприйняли як добрий знак

І лише коли поштовхи стали сильними, помпейці зрозуміли, що треба рятуватися

Загиблі у Саду Втікачів стали жертвами останньої хвилі виверження – їхні тіла знайшли над шаром пемзи, який вже досяг висоти 3,5 м, і були захоплені пірокластичним потоком, що стало смертельним

Гіпсові зліпки тіл із Саду Втікачів, Помпеї

Археологи проводять розкопки в Саду Втікачів, відкриття 1961 р.

Молодий чоловік, знайдений біля воріт Порта Стабіа, Помпеї, гіпсовий зліпок

Під час керівництва розкопками в Помпеях Джузеппе Фіореллі запровадив новий спосіб розкопок – замість того, щоб спочатку розкопувати вулиці, а потім розкопувати будинки з нуля, він зосередив розкопки на будинках, коли археологи розкопували будинок зверху донизу

Завдяки цьому римські будинки могли бути краще збережені

У свою чергу, всі мозаїки та фрески були вилучені та перевезені до Археологічного музею Неаполя

Фіореллі також займався топографією міста, яке він поділив на регіони, інсули (квартали) та домуси («regiones», «insulae», «domus»)

Чоловік старше 20 років, знайдений в Саду Втікачів, Помпеї, гіпсовий зліпок

Fouilles récentes faites à Pompéi sous la direction de M. l'inspecteur Fiorelli. — Dessin de Émile Bayard d'après un dessin inédit de M. Duclère.

Розкопки Помпеїв під керівництвом Джузеппе Фіореллі, гравюра з картини «Помпеї та помпейці» Едуарда Шартона

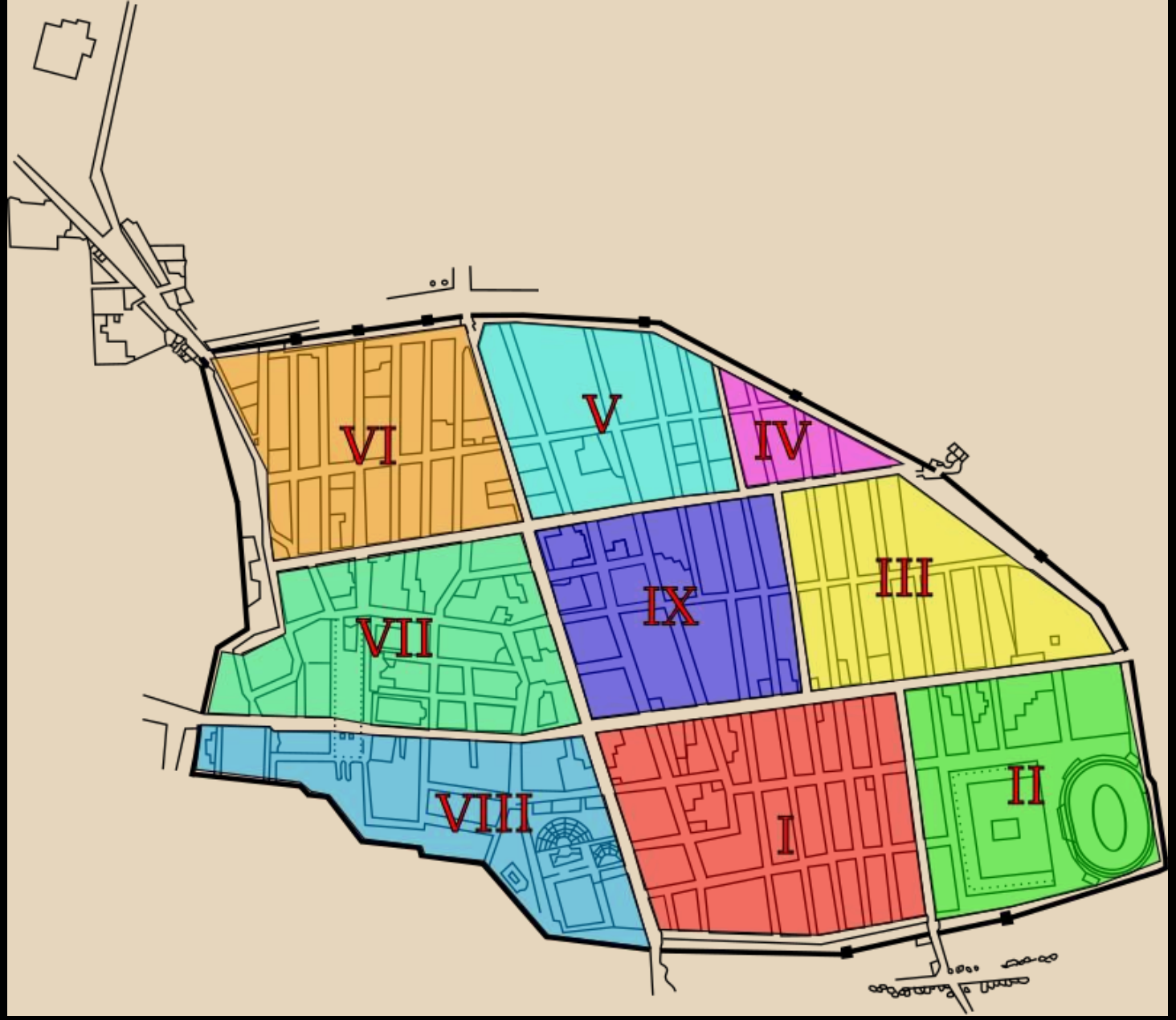

План регіонів Помпеїв,
запроваджений Джузеппе Фіореллі

Антропологічні дослідження Помпеїв

СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОМПЕЇВ

На основі лабораторії прикладних досліджень Археологічного парку Помпеї, що була заснована у 1994 році, проводяться сучасні дослідження по збереженню пам’ятки, археологічні дослідження архітектури та інженерних комунікацій, антропологічні дослідження

Також застосовуються сучасні комп’ютерні технології створення віртуальної реальності приміщень будівель у Помпеях із симуляцією денного та вечірнього освітлення

Лабораторні дослідження Археологічного парку в Помпеях

ЗНАХІДКИ НА ВІЛЛІ ЧІВІТА ДЖУЛІАНА

У 2018 році під час розкопок вілли в Чівіта Джуліана було знайдено останки запряжених коней, залишки глиняного та бронзового посуду та залишки їжі, а в 2019 року відкрили бронзову церемоніальну колісницю

План вілли Чівіта Джуліана із знахідками, досліджена в 2017 – 2021 рр.

КІМНАТА З МЕБЛЯМИ НА ВІЛЛІ ЧІВІТА ДЖУЛІАНА

На віллі Чівіта Джуліана в Помпеях було знайдено меблі в кімнаті, призначеній для рабів

У 2021 р. кімнату разом з меблями і текстилем відтворили за допомогою техніки лиття

Кімната вілли Чівіта Джуліана з меблями, гіпсовий зліпок

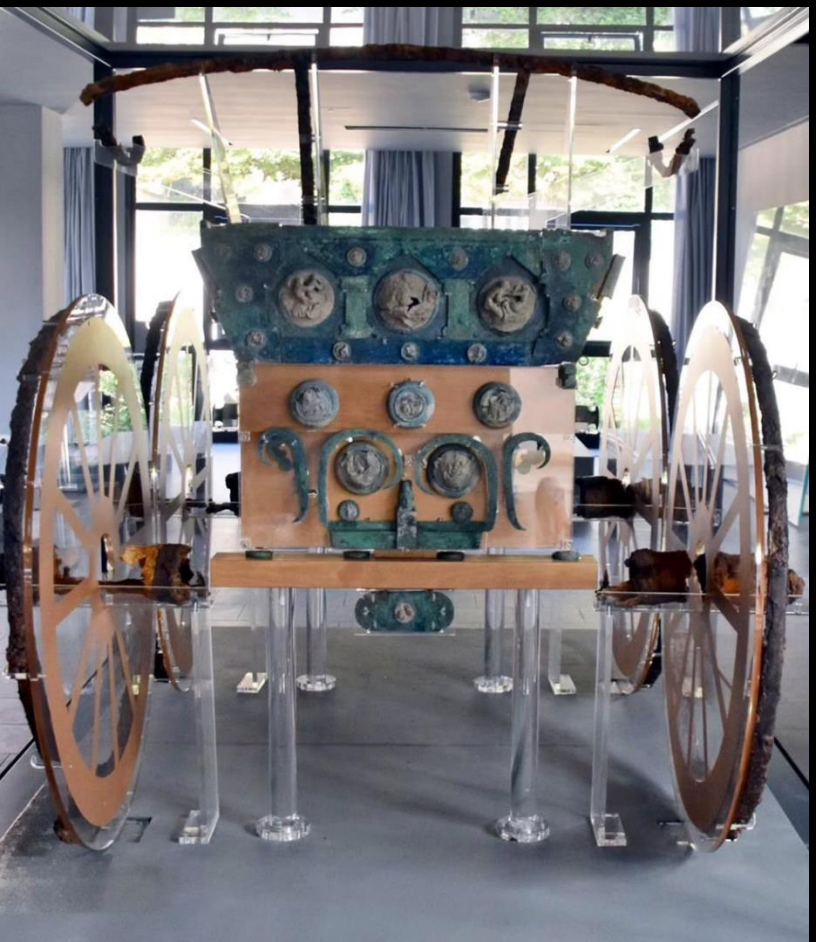

ВЕСІЛЬНА КОЛІСНИЦЯ З ВІЛЛИ ЧІВІТА ДЖУЛІАНА

Колісницю було знайдено у дворівневому портику, з’єднаному зі стайнями

У 2021 році завершилася її реставрація

2025 року в підвальній галереї вілли було виявлено рештки двох людей – ймовірно, раба та його господаря

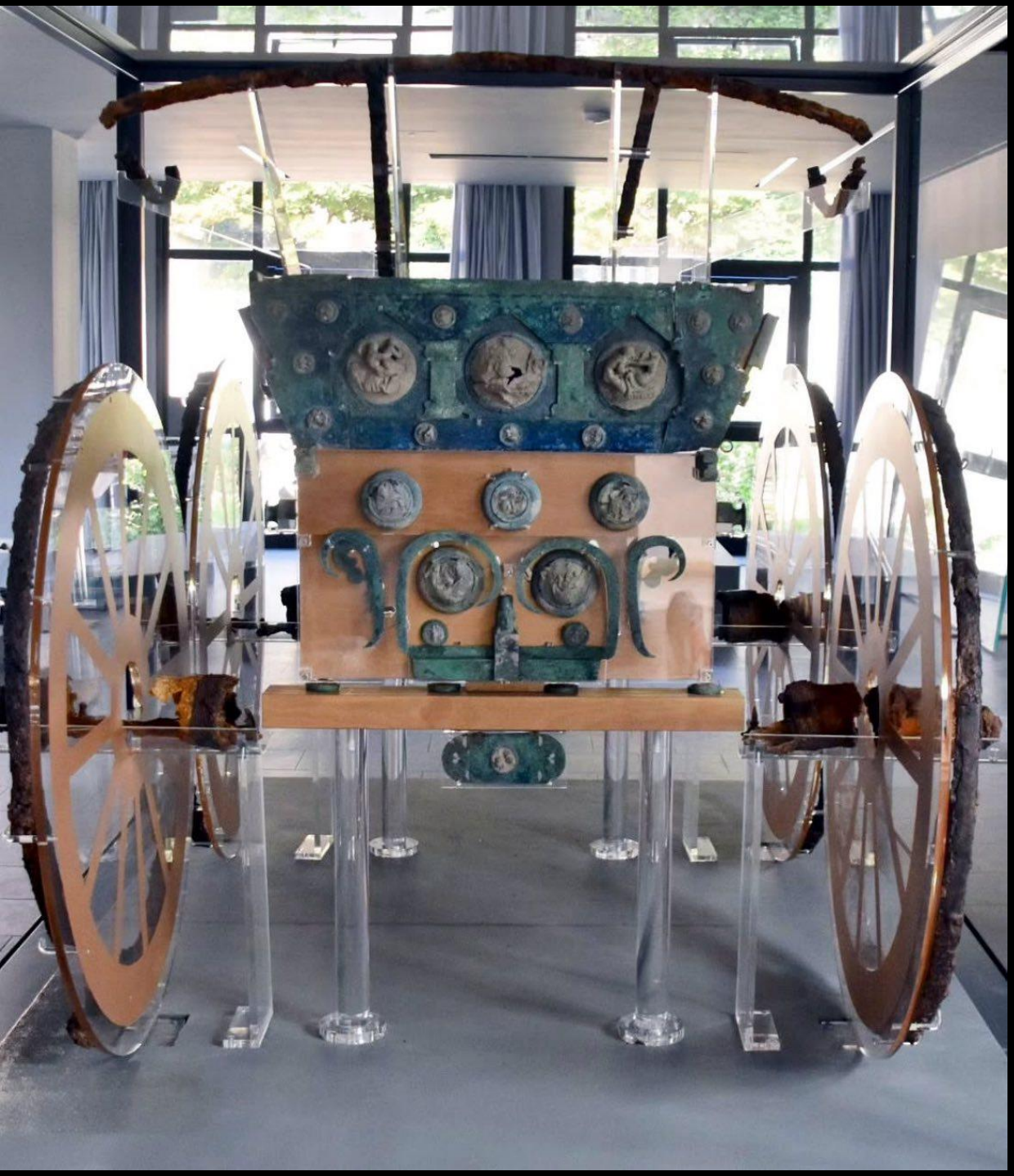

Колісниця мала назву **піленіум** і використовувалася під час урочистих подій або церемоній

На весіллі на піленіумі везли наречену в її новий дім

Колісниця, відкрита на віллі Чівіта Джуліана в 2019 р.

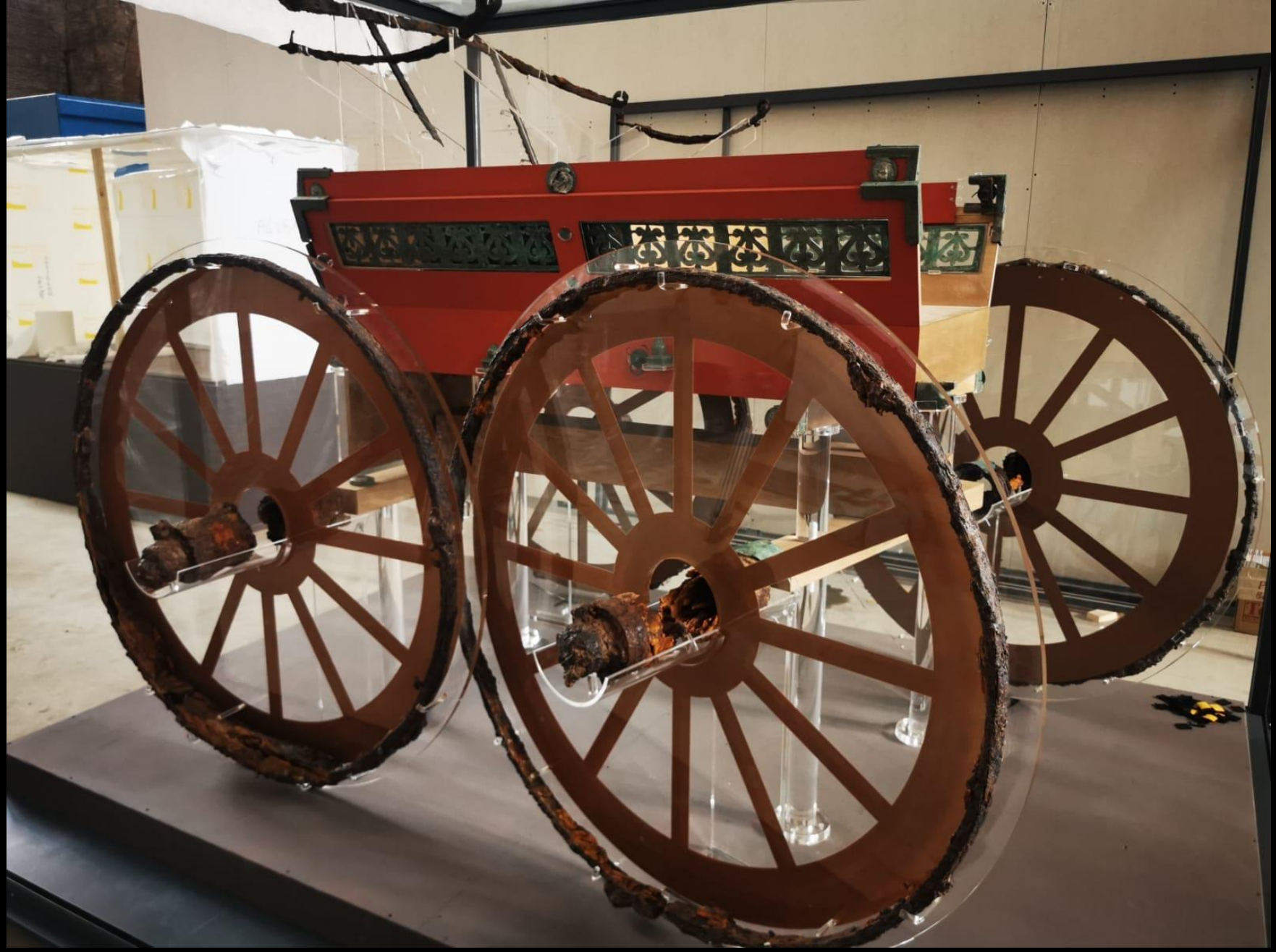

Колісниця, відкрита на віллі
Чівіта Джуліана, вигляд збоку

**Колісниця, відкрита на віллі Чівіта Джуліана,
процес реставрації колісниці**

АРХЕОЛОГІЧНИЙ ПАРК «ПОМПЕЇ»

У результаті трьохсотрічних розкопок, досліджень, реставраційних робіт було створено археологічний парк «Помпеї», до якого увійшли вулиці, площі та будівлі, що збереглися під шаром попелу і були відкриті археологами – це найбільший у світі музей просто неба

Дослідницькі роботи тривають, науковці переконані, що далеко не всі таємниці Помпеїв розкриті

Вид на Археологічний парк «Помпеї»

Вид на Помпеї та Везувій
з висоти пташиного польоту

Карта розкопаних частин Помпеїв.
Зеленим кольором позначені розкопані території,
сірим – нерозкопані території

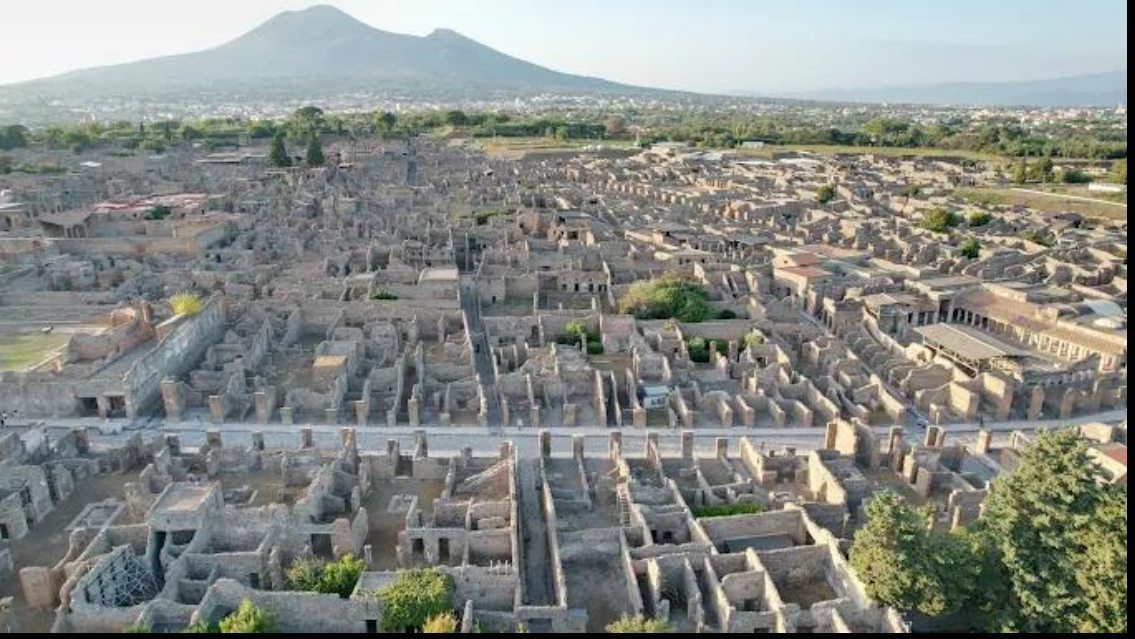

Вид на Помпеї

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЛАН МІСТА

У плануванні римських міст існувало дві головні вулиці – одна зі сходу на захід, називалася декуманус, інша – з півночі на південь, називалася кардо

У Помпеях були прокладені перпендикулярно по дві головні вулиці:

- два декуманоси – Стабіанська (Cardo Maximus) і Меркурія
- два кардо – вулиця Достатку / Віа дель'Аббонданца (Decumanus Maximus) та Ноланька

Вулиці в Помпеях

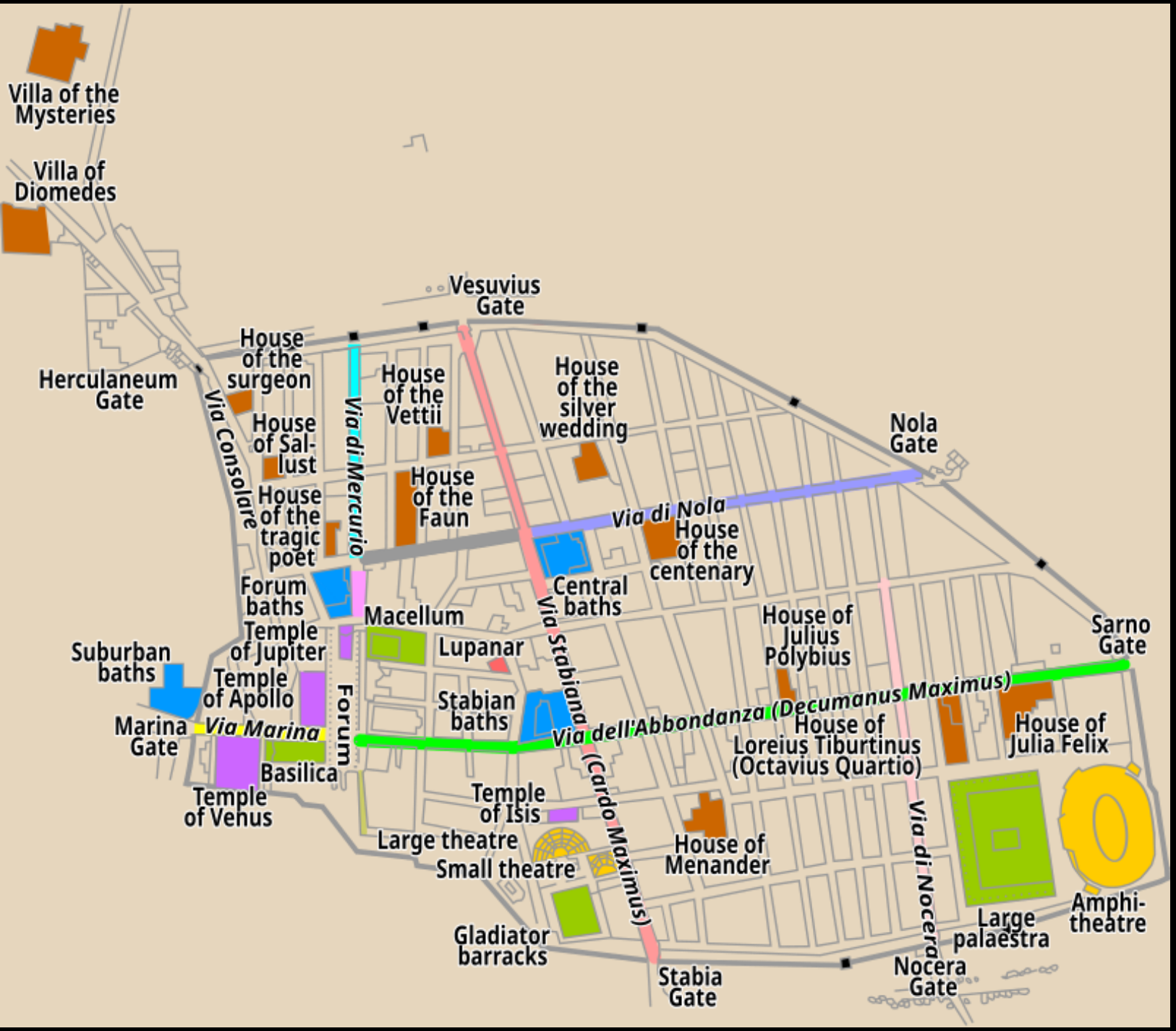

План Помпеїв

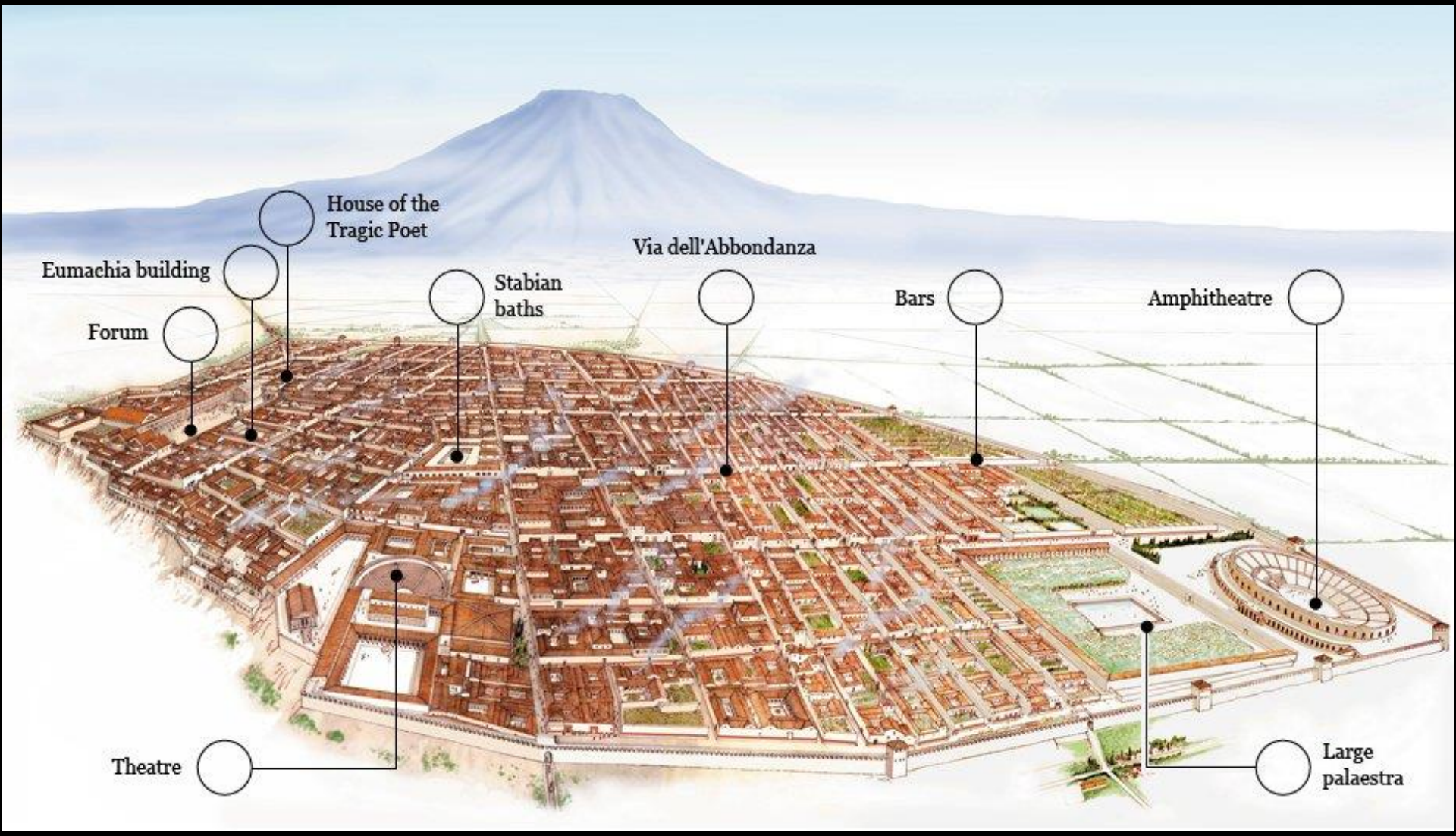

Карта Помпеїв

ПЛАН ПОМПЕЇВ

1. Амфітеатр
2. Велика палестра
3. Великий театр
4. Квадрипортик
5. Одеон
6. Самнітська палестра
7. Храм Ісіди
8. Форум
9. Будинок золотих амурів
10. Будинок Панси
11. Будинок Веттіїв
12. Будинок Кіфариста
13. Будинок Хірурга
14. Будинок Фавна
15. Сарнські ворота
16. Морські ворота

Макет Помпеїв, фрагмент,
Національний археологічний музей, Неаполь

ДОРОГИ ПОМПЕЇВ

Ширина головних чотирьох вулиць була 10 метрів

До них виходили бічні, набагато вужчі вулиці, до 3 метрів шириною

Часто вулиці були настільки вузенькі, що ними міг проїхати лише один візок

Тому в Помпеях на деякі вулички існувала заборона в'їзду «великогабаритного транспорту»

Вулиці в Помпеях

Головна вулиця Помпеїв – Віа дель’Аббонданца (вулиця Достатку)

Дорога в Помпеях, викладена бруківкою з базальту,
тротуари виготовлені з гладко тесаного каміння, водночас мали бровки
і були вищими за проїжджу частину

Кривий провулок, Помпеї

ПЕРЕХОДИ

На проїжджих частинах вулиць вкладалися великі кам’яні блоки-переходи для перехожих, щоб під час дощу вони не забруднили ноги

Камені вкладалися так, щоб не перешкоджати руху транспорту

Вулиці з переходами в Помпеях

Блоки-переходи на дорогах, між ними видно колії, які залишили римські вози, що проїздили вулицею

Блоки-переходи на дорогах
з коліями від возів у Помпеях

Дорога з «котячими очима», Помпеї

«КОТЯЧІ ОЧІ»

Вулиці Помпеїв були вимощені базальтовими плитами (гірська порода, що утворюється в результаті застигання вулканічної маси)

Між великими плитами базальту вставлялися невеличкі камінчики склоподібного матеріалу під назвою «котячі очі», які відблискували вночі від світла смолоскипів або Місяця і допомагали перехожим зорієнтуватися в місті

Саме за свою здатність відбивати світло, подібно до котячих очей, камінчики отримали таку назву

Такі «котячі очі» знайдені на головних вулицях Помпеїв та біля пішохідних переходів. Вони є прообразами сучасних світловідбивачів на наших дорогах

ВОДОПОСТАЧАННЯ І КАНАЛІЗАЦІЯ

Місто мало високий рівень благоустрою – було організоване водопостачання і каналізація, приватні та громадські лазні, на вулицях і в приватних будинках були питні та декоративні фонтани

Під час розкопок було знайдено близько 40 вуличних фонтанів

З питних фонтанчиків з краниками місцеві мешканці могли брати джерельну воду, яка доправлялася акведуками в місто Помпеї

Вуличний питний фонтан з рельєфом Силена,
який спочиває на бурдюку з вином, Помпеї

Водозбірня біля Везувіанських воріт Помпеїв, куди надходила джерельна вода з акведука Серіно (аква Августа), далі вода розподілялася водопроводом у міські та приватні фонтани, терми, латріни, а також у приватні будинки за допомогою теракотових та свинцевих труб

Свинцеві та керамічні труби для розподілу води, Помпеї

Водопровідні крани, Помпеї

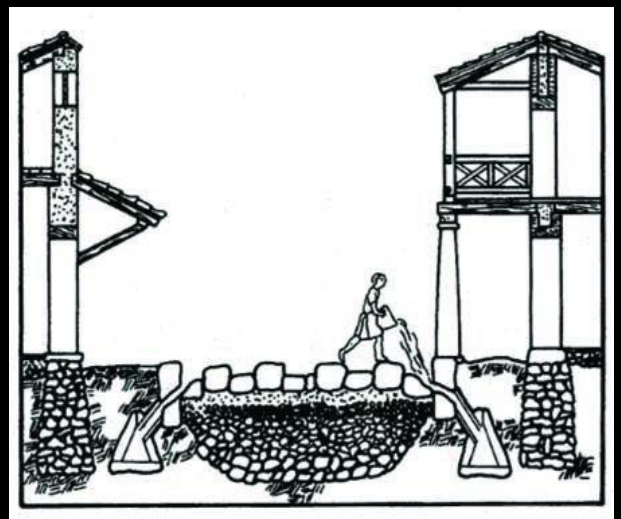

Каналізація, рисунок

Біля бровок під тротуаром розміщувалися стічні труби

ГРОМАДСЬКІ СПОРУДИ ПОМПЕЇВ

ФОРУМ

Форум у Помпеях

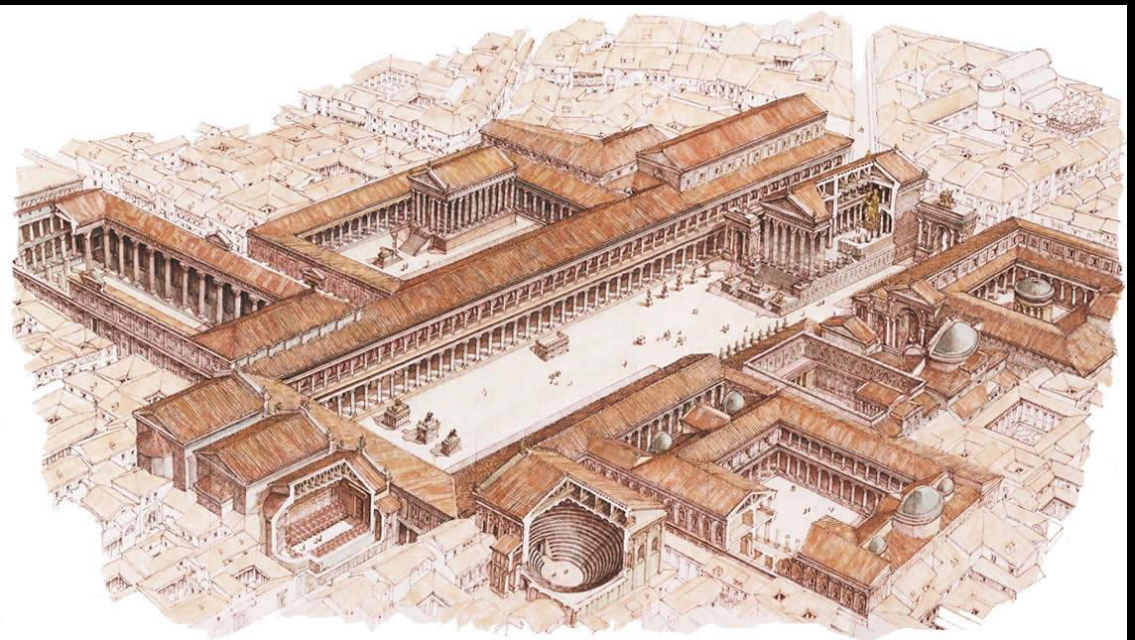

ФОРУМ У ПОМПЕЯХ

Центром громадського і релігійного життя, ділової та торгової діяльності в Помпеях був форум – головна площа міста

Форум займав площу 38 х 157 м. Вся площа викладена травертином (різновид гірської породи) та оточена портиками з двоярусною колонадою дорического й іонічного ордерів

Територія навколо була забудована спорудами різного призначення

Графічна реконструкція форуму в Помпеях

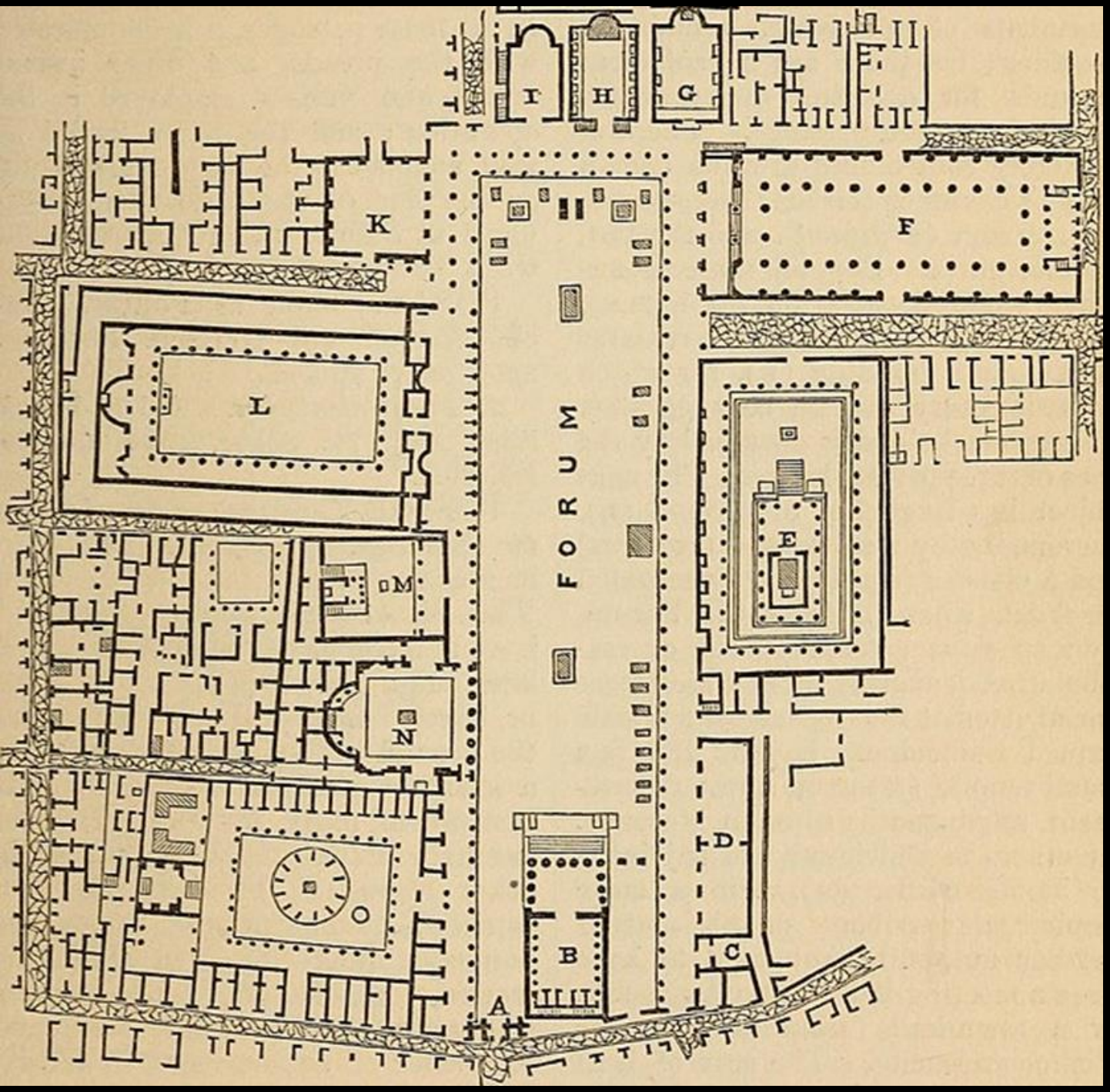

План форуму
в Помпеях,
креслення Ентоні
Річ, 1803 р.

Художня реконструкція
форуму в Помпеях

Форум у Помпеях

Художня реконструкція форуму в Помпеях

Сучасний вигляд форуму в Помпеях

Колонада портиків форуму
в Помпеях

Тріумфальна арка – один зі входів
на форум у Помпеях

Художня реконструкція форуму в Помпеях

Форум у Помпеях

БУДІВЛІ ФОРУМУ

Вхід на форум проходив через **дві тріумфальні арки**

З півночі між двома тріумфальними арками знаходився **храм Юпітера**

Вздовж південної сторони розташовувались будівлі громадського призначення: **будівля едила** (повноважної особи, яка відповідала за ігрові справи, будівництво та утримання храмів); **базиліка; курія** (місце зібрання сенату); будівля, в якій засідав дуумвірат; **коміцій** (місце для народних зібрань)

У східній частині форуму розташовувались публічний **ларарій, храм Веспасіана** та **будівля Євмахії** – міської жриці, у західній – **храм Аполлона**

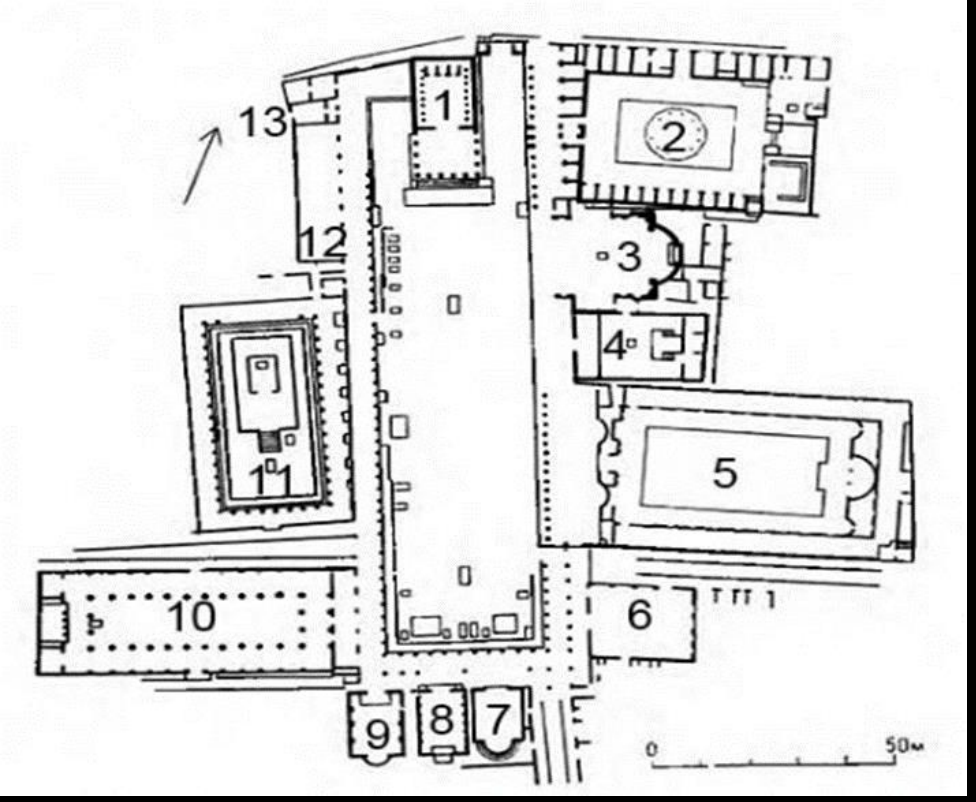

БУДІВЛІ ФОРУМУ

1 – храм Юпітера
2 – мацеллум (ринок)
3 – атрій ларів
4 – храм Веспасіана
5 – будівля Евмахії;
6 – коміцій
7 – архів
8 – курія
9 – будівля едилів
10 – базиліка
11 – храм Аполлона
12 – ринок
13 – латрина (туалет)

БУДІВЛІ ФОРУМУ

1. Храм Юпітера
2. Мацеллум (ринок)
3. Храм Веспасіана
4. Будівлі Євмахії
5. Базиліка
6. Храм Аполлона

Храм Юпітера, сучасний вигляд

Храм Юпітера, реконструкція

ХРАМ ЮПІТЕРА

Домінантою форуму був храм Юпітера (II ст. до н. е.), присвячений Капітолійській тріаді: Юпітеру, Юноні та Мінерві – трьом головним божествам стародавніх римлян (зберіглася голова Юпітера)

Храм відноситься до етрусько-італійського типу, його розміри – 37 х 17 м, був розташований на подіумі, висотою 3 метри, та мав сходи попереду

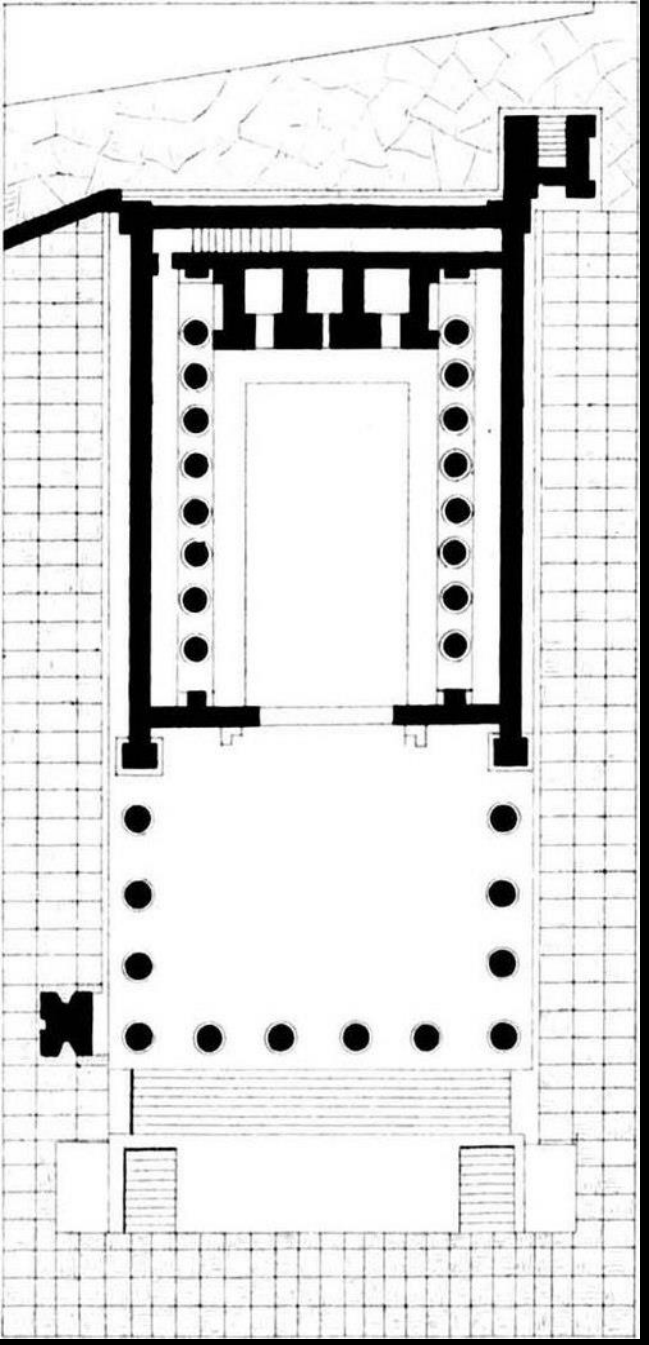

План храму Юпітера

Портик храму підтримували 12 колон коринфського ордеру: шість з них на передній частині й решта шість – по боках

Фронтон прикрашала квадрига роботи знаменитого етруського майстра Вулки з Вей

Перед храмом стояв великий вівтар

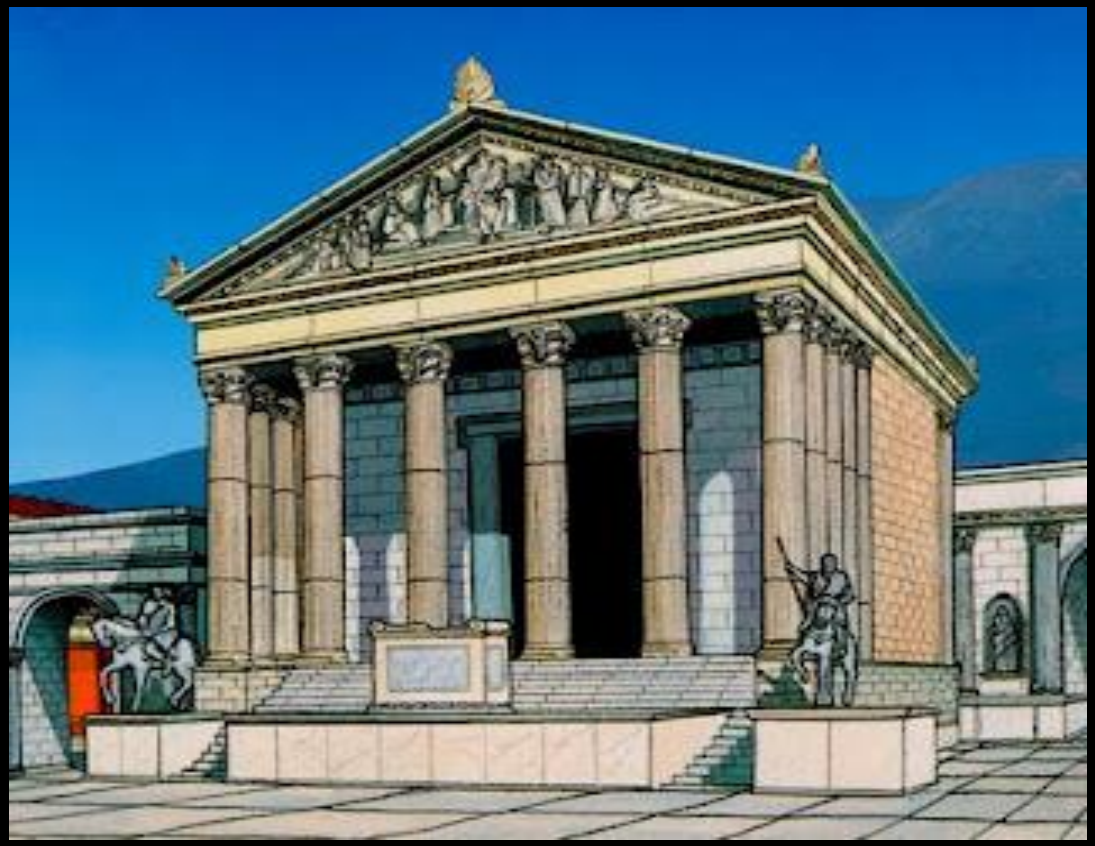

Храм Юпітера, реконструкція

Форум у Помпеях зі входами до базиліки (ліворуч) та мацеллума (праворуч), храм Юпітера (попереду) та Везувій вдалині

Храм Юпітера на форумі, Помпеї

Храм Юпітера на форумі,
вид на Везувій, Помпеї

Храм Юпітера на форумі, Помпеї;
на уламку колони – фрагмент статуї – голова Юпітера

Храм Юпітера на форумі,
вид на Везувій, Помпеї

Храм Аполлона, сучасний вигляд, Помпеї

Храм Аполлона, реконструкція

ХРАМ АПОЛЛОНА

Найдавнішим храмом Помпеїв є храм Аполлона, побудований в 575 – 550 рр. до н. е. та перебудований в II ст. до н. е.

Це традиційний античний периптер, оточений 28 колонами коринфського ордеру. До нашого часу збереглися дві з них

Храм стояв на високому подіумі, до входу йшли величні сходи, розташовані попереду храму

Його підлога була викладена ромбоподібними плитами, що створювало ілюзію об’єму

Храм Аполлона на форумі,
сучасний вигляд, Помпеї

Храм Аполлона на форумі,
сучасний вигляд, Помпеї

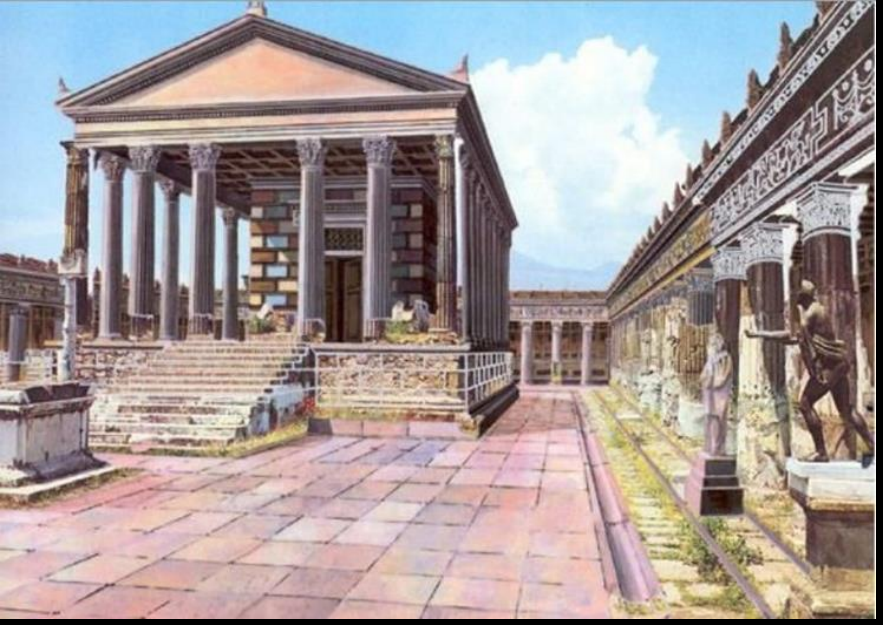

Храм Аполлона, реконструкція

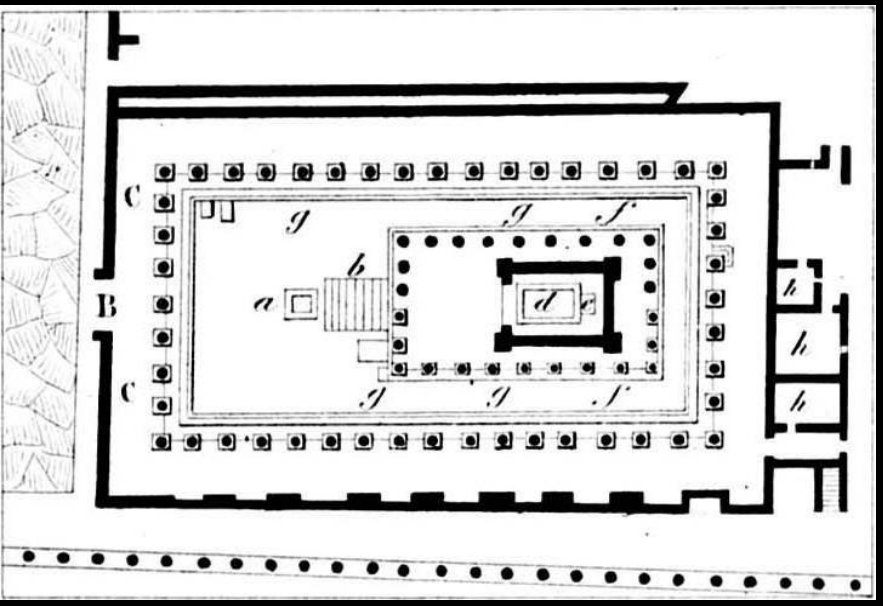

План храму Аполлона

Територія навколо храму мала вигляд перистильного подвір’я – з чотирьох боків була оточена іонічною колонадою з жовтим, червоним, темно-синім забарвленням; після землетрусу 62 р. н. е. іонічні капітелі були замінені на коринфські

Фриз антаблемента прикрашали фігури грифонів і рослинний орнамент

На подвір’ї стояли статуї богів, обернені до колон портика. Деякі з них були відновлені й зберігаються у Національному археологічному музеї Неаполя

Бронзові копії статуї Аполлона та бюсту його сестри-близнючки Діани розміщені на тих місцях, де вони були знайдені

Бюст Діани у святилищі Аполлона, Помпеї

Статуя Аполлона у святилищі Аполлона, Помпеї

Бюст Діани (фрагмент статуї)
у святилищі Аполлона, Помпеї

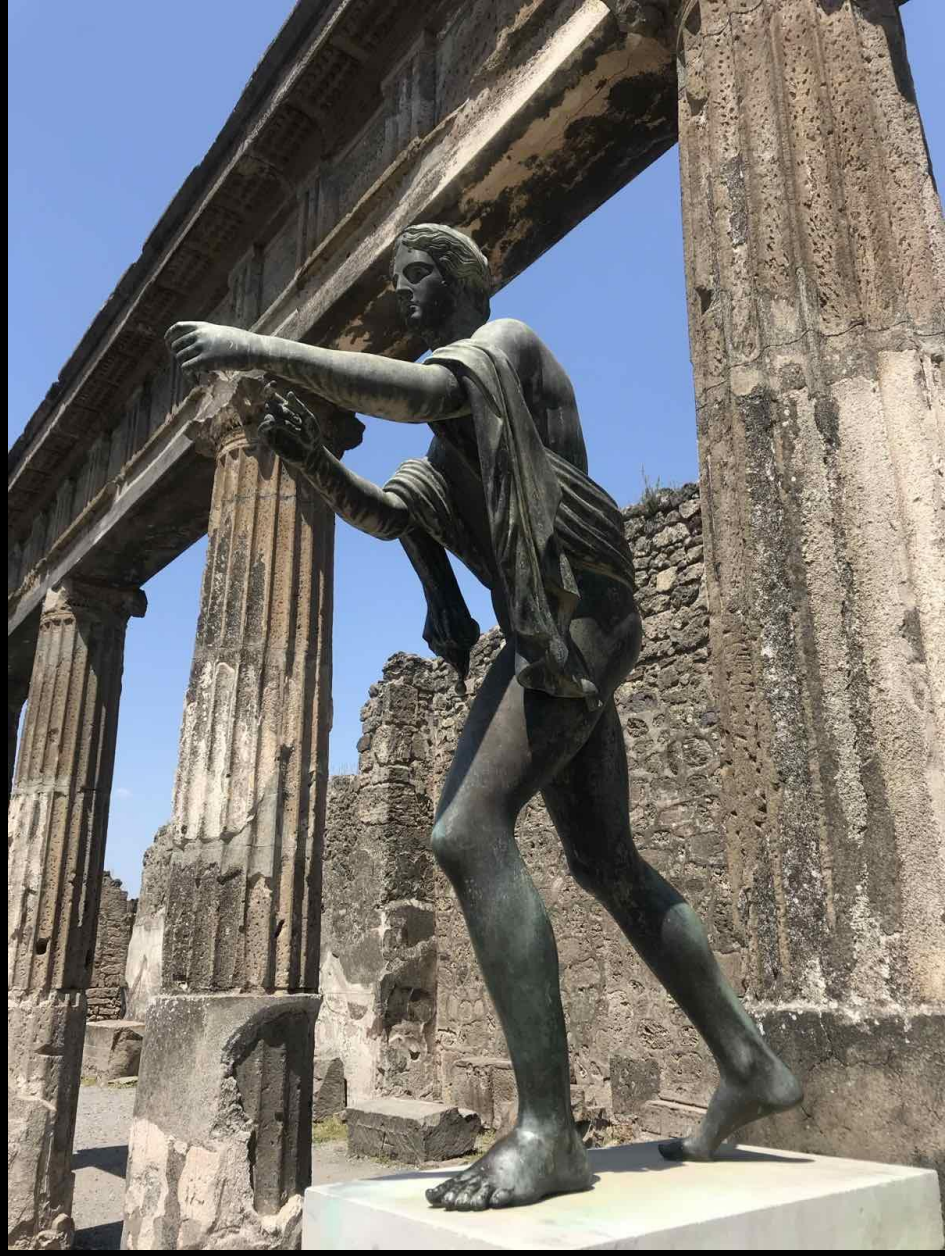

Статуя Аполлона
у святилищі Аполлона, Помпеї

СОНЯЧНИЙ ГОДИННИК

Ліворуч від сходів знаходиться колона іонічного ордеру, увінчана **сонячним годинником**

На колоні розміщена табличка з текстом: *«L.Sepunius LF Sandilianus M.Herennius AF Epidianus Duovir ID DS. PF.C» («Дуумвіри Луцій Сепуніус Санділіан та Марк Геренній Епідіан зробили пожертву та просять голоси за них»)*

Колона із сонячним годинником поруч з храмом Аполлона, Помпеї

Колона із сонячним годинником
поруч з храмом Аполлона, Помпеї

Вівтар перед входом до храму Аполлона, Помпеї

ВІВТАР

Перед сходами зберігся мармуровий вівтар з висіченими іменами чотирьох чиновників, які брали участь у зведенні храму при Суллі (близько 80 р. до н. е.)

Залишки храму Аполлона, Помпеї

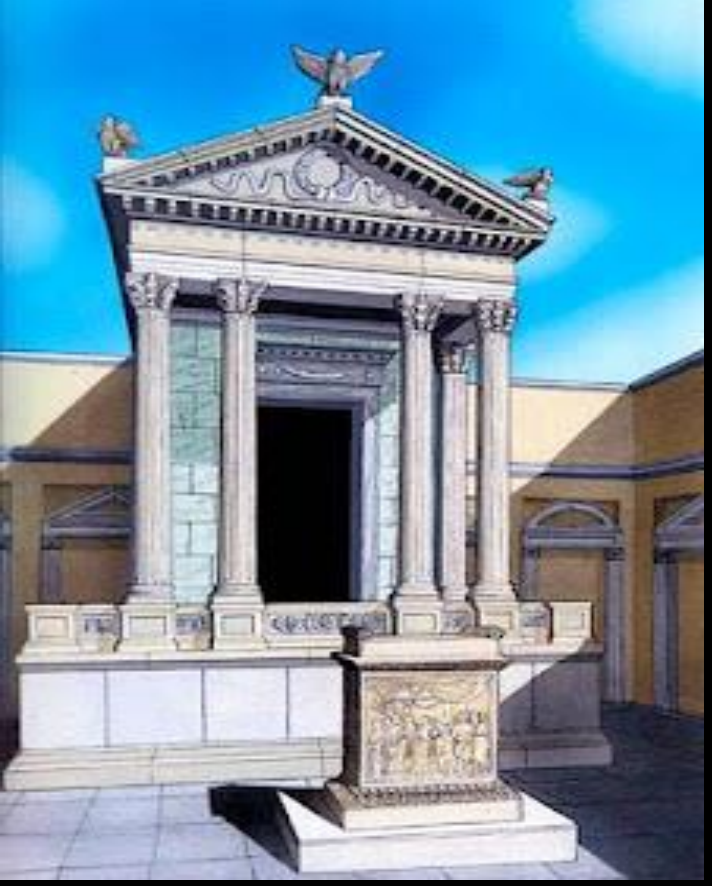

ХРАМ ВЕСПАСІАНА

Храм Веспасіана розташовувався у східній частині форуму, первинно був присвячений генію Августа

Храм був невеликого розміру, стояв на подіумі, до якого вели дві бічні сходинки, а також мав портик з чотирьох колон

Стіни храму зведені з цегли, фасад у давнину був оздоблений мармуровим облицюванням

Головна статуя, що повинна була міститися в глибині храму, не зберіглася

Мармуровий вівтар, розміщений перед входом в храм, прикрашений рельєфами на тему жертвоприношення бика та зображень культових предметів

Реконструкція та залишки храму Веспасіана, Помпеї
Перед входом – мармуровий вівтар

Залишки храму Веспасіана, Помпеї
Перед входом – мармуровий вівтар

Вівтар перед входом в храм Веспасіана
зі сценою жертвоприношення бика, Помпеї

Споруди форуму, Помпеї

Руїни базиліки на форумі, Помпеї

БАЗИЛІКА

На південній стороні площі форуму розміщувався діловий центр, де побудували базиліку, курію та будівлю Євмахії, яка слугувала складом та ринком вовни

У давні часи базиліка призначалася для засідання суду та була місцем публічних зустрічей

Базиліка в Помпеях – найдавніша, що зберіглася до наших днів, її побудували близько 120 р. до н. е.

Базиліка знаходилася поруч із храмом Аполлона і представляла собою велику прямокутну будівлю площею 1500 м^2, внутрішній простір цели був 60 х 24 м

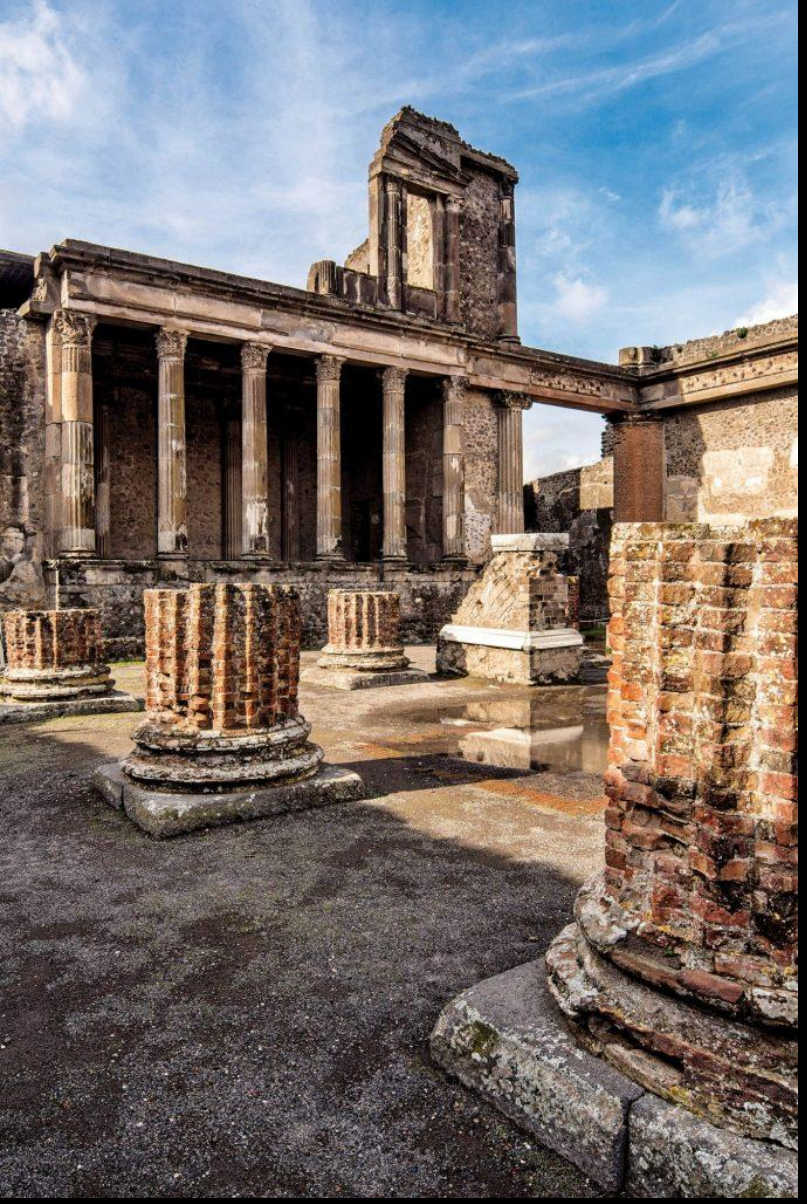

Залишки основ колон базиліки, Помпеї

Головний фасад базиліки виходив на площу форуму

Всередину базиліки вели п’ять проходів

Внутрішній простір поділявся на три нефи, розділені двоярусною колонадою з 28 колон – нижні іонічного, верхні – коринфського ордеру, основи яких можна побачити і сьогодні

У глибині базиліки знаходився трибунал призначений для виступів суддів та інших посадових осіб

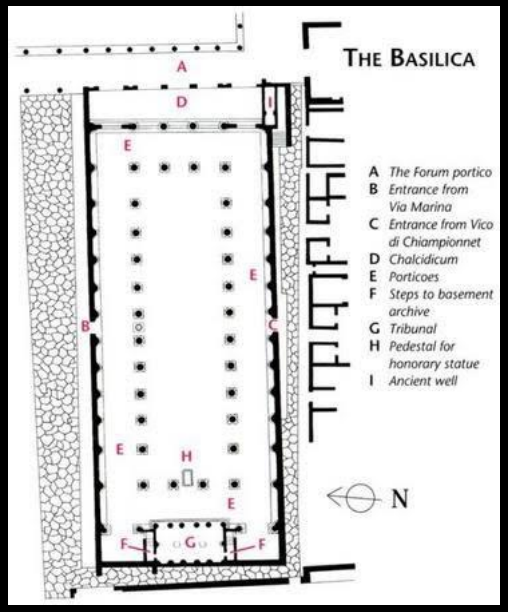

План базиліки, Помпеї

Залишки основ колон базиліки, Помпеї

Сходинки входу та залишки основ
колон базиліки, Помпеї

Деталь іонічної капітелі та залишки основ колон базиліки, Помпеї

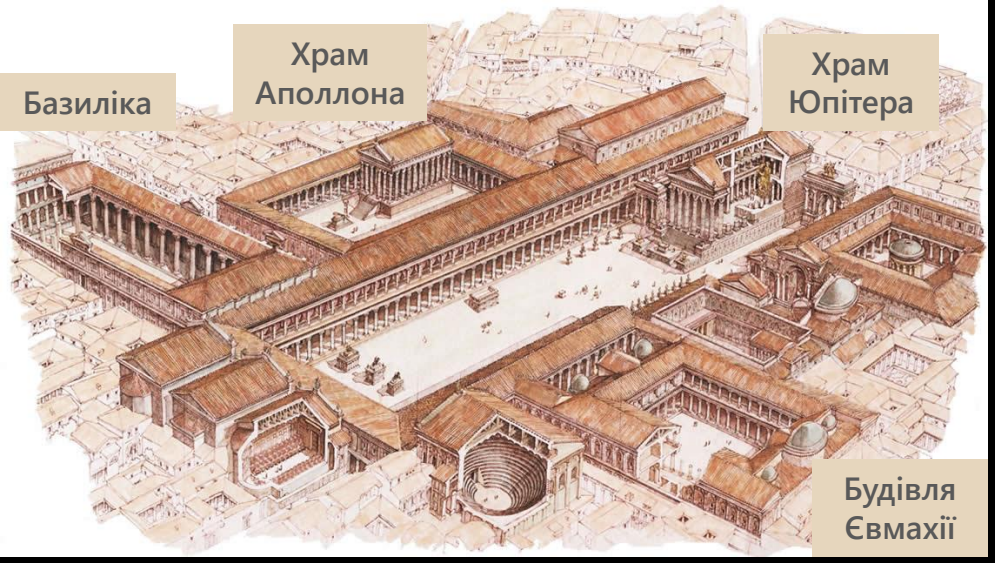

Споруди форуму, Помпеї

Головний вхід до будівлі Євмахії

БУДІВЛЯ ЄВМАХІЇ

Найбільшою спорудою на форумі була будівля Євмахії, вона займала площу 70 х 30 м

Споруда була зведена в I ст. н. е. у часи правління імператора Тіберія жрицею Євмахією для корпорації фуллонів – виробників вовни, ткачів та фарбувальників, які складали основу економіки Помпеїв

Відповідно, тут знаходилися склади та велася торгівля тканинами, укладали угоди, проходили збори

У бічному вході
на будівлі зберігся
напис:

*«Євмахія, дочка Луція,
громадська жриця,
від свого імені та від
імені свого сина Марка
Нумістрія Фронтона,
збудувала власним
коштом вестибюль,
криту галерею та
портики,
присвятивши їх
Благочестивій
Конкордії Августа»*

Присвячуваний напис
на будівлі Євмахії

Фасад будівлі Євмахії, форум у Помпеях

У давнину цегляний фасад будівлі був вкритий мармуровим оздобленням

До наших днів дійшли лише карнизи, декоровані листям аканту та пташками

По обидва боки від входу розташовуються екседри (півкруглі заглиблення у стіні), в яких, імовірно, знаходились статуї

У ніші вестибуля стояла **статуя Євмахії**

Пройшовши вестибул, відвідувач опинявся у **великій залі (аулі)**, вздовж стін якої **в нішах** розташовувалися **статуї імператорської родини –** Лівії, Тіберія і Друза

Це була зала для урочистостей та офіційних зібрань

Статуя Євмахії

Євмахія зображена в образі жриці – одягнена в паллу поверх туніки, її обличчя ідеалізоване

На постаменті напис-присвята: *«Євмахії, дочці Луція, публічній жриці Венери Помпейської, від фуллонів»*

Фасад будівлі Євмахії, форум у Помпеях

За аулою розташований перистиль, оточений по периметру портиком з двоярусною колонадою

Портик з трьох сторін мав склепінчасті проходи та віконні отвори, які служили не лише для освітлення портика, через них велася торгівля

Криті підземні коридори (криптопортики) виконували функцію складів

Всередині будівлі, по боках від входу, розташовані дві кімнати, де археологами знайдено великі ємності для сечі, яка використовувалася з метою знежирювання тканин

Внутрішнє подвір’я будівлі Євмахії, яке було оточено колонним портиком

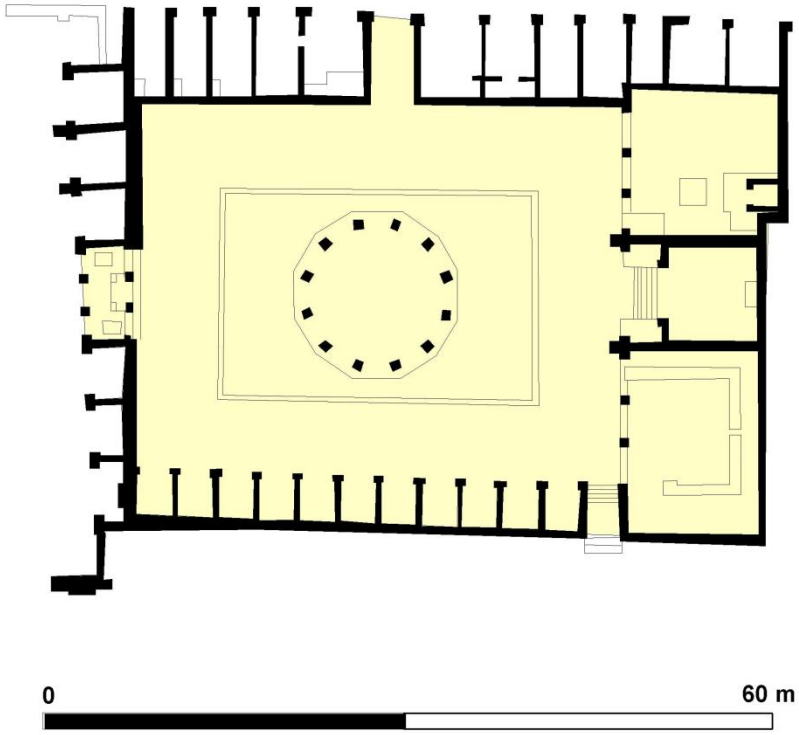

МАЦЕЛЛУМ (РИНОК)

Мацеллум – давньоримська ринкова будівля, в якій продавали переважно м’ясо, рибу і делікатеси

Мацеллум мав квадратну чи прямокутну форму, центральний двір мацеллума був оточений табернами (крамницями) однакового розміру

По центру подвір’я розміщувалася кругла в плані будівля з басейном для свіжої риби, перекрита навісом, що спирався на колони

Таберни, де продавали м’ясо і рибу, були забезпечені водопостачанням та каналізацією

Мацеллум, сучасний вигляд та план

Споруди форуму, Помпеї

МАЦЕЛЛУМ У ПОМПЕЯХ

Мацеллум розташовувався в північно-східному куті форуму в Помпеях, його побудували в 130 – 120 рр. до н. е.

Мацеллум займав великий прямокутний двір площею 37 х 27 м, був оточений **табернами** (крамницями) по обох боках від входу

У центрі двору, під навісом, що підтримувався колонами, був **басейн для риби**

Таберни і план мацеллума, форум у Помпеях

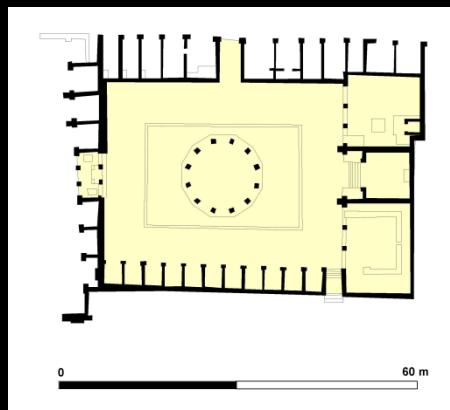

Портик перед входом до мацеллума,
форум у Помпеях

Мацеллум (ринок) – таберни (крамниці)

Мацеллум,
залишки центральної круглої споруди, де знаходився басейн для свіжої риби,
форум у Помпеях

СВЯТИЛИЩЕ ІМПЕРАТОРСЬКОГО КУЛЬТУ

У глибині мацеллума знаходилися три зали

Центральна, піднята на п’ять сходинок, присвячувалася імператорському культу, її прикрашали декілька статуй, серед них Октавії (сестри Октавіана Августа) та її сина Марка Клавдія Марцелла

Святилище імператорського культу на мацеллумі, форум у Помпеях

Статуї Октавії та Марка Клавдія Марцелла

Скульптури Октавії та Марка Клавдія Марцелла у святилищі імператорського культу на мацеллумі, форум у Помпеях

Сучасний вигляд храму Ісіди, Помпеї

ХРАМИ ЗА МЕЖАМИ ФОРУМУ

Храми, присвячені богам, розміщувалися не лише на форумі міста

За його межами були побудовані храми, де вшановували Аполлона, Венеру, Юпітера, Асклепія та ін.

ХРАМ ІСІДИ

На північ від Великого театру стояв храм єгипетської богині Ісіди (I ст. н. е.), культ якої поширився в Італії з II ст. до н. е.

Храм стояв на високому подіумі у глибині двору, оточеному високими колонами коринфського ордеру

У нішах по боках від входу знаходилися статуї єгипетських богів Гарпократа (грецька назва Гора) та Анубіса, пов’язаних з культом Ісіди

Сучасний вигляд храму Ісіди, Помпеї

Храм Ісіди є однією з найкраще збережених будівель у Помпеях

Архітектура храму Ісіди та його статуї являють собою поєднання грецьких, римських та єгипетських художніх рис

Углибині наоса храму стояли статуї Ісіди та Осиріса

Макет-реконструкція храму Ісіди в Помпеях, Національний археологічний музей, Неаполь

Статуя Ісіди з храму Ісіди, Помпеї

Статуя Вакха з пантерою, розташована на задній частині подіуму храму Ісіди, Помпеї

Підлогу храму прикрашала мозаїка, внутрішній двір був вимощений туфовими плитами

На стінах сакрарію (приміщення позаду храму для зберігання священних предметів) містилися чудові фрески

Храм мав декілька вівтарів

Зі східного боку двору знаходиться святилище, в якому сходи вели до басейну з водою (ймовірно, нільською) для очисних ритуалів

У даний час оздоблення храму зберігається в Національному археологічному музеї Неаполя

Сучасний вигляд храму Ісіди, Помпеї

Фреска храму Ісіди: Ісіда приймає Іо у своєму святилищі в Канопусі

Рельєфи храму Ісіди, Помпеї

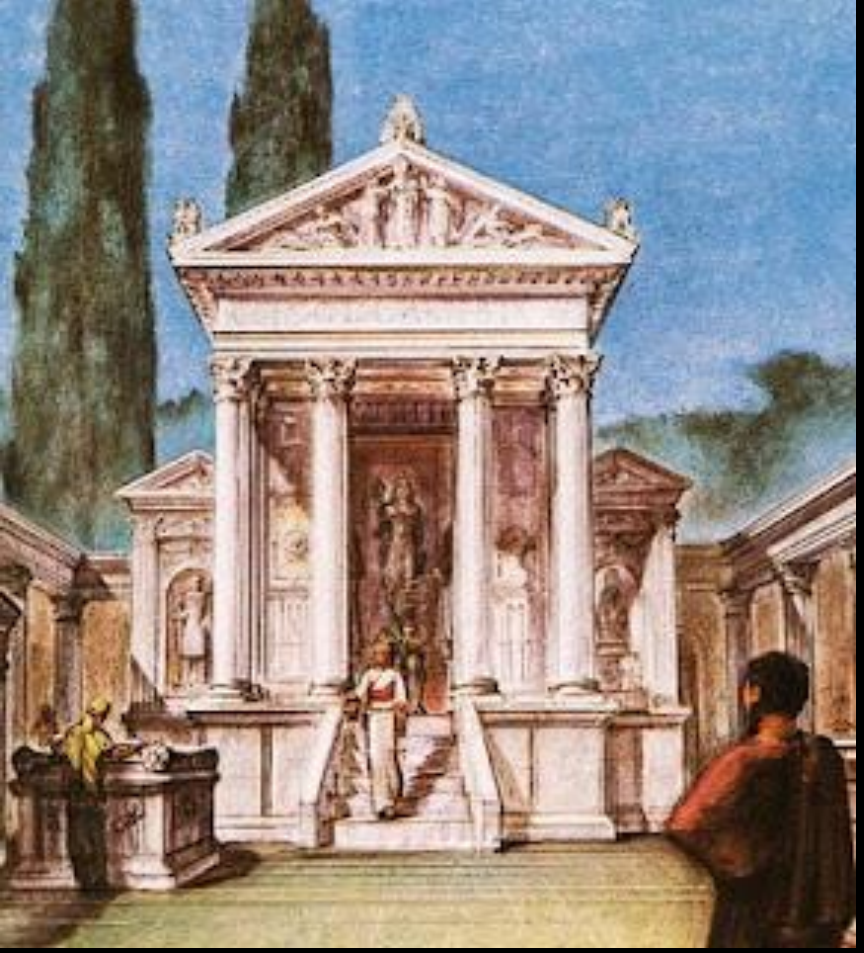

Реконструкція храму Ісіди

Портал храму Ісіди прикрашав **присвячуваний напис:**

«Нумерій Попідій Цельсін, син Нумерія, повністю власним коштом відбудував храм Ісіди, який зруйнувався під час землетрусу. За цю щедрість декуріони, хоча йому було лише шість років, прийняли його до своєї ради безкоштовно»

Присвячуваний напис храму Ісіди

Замальовка фризу з храму Ісіди

Малюнок-реконструкція храму Ісіди
в Помпеях

Храм Ісіди в Помпеях,
фото Джакомо Броджі, близько 1870

ГРОМАДСЬКА АРХІТЕКТУРА ПОМПЕЇВ

ГРОМАДСЬКІ СПОРУДИ

Велика увага в Помпеях приділялася розвагам, на вулицях йшла жвава торгівля

Місто мало Великий і малий театри, амфітеатр, терми, таберни й термополії

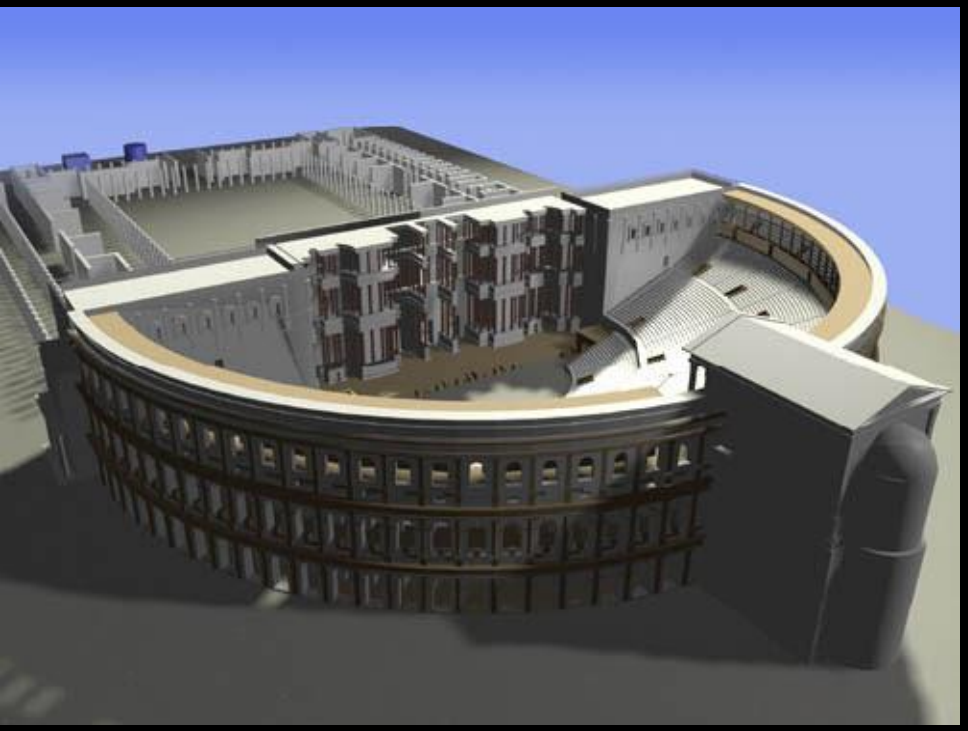

Сучасний вигляд та комп'ютерна реконструкція Великого театру, Помпеї

ВЕЛИКИЙ ТЕАТР

Великий театр у Помпеях, побудований в III – II ст. до н. е.

Він є найкраще збереженим римським театром, з тих, що дійшли до наших днів

Театр має класичну структуру: cavea (місця для глядачів), orchestra (напівкруглий майданчик перед скеною) і scaena (місце, де переодягалися і виступали актори)

Сучасний вигляд Великого театру,
Помпеї

Сучасний вигляд Одеону, Помпеї

Глядацькі місця Одеону, Помпеї

ОДЕОН (МАЛИЙ ТЕАТР)

У 85 – 70 рр. до н. е. в Помпеях розпочалося будівництво одеону (або Малого театру) на кошти дуумвірів Марка Порція та Квінкта Валга

Театр призначався для поетичних читань, музичних концертів з невеликою кількістю глядачів, а також для виступів мімів

Глядацька зала одеону була розрахована на 1200 чоловік

Як і всі театри, одеон мав три частини – глядацькі місця, орхестра і скена

Одеон у Помпеях вважається одним з найстаріших римських театрів, що збереглися

2. Kleines Theater von Pompeji. (Reconstruction nach Strack.)

Малий театр, гравюра, реконструкція за Штраком

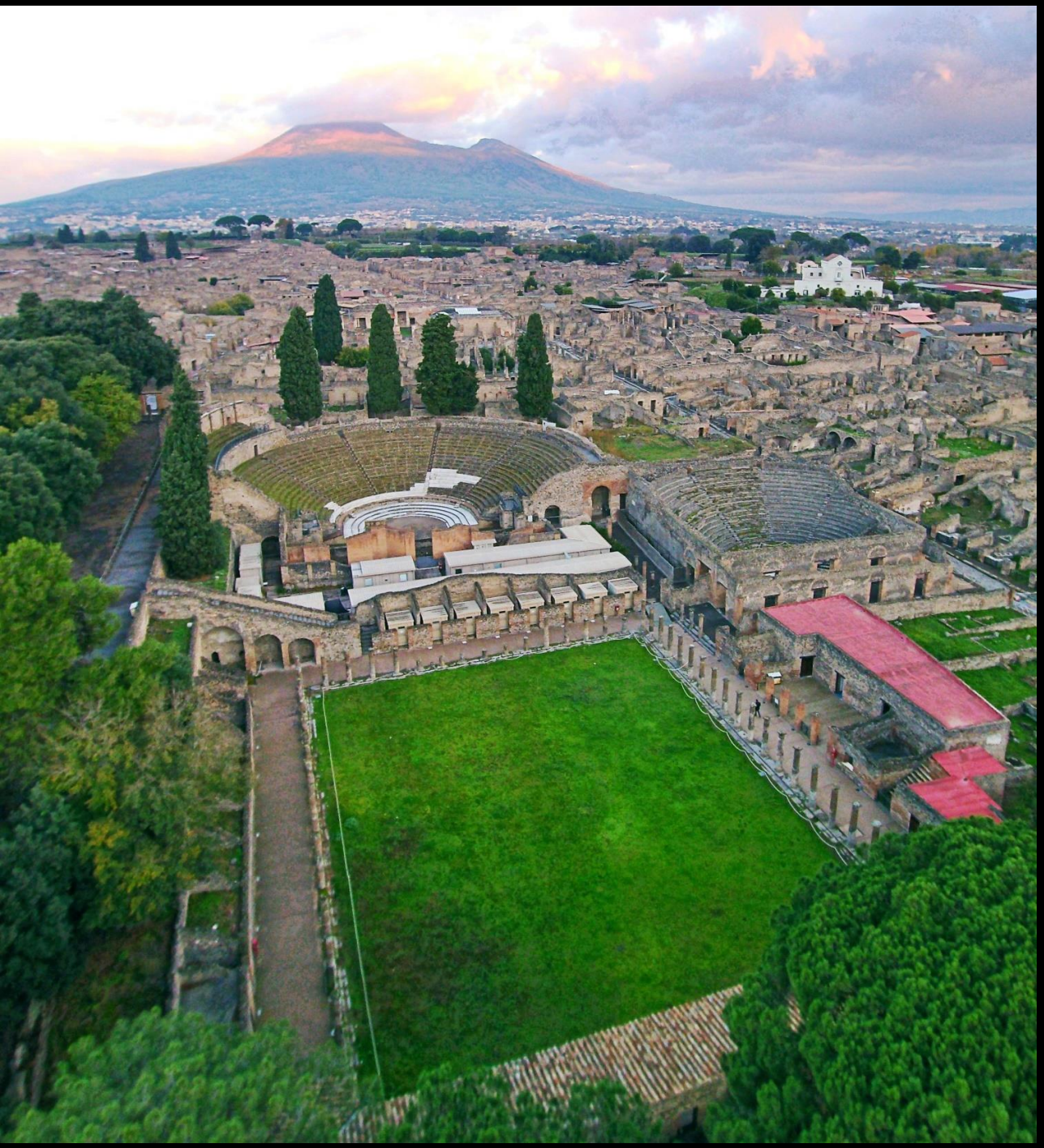

Вид на театр, одеон та квадрипортик театру (квадратне подвір’я, оточене колонним портиком), де згодом розмістилися палестра і казарми гладіаторів, Помпеї

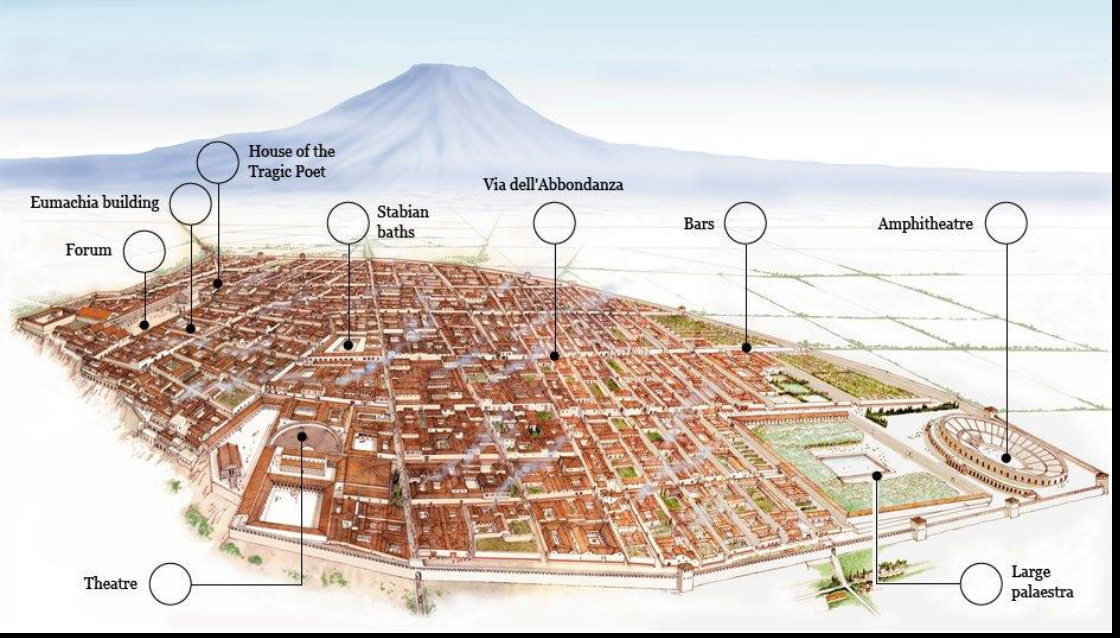

АМФІТЕАТР

Амфітеатр у Помпеях був побудований у 80-х роках до н. е. з південно-східного боку міста

Він є найдовшим з усіх римських амфітеатрів – його поздовжня вісь має 136,7 м і спрямована в бік Везувію, поперечна – 104 м, розмір арени 66,7 х 35 м

Також він є найстарішим амфітеатром світу і найбільш раннім кам’яним амфітеатром Давнього Риму, його побудували на 150 років раніше за Колізей в Римі

Карта Помпеїв, сучасний вигляд амфітеатру, Помпеї

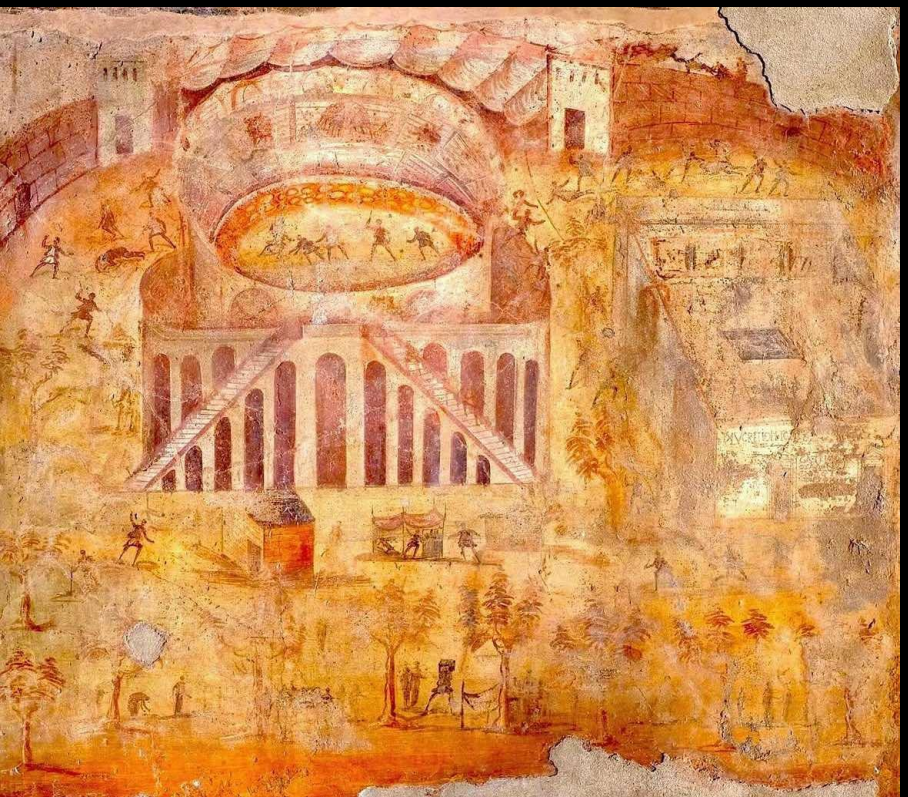

На арені амфітеатру проводилися гладіаторські бої, полювання на диких тварин, інсценувалися міфи

Фреска з будинку в Помпеях ілюструє спектакулу (місце для сидіння) та арену (ігрове поле), а також веларій (сонячну завісу) амфітеатру

Стіни амфітеатру знаходилися настільки близько від міського муру, що веларій кріпився до найближчих веж, це добре видно на фресці «Бійка в амфітеатрі»

Реконструкція амфітеатру

Фреска із зображенням амфітеатру з будинку Актія Анікета в Помпеях

Щоб захистити глядачів від розлючених тварин, навколо арени звели високу кам’яну стіну

Коридор «Спектакули», амфітеатр у Помпеях

Глядацькі місця, захищені стіною арени, амфітеатр у Помпеях

Вигляд амфітеатру ззовні, Помпеї

Вигляд зверху, амфітеатр у Помпеях

Південний вхід на арену, амфітеатр у Помпеях

За формою амфітеатр нагадує величезну чашу, на дні якої розташована арена, а навколо – місця для глядачів

Місця для глядачів розділені на три яруси: перші 5 рядів призначені для найпочесніших громадян, 20 рядів другого ярусу – платні, для звичайної публіки, а 18 рядів останнього ярусу були безкоштовними

Загалом амфітеатр вміщував 20 000 глядачів – очевидно, все населення Помпеїв

Амфітеатр мав декілька входів, що вели кожен до своїх ярусів – це забезпечувало більшу зручність і безпечність для глядачів

На відміну від римського Колізею, амфітеатр у Помпеях не мав підвальних приміщень

Вигляд амфітеатру зсередини, Помпеї

ВЕЛИКА ПАЛЕСТРА

Неподалік від амфітеатру була побудована Велика квадратна палестра – комплекс, що мав велике поле для занять спортом

Її розміри вражають – це прямокутник 130 х 140 м, оточений іонічним портиком

Палестра була призначена для занять гімнастичними вправами

У центрі комплексу розміщувався басейн розміром 34 х 22 м і глибиною 1 м для вправ на воді

Велика палестра біля амфітеатру, Помпеї

Самнітська палестра, Помпеї

САМНІТСЬКА ПАЛЕСТРА

Самнітська палестра – один з найдавніших спортивних комплексів у Помпеях

Вона призначалася для молоді і була частиною Республіканських терм

Палестра мала розміри 17,55 х 32,35 м. Свою назву палестра отримала через те, що будувалася у II ст. до н. е., у самнітський період Помпеїв

Біля однієї з колон з південного боку самнітської палестри була знайдена знаменита статуя Дорифора – римська копія з грецького оригіналу

П’єдестал для нагородження переможців, розташований у південній частині палестри, Помпеї

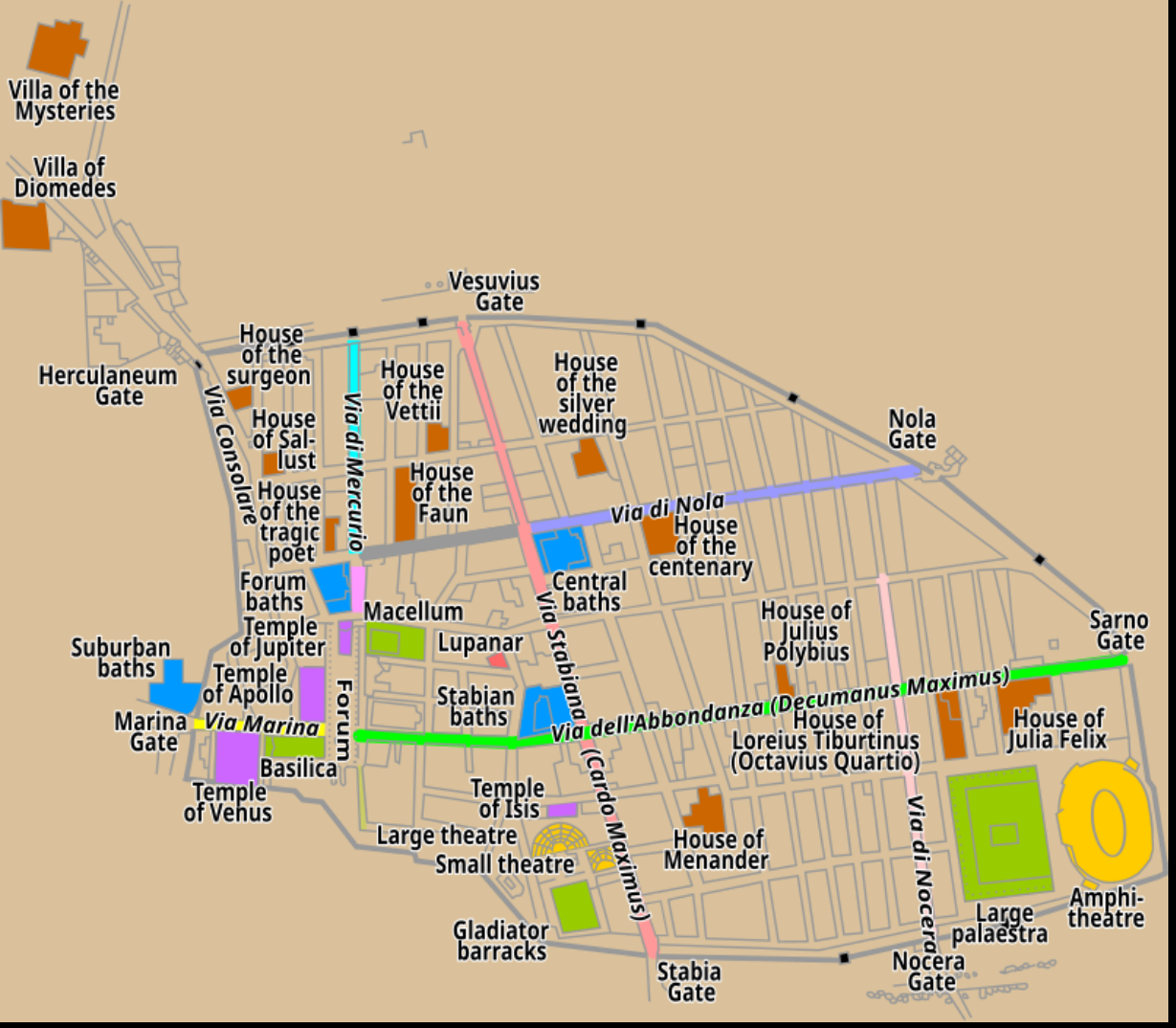

План Помпеїв

ТЕРМИ В ПОМПЕЯХ

У Помпеях були збудовані громадські терми (лазні), вода в які подавалася акведуками

Терми мали, окрім банних приміщень, ще й інші – спортивні та призначені для відпочинку

У місті було сім банних комплексів, серед яких найважливішими були терми Форуму, Стабіанські терми і приміські терми

Найбільшими серед усіх були Стабіанські терми

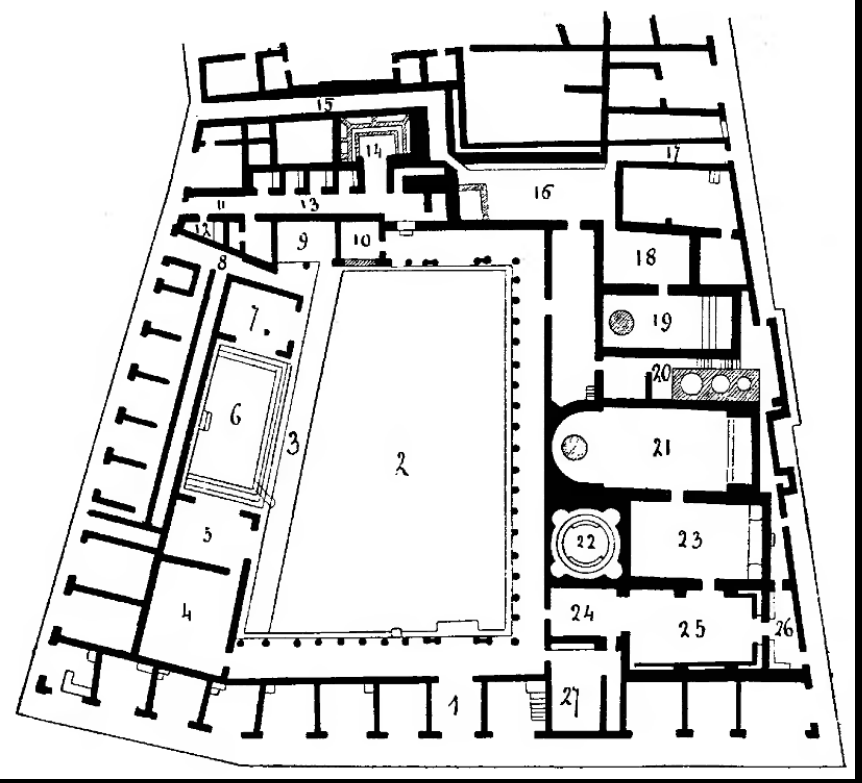

СТАБІАНСЬКІ ТЕРМИ

Стабіанські терми отримали таку назву через розташування на перехресті вулиць Віа дель'Аббонданца та Віа Стабіана, були побудовані близько IV – III ст. до н. е., значно розширені в II – I ст. до н. е.

Терми знаходились на ділянці неправильної форми, що вплинуло на загальний план будівлі

Основні приміщення розташовувались праворуч від входу

У центрі споруди розташована трапецієподібна палестра (гімнастичний зал) з портиком

Стабіанські терми в Помпеях: план, центральне подвір'я

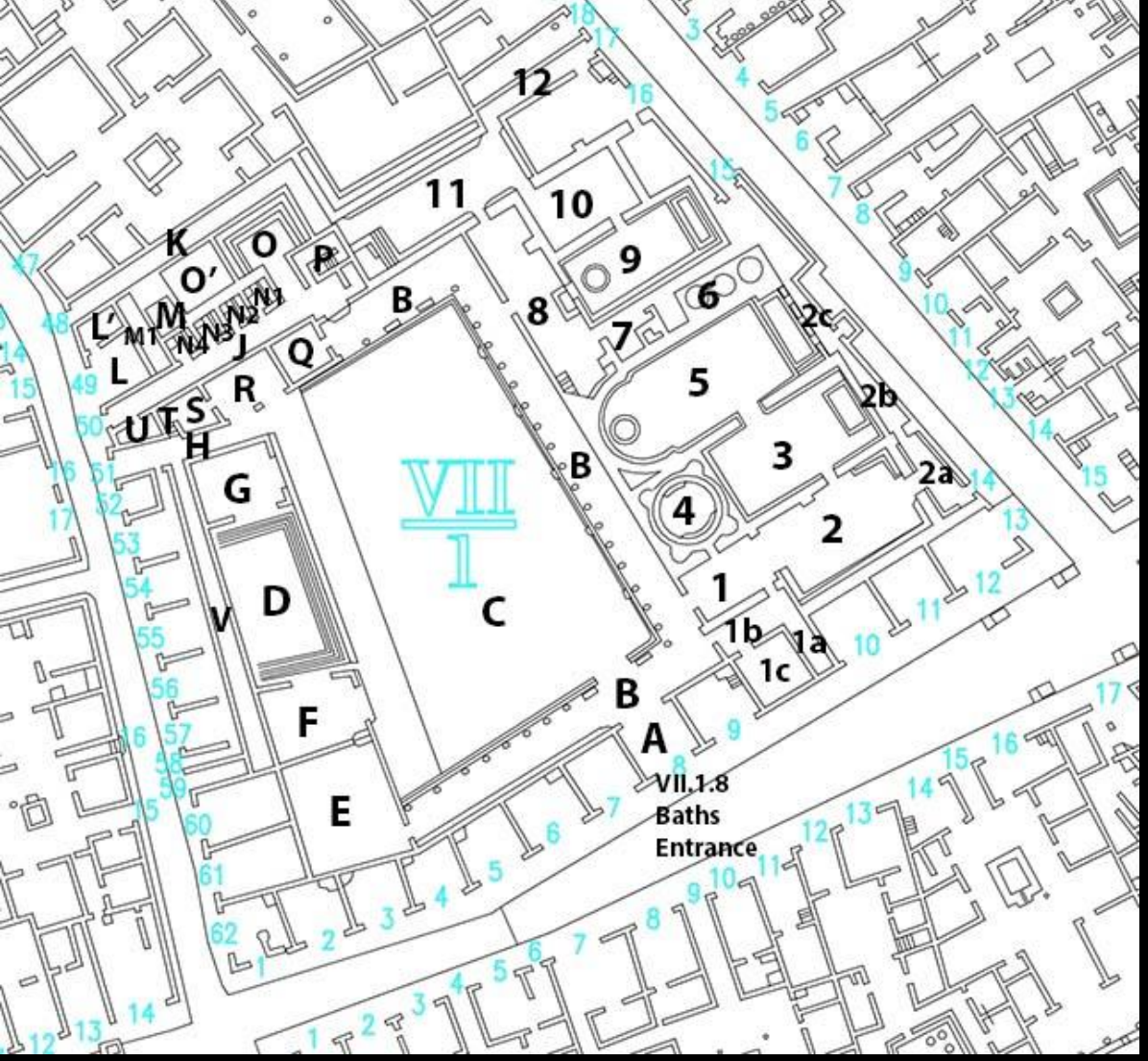

Стабіанські терми в Помпеях,
план

A – вхід до чоловічих терм
B – колонні портики
C – палестра
D – відкритий басейн на палестрі
E – дестріктаріум – кімната для підготовки до та прибирання після гімнастичних вправ
F, G – німфеум

1 – вхід у чоловічий аподитерій
2 – чоловічий аподитерій (роздягальня)
3 – чоловічий тепідарій (басейн з теплою водою)
4 – чоловічий фригідарій (басейн з холодною водою)
5 – чоловічий кальдарій (басейн з гарячою водою)

6 – резервуари для води
7 – топкова кімната
8 – вхід до жіночих терм
9 – жіночий кальдарій
10 – жіночий тепідарій
11 – вхід в жіночий аподитерій

Стабанські терми в Помпеях,
центральний вхід до чоловічих терм, з вулиці Віа дель’Аббонданца

Стабанські терми в Помпеях,
палестра на центральному подвір'ї

Стабанські терми в Помпеях,
колонний портик центрального подвір’я

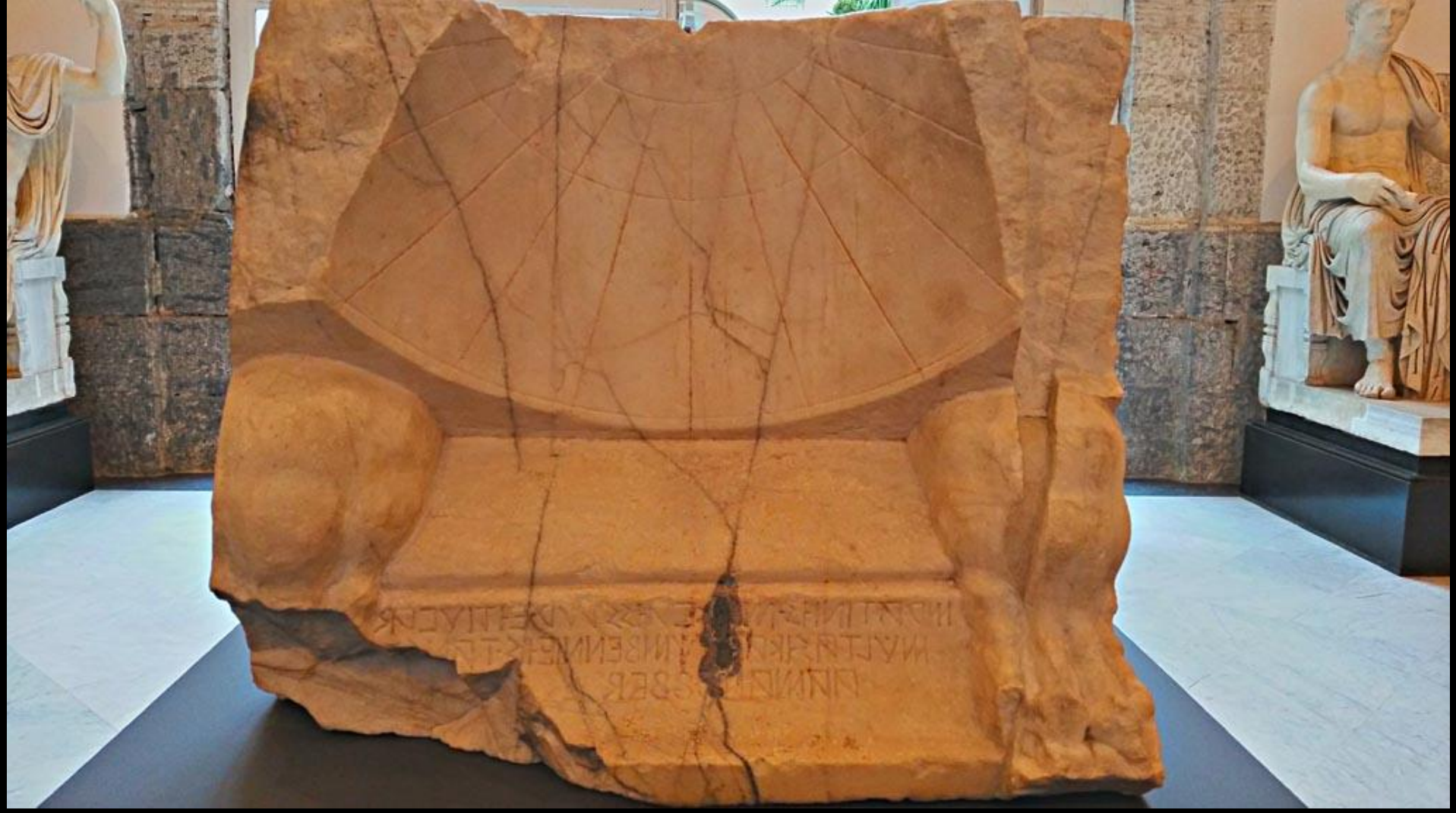

Мармуровий сонячний годинник
з осканським написом, знайдений 23 вересня 1854 р.
Сонячні годинники були одним із багатьох внесків греків у римський світ,
і цей вишуканий помпейський зразок свідчить про елліністичний смак,
якому відповідали Стабіанські терми
Національний археологічний музей, Неаполь

Терми починалися з аподитерія (роздягальні) чоловічих лазень

Склепіння аподитерія було прикрашене ліпниною з розписом

За ним розміщувалися круглий фригідарій (басейн з холодною водою) с 4 нішами, тепідарій (басейн з теплою водою) та прямокутний кальдарій (басейн з гарячою водою)

За котельнею розташовувалася аналогічна група приміщень жіночих терм

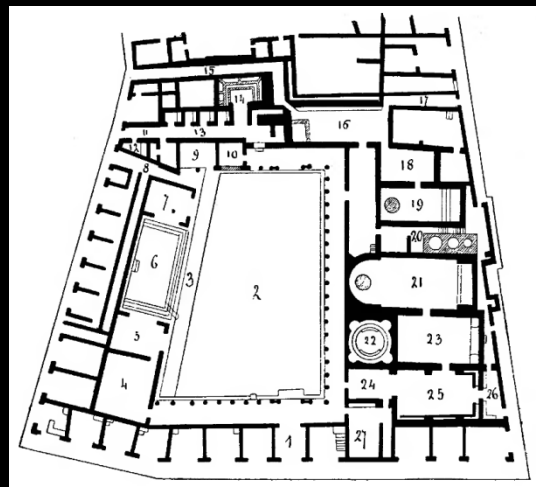

Стабіанські терми в Помпеях: аподитерій, план

Стабіанські терми в Помпеях,
вестибул до чоловічого аподитерія

Стабіанські терми в Помпеях,
склепіння вестибуля чоловічого аподитерія, прикрашене стуковою ліпниною з розписом

Стабіанські терми в Помпеях,
чоловічий аподитерій (роздягальня), у стіні ніші для зберігання особистих речей;
двері праворуч вели до тепідарію (басейну з теплою водою)

Стабіанські терми в Помпеях,
жіночий аподитерій (роздягальня) з басейном,
у стіні ніші для зберігання особистих речей

Стабіанські терми в Помпеях,
в аподитерії бронзова лавка та жаровня для обігріву приміщення

Стабіанські терми в Помпеях,
фригідарій (басейн з холодною водою), сходинка в басейн та ніші в стіні

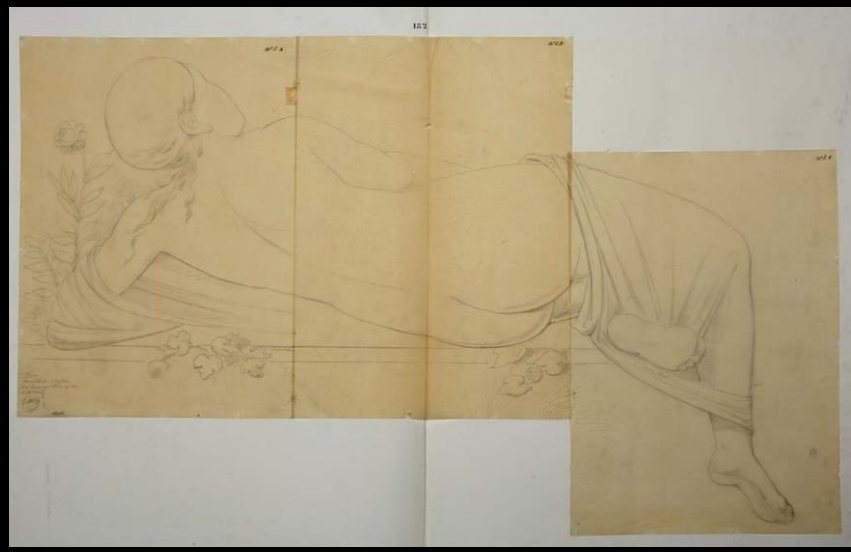

Стабіанські терми в Помпеях,
фригідарій (басейн з холодною водою),
розпис в нішах – садовий пейзаж,
між нішами – лежача напівоголена фігура

Рисунок Джузеппе Аббате,
що зображує розпис фригідарія

Лабрум зі струменем води, жіночий кальдарій

Під час реконструкції Стабіанських терм у I ст. до н. е. був прокладений водопровід та опалення гарячим повітрям

Опалення циркулювало в каналах під підлогою і в стінах

У тепідарії та кальдарії підлога підтримувалася невеликими стовпчиками цегли, так що простір залишався порожнім, щоб гаряче повітря могло циркулювати та досягати порожнин уздовж стін

У приміщенні був лабрум (чаша на підставці) зі струменем води

Стабіанські терми в Помпеях, чоловічий кальдарій. Цегляні стовпчики гіпокаусту (простору під підлогою для циркулювання гарячого повітря), які тримали і передавали тепло підлозі

Стабіанські терми в Помпеях, чоловічий тепідарій (басейн з теплою водою), цегляні стовпчики-опори гіпокаусту; декор стін

Стабіанські терми в Помпеях,чоловічий тепідарій (басейн з теплою водою), басейн біля східної стіни, система гіпокаусту під рівнем підлоги

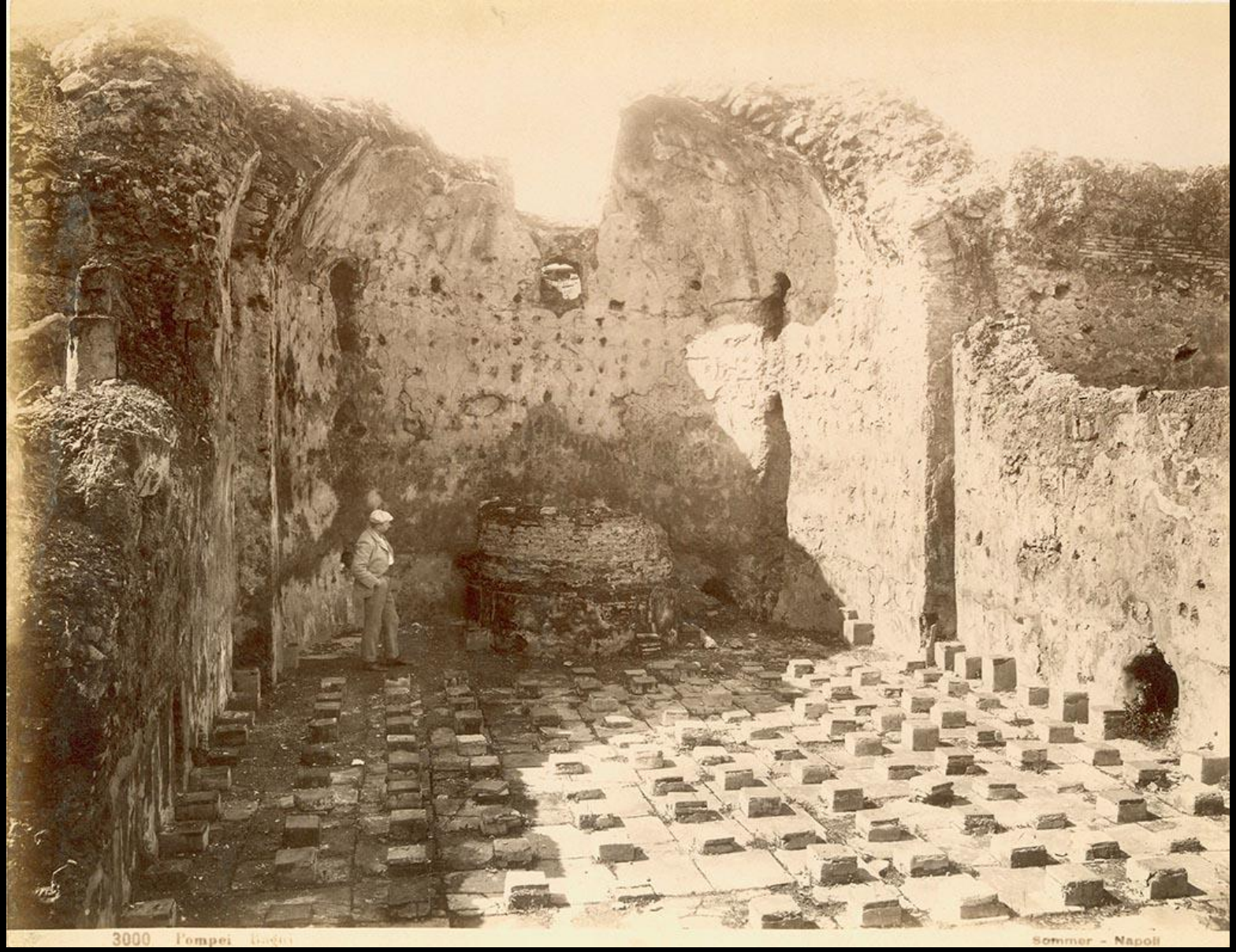

Стабіанські терми в Помпеях, фото XIX ст. Джорджо Соммера
Вид на захід у чоловічому кальдарії – цегляні стовпичики гіпокаусту (простору під підлогою, де циркулювало гаряче повітря) та залишками опори для мармурового басейну з питною водою. Світлове вікно в апсиді допомагало регулювати температуру

Стабіанські терми в Помпеях,
гіпокауст у чоловічому кальдарії (басейні з гарячою водою);
залишки опори для басейну (чану) з фонтаном питної води; стіна з нішами

Стабіанські терми в Помпеях,
жіночий кальдарій (басейн з гарячою водою) з дверним проходом до тепідарію

Стабіанські терми в Помпеях,
Склепіння жіночого кальдарію, прикрашене стуковою ліпниною з розписом

Стабіанські терми в Помпеях,
лабрум (чан з фонтаном питної води) у жіночому кальдарії

Стабіанські терми в Помпеях, подвійні стіни жіночого тепідарію, між якими проходило гаряче повітря з гіпокаусту

Терми Форуму в Помпеях,
оздоблення інтер’єру: фігури атлантів,
склепіння, прикрашене стуковою ліпниною з розписом

Терми Форуму в Помпеях,
оздоблення інтер’єру: фігури атлантів

Терми Форуму в Помпеях,
полиці для одягу, прикрашені фігурами атлантів

Терми Форуму в Помпеях,
оздоблення інтер’єру: фігури атлантів

Терми Форуму в Помпеях,
склепіння, прикрашене стуковою ліпниною з розписом

Терми Форуму в Помпеях,
склепіння, прикрашене стуковою ліпниною з розписом

Жорна (ручні млини)
та піч для хлібопечення, Помпеї

ПЕКАРНІ

Під час розкопок у Помпеях знайдено 33 пекарні, які забезпечували свіжою продукцією не лише Помпеїв, а й довколишні поселення

Також було знайдено жорна, виготовлені з вулканічної породи, які мололи зерно на борошно

Пекарня Модеста (panificio di Modesto), у Кривому провулку (vico Storto), Помпеї
Жорна та піч для хлібопечення, Помпеї

Ось такий вигляд мав хліб, який випікали у печах у Помпеях

Зверху на хлібі видно іменну печатку пекаря – якщо форма, вага чи якість продукту не відповідали встановленим, одразу можна було визначити винуватця

Хліб, Помпеї

Печатка
«C PRO PYLADES»

Хліб, Помпеї
Надрізи на хлібі робили,
щоб його було зручно ламати
(чим не сучасна піца?)

Помпейська фреска із зображенням таберни з хлібом

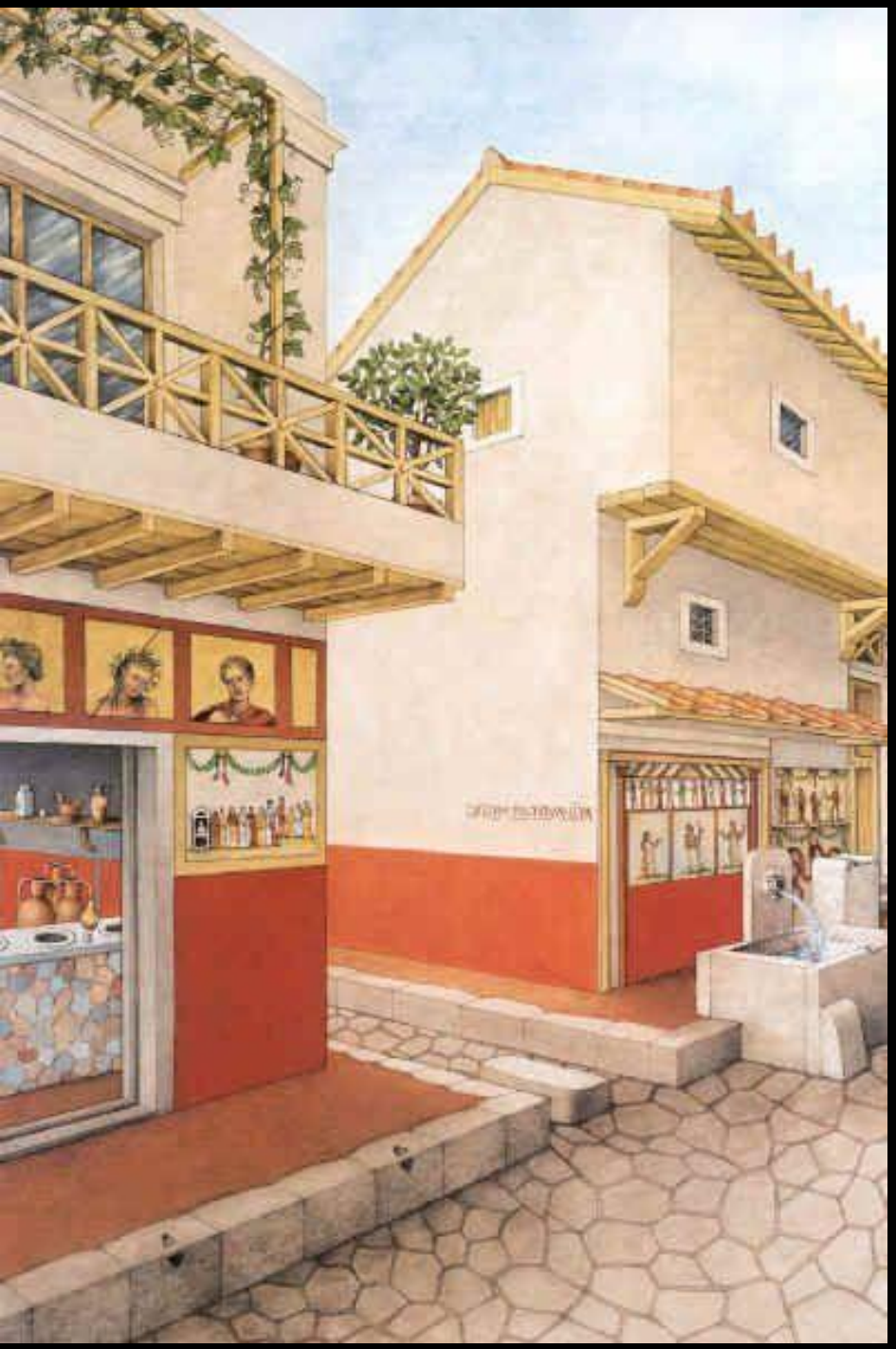

ТЕРМОПОЛІЇ

У місті була розвинена мережа фаст-фуду, яка у римлян мала назву термополій (від давньогрецького θερμός «теплий» і πωλέω «продаю») – різновид таберн, де продавали гарячу їжу та вино з прянощами

У Помпеях було знайдено близько 150 таких закладів

Вулиця з термополієм у Помпеях, малюнок-реконструкція

Термополії були невеликими приміщеннями, які виходили на вулиці прилавками

Їжа розігрівалася за допомогою великих чанів, вбудованих у прилавок

Відвідувачі їли переважно стоячи

Термополії в Помпеях

Найвідоміший термополій Ветутія Плацидія
на Віа дель'Аббонданца (вулиці Достатку), Помпеї

Комп’ютерна реконструкція

Під час розкопок термополія
біля прилавка були знайдені амфори

Термополій із зображенням нереїд
та амфорами, знайдений у 2019 р.,
Помпеї

Термополій із зображенням нереїд
та амфорами, знайдений у 2019 р., деталі, Помпеї

Термополій, Помпеї

ФУЛЛОНІКИ

Помпеї славилися своїми **майстернями та крамницями**

Особливе значення мали **фуллоніки – пральні та фарбувальні майстерні,** де чистили і вибілювали тканини, обробляли сиру вовну

Люди, які працювали в таких майстернях, називалися **фуллони**

Вхід до фуллоніки Стефануса, Помпеї

ФУЛЛОНІКА СТЕФАНУСА

У Помпеях діяло більше 10 фуллонік

Найбільшою серед них була Фуллоніка Стефануса

Вона була знайдена в 1912 р. під час розкопок у районі Віа дель'Аббонданца

Ця будівля була фарбувальною майстернею та пральнею

Біля майстерні було знайдено кілька передвиборчих плакатів чоловіка на ім’я Стефанус, що й дало назву фуллоніці

Інтер’єр фуллоніки Стефануса, ванна для прання, Помпеї

Фуллоніка Стефануса була перебудована з приватного житла в майстерню

Так, атріум став робочою зоною, а імплювій облаштували як пральну ванну

Також в атріумі було дві кімнати, прикрашені фресками із зображенням птахів і тварин

Інтер'єр фуллоніки Стефануса, ванна для прання в атріумі, Помпеї

Фуллоніка Стефануса,
Помпеї

Будівля має декілька приміщень, які обладнали для текстильного виробництва

Тут були встановлені чани для вибілювання та знежирення тканини, камери для полоскання, місця для сушіння тканин, а також складські приміщення, де зберігали готову продукцію

Виробничі приміщення, фуллоніка Стефануса, Помпеї

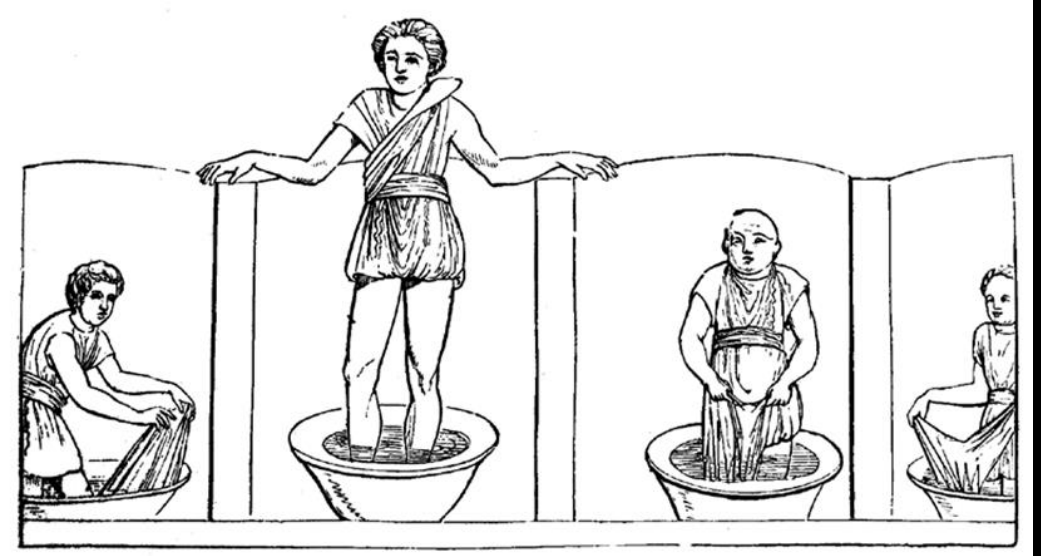

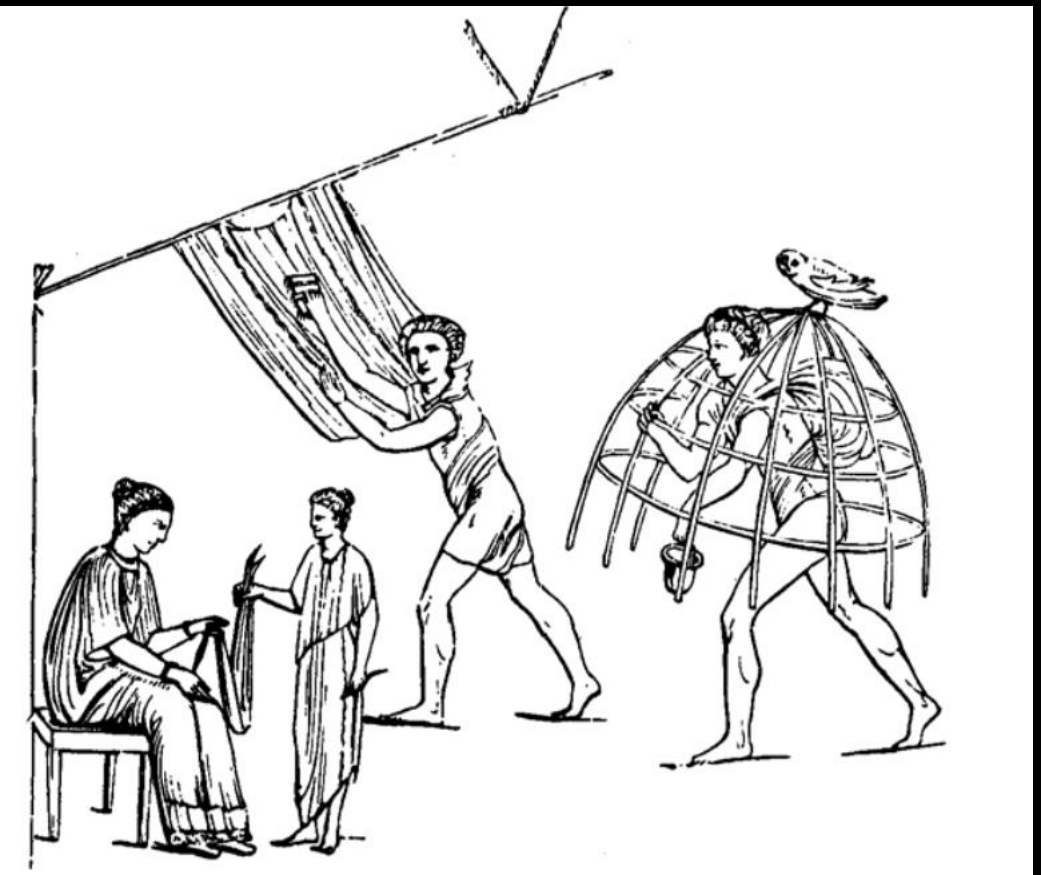

Попереднє замочування і видалення жиру з тканини робили у воді з додаванням сечі

Фуллони топтали одяг та білизну ногами в чанах, щоб видалити бруд і жир

Після цього одяг промивали у великих басейнах, потім сушили на плетених кошиках і прасували гвинтовими пресами

Процеси роботи фуллонів: прання, висушування та прасування одягу; малюнок за помпейськими фресками

Процеси роботи фуллонів: прання, висушування та прасування одягу; малюнок за помпейськими фресками

Фуллоніка Стефануса мала перистиль,
який використовувався, ймовірно, для сушіння тканин, Помпеї

Фреска, що зображує роботу фуллонів,
фуллоніка Вераніо Іпсео, I ст. н. е., Помпеї

Фреска, що зображує роботу фуллонів,
фуллоніка Вераніо Іпсео, I ст. н. е., Помпеї

ЖИТЛОВА АРХІТЕКТУРА ПОМПЕЇВ

ЖИТЛОВА АРХІТЕКТУРА ПОМПЕЇВ

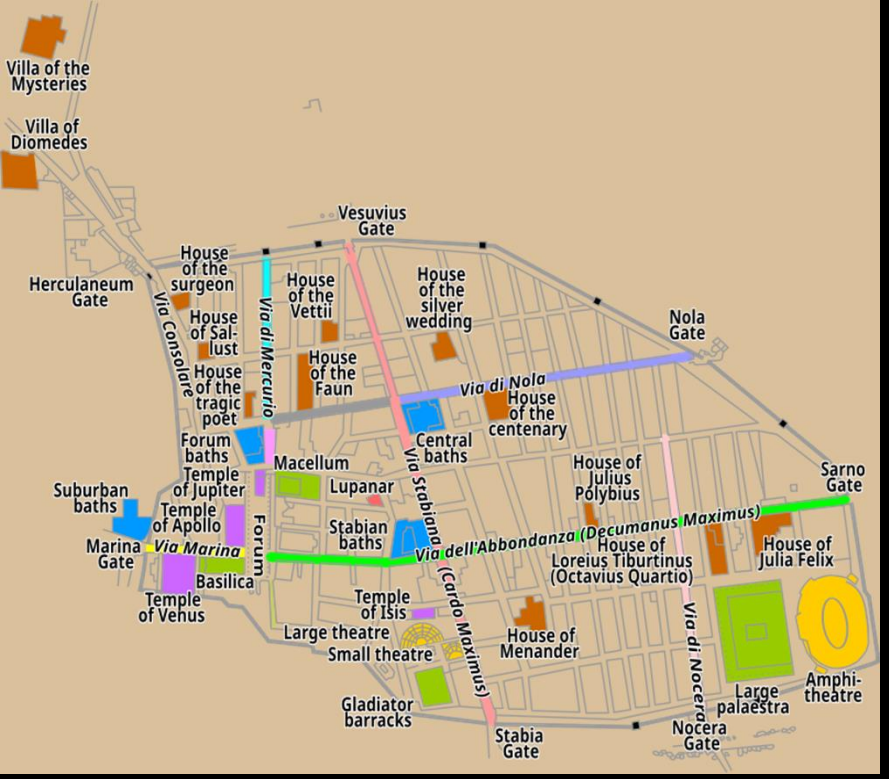

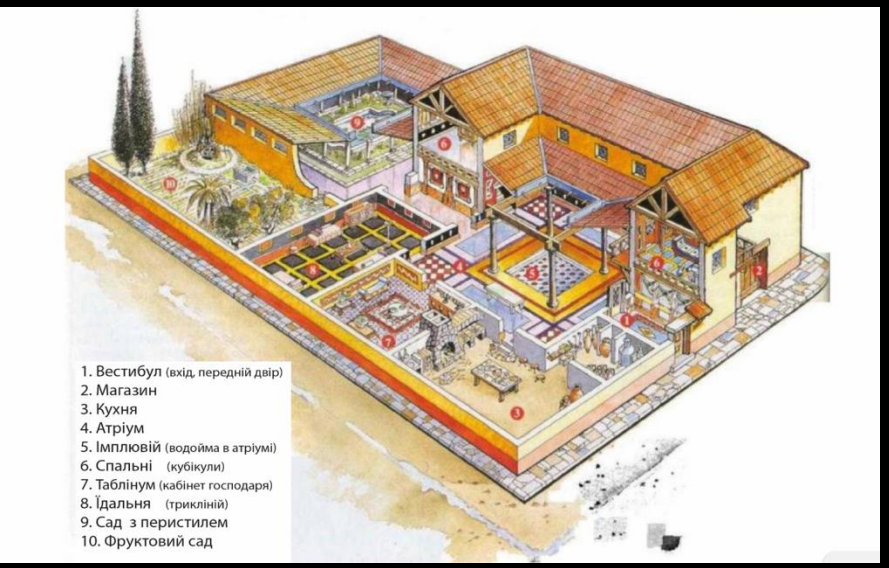

План Помпеїв, схема домуса

Більша частина міської території Помпеїв була зайнята приватним житлом, що робить її надзвичайно зручною для розуміння римського дому та його трансформацій з часом

Найпоширенішим типом житла серед вищих класів був домус (приватний особняк), який досягав значних розмірів (іноді до 3000 м^2)

Найвідомішими приватними житловими будівлями в Помпеях є: Будинок Фавна, Будинок Веттіїв, вілла Містерій та інші

Будинки та вілли в Помпеях отримали свої назви за ім'ям власника або особливостями архітектури, чи за знайденими під час розкопок на їхній території артефактами

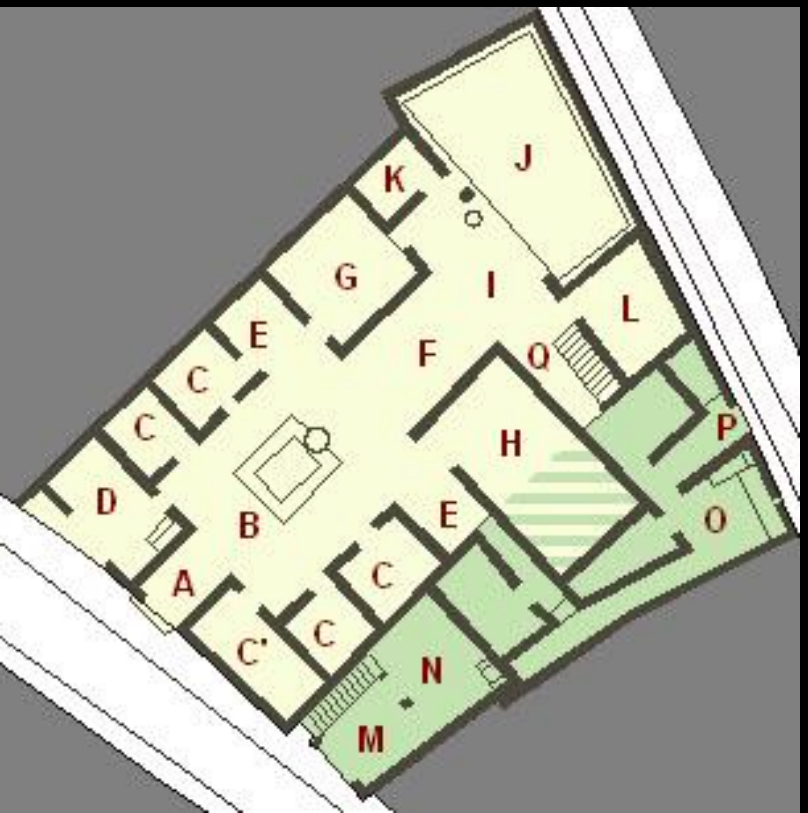

БУДИНОК ХІРУРГА

Будинки IV – III ст. до н. е. були більш простими, але вже в II ст. н. е. вони набувають більш складних конструкцій

Будинок хірурга є одним з найдавніших атріумних будинків Помпеї, що зберігся, він розташований біля Геркуланівських воріт

Будівля демонструє, наскільки простими були будинки заможних помпейців у IV ст. до н. е.

Усі кімнати гуртувалися навколо внутрішнього подвір'я атріуму (на плані – B): навпроти входу розміщувався таблінум (F), кубікули (C), триклінії зимовий і літній (G, H), невеликий сад ксист (J), кухня (O), на вулицю виходила одна таберна (D)

Будинок Хірурга, вигляд фасаду з входом та план, Помпеї

Хірургічні інструменти,
знайдені у будинку Хірурга, Помпеї

Свою назву будинок отримав на честь господаря, який судячи за археологічними знахідками, працював хірургом

Серед особистих речей вчені знайшли повний набір хірургічних інструментів

Колекція інструментів дуже подібна до тих, якими хірурги користуються досі, більшість не змінилася за останні дві тисячі років

Римські хірургічні інструменти включали пінцети, скальпелі, катетери і навіть екстрактори для діставання наконечників стріл

Будинок Хірурга, хірургічні інструменти, знайдені у будинку, Помпеї

Фреска з будинку Сіріко в Помпеях, I ст. н. е. Зображений поранений Еней, якого лікує лікар Япікс. Фреска свідчить про хірургічну практику того часу в Помпеях

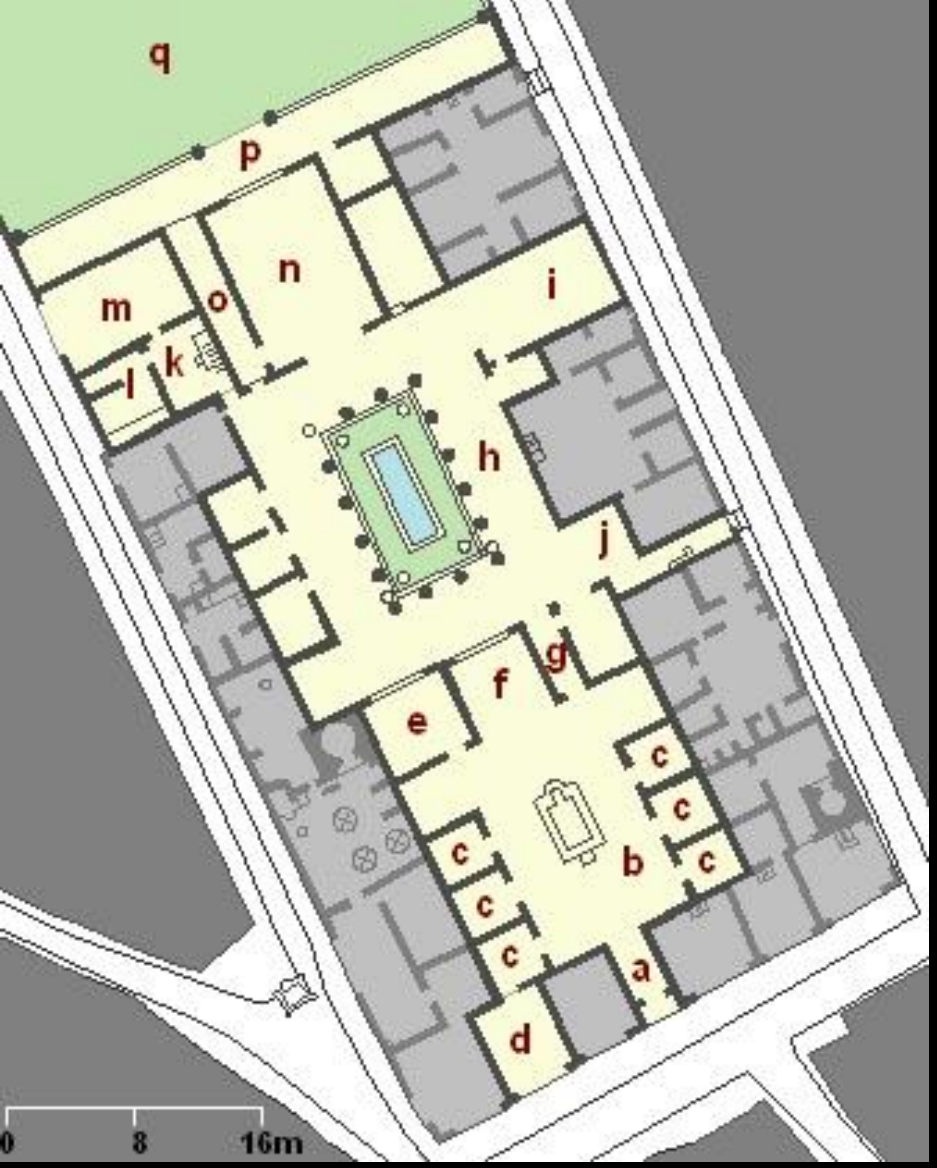

План будинку Панси
A – вестибулум, B – атріум, C – кубікули,
D – таберна, E – трикліній, F – таблінум, H – перистиль
з садом вірідарієм та басейном, N – екус
Фіолетовим позначено пізніші розширення будинку

БУДИНОК ПАНСИ

Будинок Куспія Панси представляв собою атріумно-перистильний домус

Цей величезний будинок був побудований у II ст. до н. е. та займав майже весь квартал

Ширина його фасаду складала 34 м, а внутрішній простір простягався вглиб. За атріумом знаходився перистиль розміром 19 х 15 м, з басейном по центру

У перистиля було 16 іонічних колон

Пізніше будинок перебудували і розширили

Будинок Панси, вхідні двері,
вид вздовж вулиці Віа дель'Аббонданца, Помпеї

**Будинок Панси, вхідні двері,
у проході на стіні написане ім’я господаря –
Куспія Панси, яке дало назву будинку**

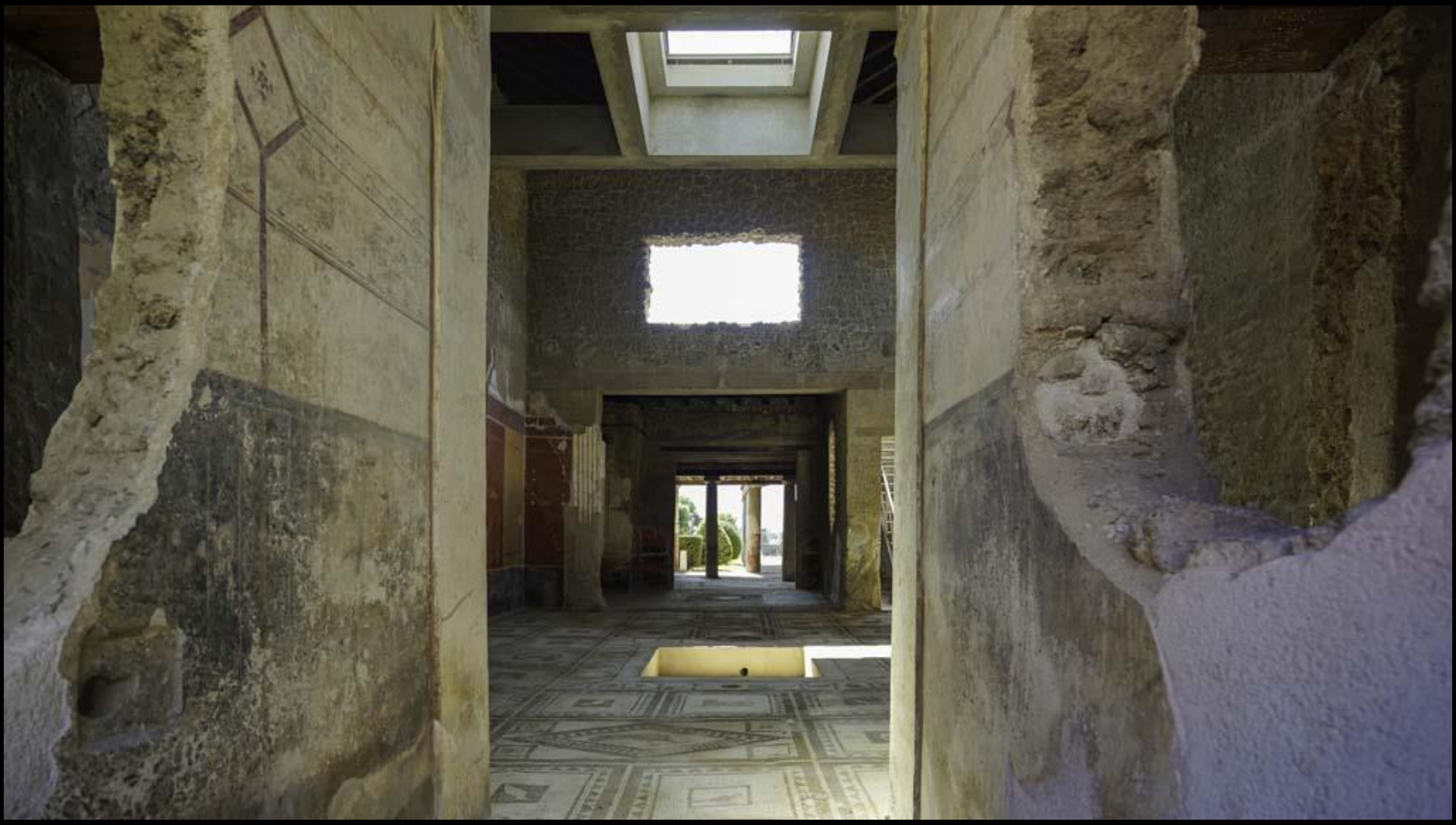

Вид на атріум
з вхідного коридору з розписним оздобленням,
будинок Панси, Помпеї

Мозаїчна підлога вестибулуму та атріуму, імплювій для дощової води з отвором для стоку води в домашню цистерну, будинок Панси, Помпеї

Вид з атріуму через таблінум у напрямку екуса та перистилю. Мозаїчна підлога таблінума, будинок Панси, Помпеї

Вид на перистиль з садом і басейном,
будинок Панси, Помпеї

Мармуровий фонтан у басейні в перистильному саду,
будинок Панси, Помпеї

Трикліній з мозаїкою на підлозі,
яка розташовувалася посередині
між бенкетними ложами,
будинок Панси, Помпеї

План будинку Кіфариста
А – вестибулум, В, V – атріуми, С, G, О – перистилі,
Н – басейн зі скульптурною групою, і – трикліній.
Фіолетовим позначено пізніші розширення будинку

БУДИНОК КІФАРИСТА

Будинок Кіфариста – один з найбільших у Помпеях, його площа 2700 м^2, займав майже квартал і досяг цієї площі завдяки поступовому об’єднанню сусідніх будинків

Будинок мав два виходи на вулиці Віа дель’Аббонданца та Віа Стабіана

Саме тому будинок має складне планування з двома атріумами і трьома перистилями, які складали найбільш розкішну частину житла

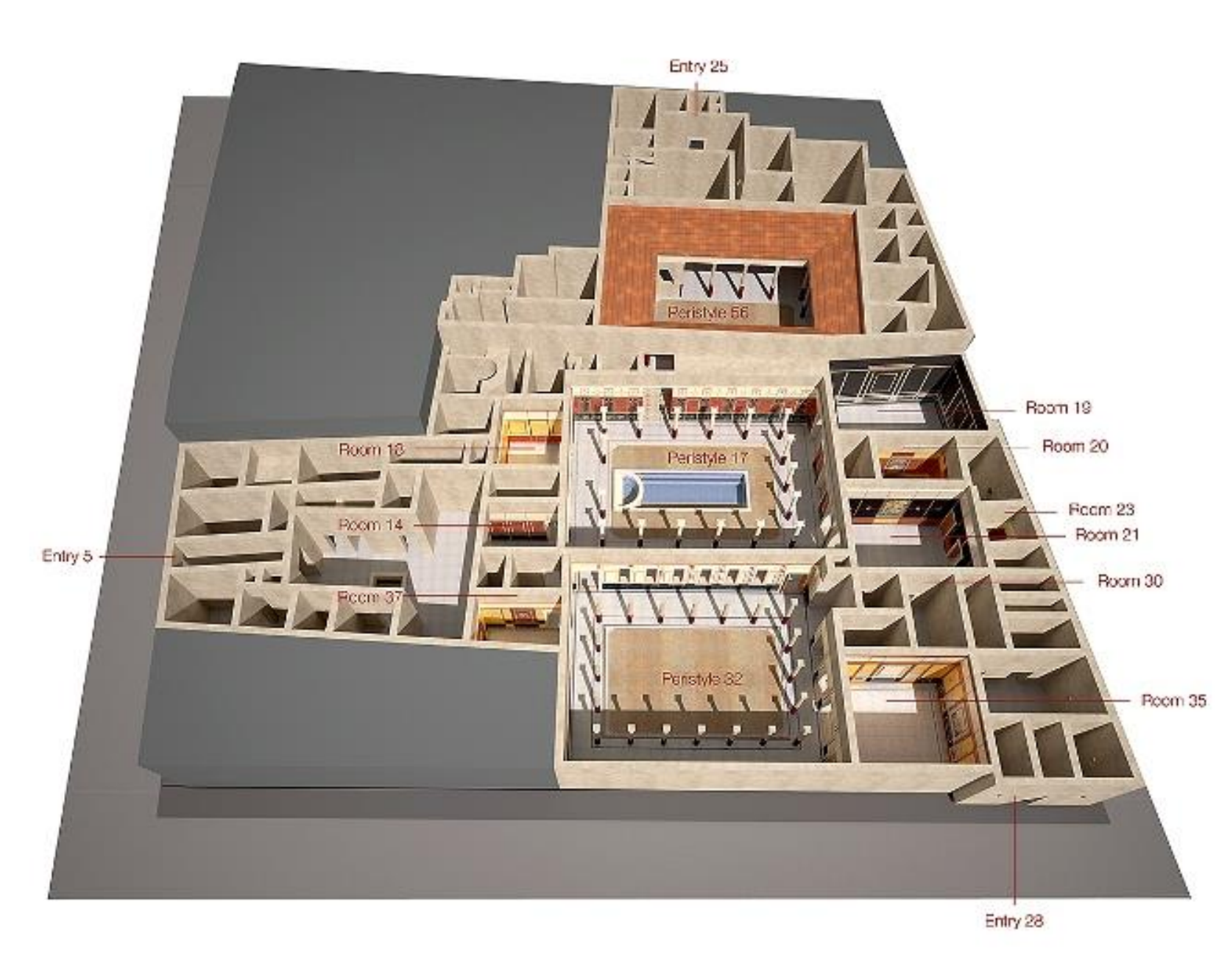

3-D модель будинку Кіфариста

Будинок належав одній з найвпливовіших родин Помпеїв – Попідіям

Під час розкопок будинку Кіфариста в середньому перистилі було знайдено бронзову статую Аполлона, який грає на кіфарі, що дало назву будинку

Бронзова статуя Аполона Кіфареда з Будинку Кіфариста в Помпеях, копія з оригіналу, який зберігається в Національному археологічному музеї Неаполя

Бронзова статуя Аполона Кіфареда
з будинку Кіфариста, копія з оригіналу, Помпеї

Перистиль з басейном і садом,
будинок Кіфариста, Помпеї

Сучасний вид перистилю будинку Кіфариста

У центральному перистилі розміщувався **басейн,** навколо якого стояли **бронзові скульптури кабана,** на якого нападають **дві собаки,** а також скульптури лева, змії та оленя

Фігури були оснащені фонтанними струменями, які створювали захоплюючий водограй, модний у той час на багатих віллах

Фонтанна скульптурна група
в басейні перистилю будинку Кіфариста,
Помпеї

Фонтанна скульптурна група
в басейні перистилю будинку Кіфариста, Помпеї

Фонтанна скульптурна група
в басейні перистилю будинку Кіфариста, Помпеї

Перистиль з басейном та фонтанною скульптурною групою, будинок Кіфариста в Помпеях, комп’ютерна реконструкція

Трикліній з видом на перистиль, будинок Кіфариста, комп’терна реконструкція

Кімната будинку Кіфариста в Помпеях, комп’ютерна реконструкція

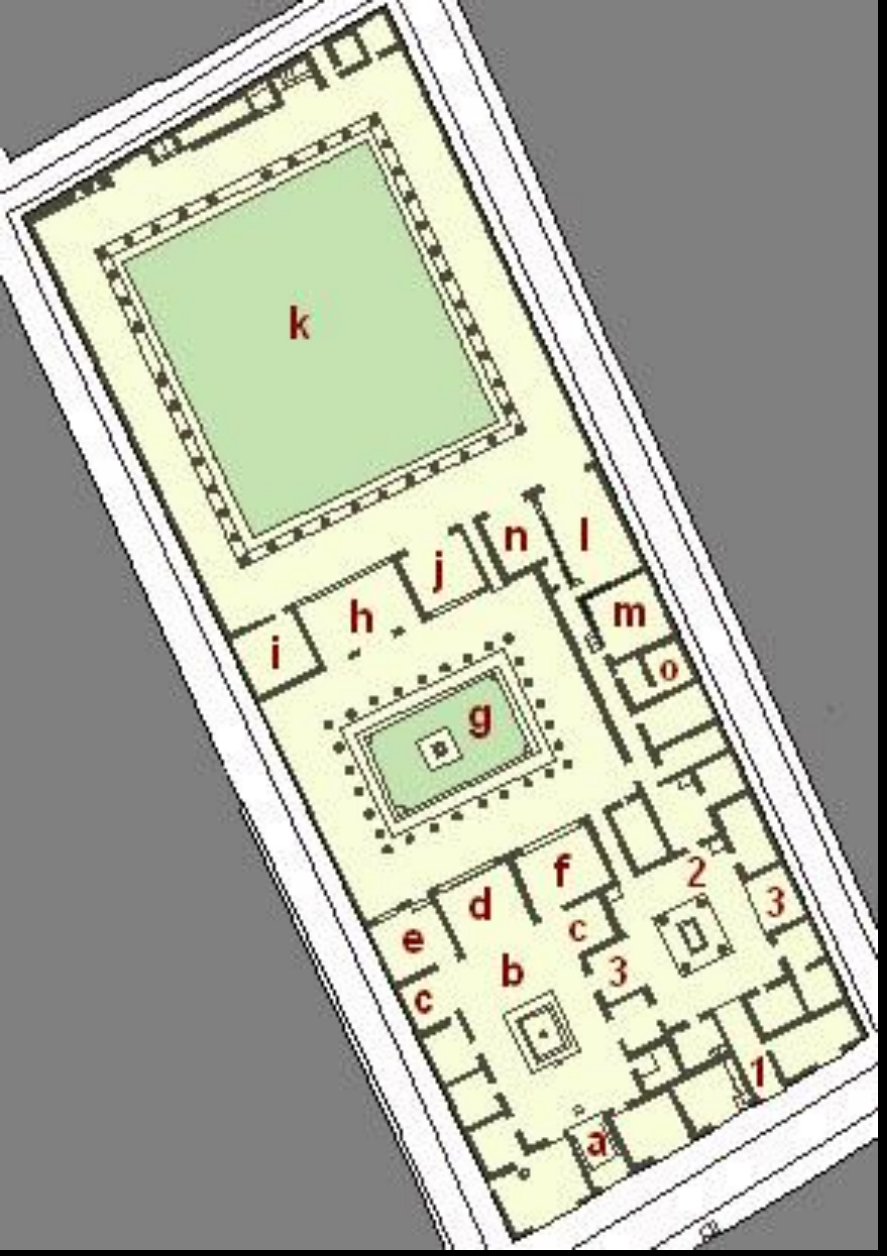

План будинку Фавна в Помпеях
2, B – атріуми,
G, K – перистилі

БУДИНОК ФАВНА

Будинок Фавна був справжнім палацом міського типу

Він займав площу 3000 м^2 і належав, можливо, Сатурніям – дуже заможній помпейській родині

Особняк був побудований з поєднання двох будинків, відповідно мав два атріуми та два перистилі, багато кімнат, прикрашених чудовими мозаїками та фресками

Вхід у будинок Фавна прикрашала мозаїка з вітальним написом «HAVE»

Вхід у будинок Фавна
вулиці Віа дель'Фортуна, Помпеї
Напис перед входом HAVE – «ВІТАЮ»

Атріум з видом на вхід до будинку Фавна, Помпеї

Атріум та басейн імплювій з фігуркою танцюючого фавна,
будинок Фавна, Помпеї

Назву свою будинок отримав через невелику статуетку фавна, яка прикрашала імплювій атріуму

Імплювій з фігуркою танцюючого фавна (зараз замінена копією), будинок Фавна, Помпеї

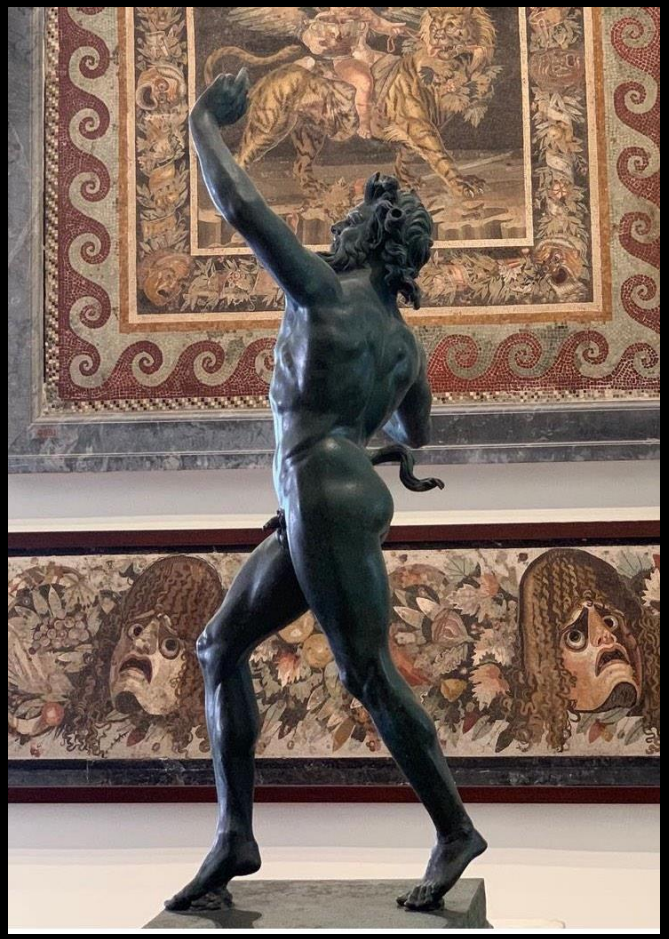

Статуетка танцюючого фавна з будинку Фавна, позаду – мозаїки, що прикрашали будинок, Національний археологічний музей, Неаполь

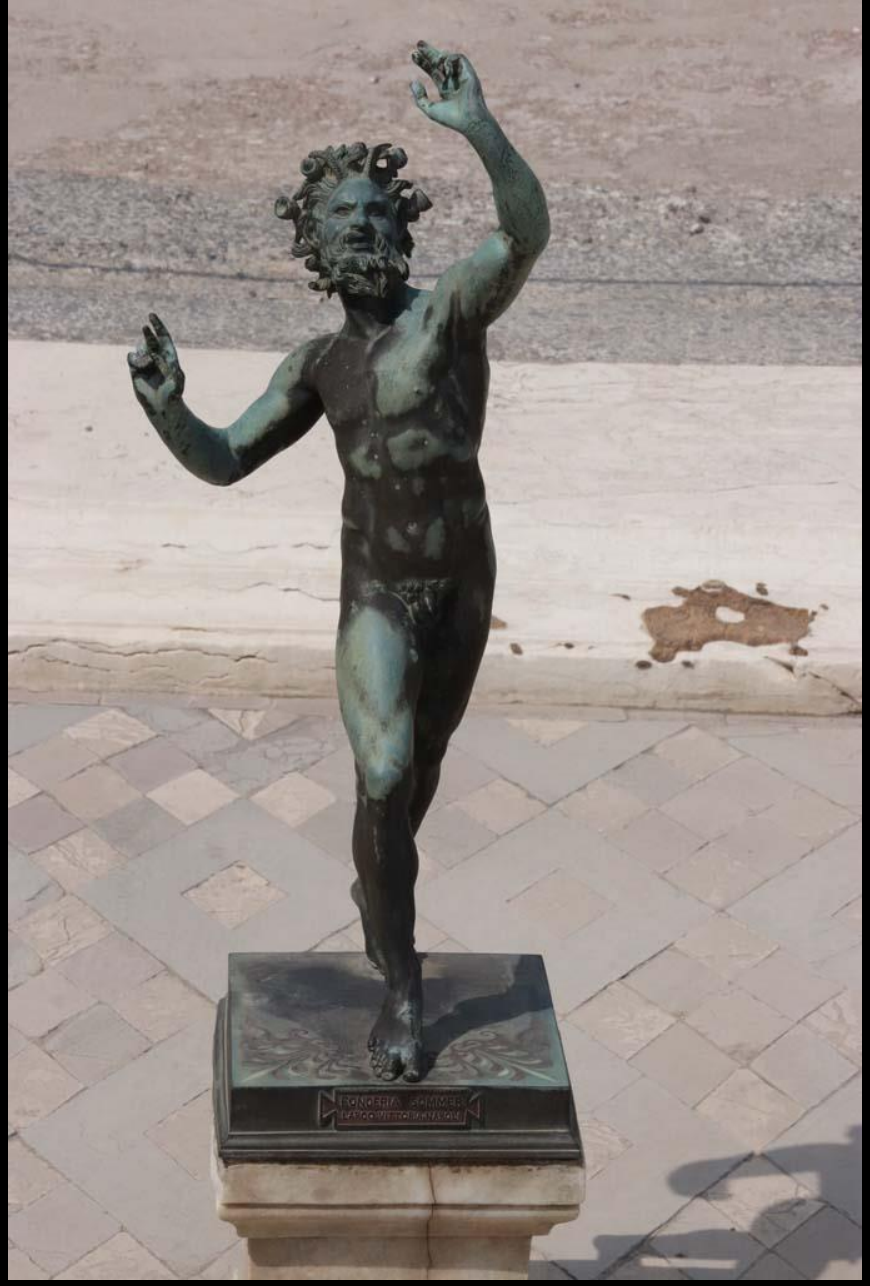

Імплювій з фігуркою танцюючого фавна
(зараз замінена копією), будинок Фавна, Помпеї

Вид з таблінума через атріум у напрямку входу,
будинок Фавна, Помпеї

Сад середнього перистилю,
будинок Фавна, Помпеї

Вид на задній перистиль, будинок Фавна, Помпеї

Екседра між двома перистилями,
будинок Фавна, Помпеї

В екседрі будинку Фавна підлогу прикрашала мозаїка
«Битва Александра Македонського з перським царем Дарієм», зараз замінена копією

Оригінальна мозаїка Александра з будинку Фавна в Помпеях,
знайдена 24 жовтня 1831 року
Зараз зберігається в Національному археологічному музеї в Неаполі

Вхід до будинку Золотих Амурів, Помпеї

БУДИНОК ЗОЛОТИХ АМУРІВ

Це один з найелегантніших будинків у Помпеях, що належав Гнею Поппею Габітусу, який був родичем імператора Нерона чи Поппея

Домус отримав назву на честь прикраси, знайденої в кубікулі: всередині штукатурки знаходилися скляні диски, в які були вставлені золоті пластини з гравіруванням купідонів / амурів

Структура будинку є результатом об'єднання двох різних споруд, що датуються III та II ст. до н. е.

Сад перистилю був прикрашений мармуровими рельєфами та скульптурами, деякі з яких були оригіналами грецьких майстрів

Перистиль будинку Золотих Амурів

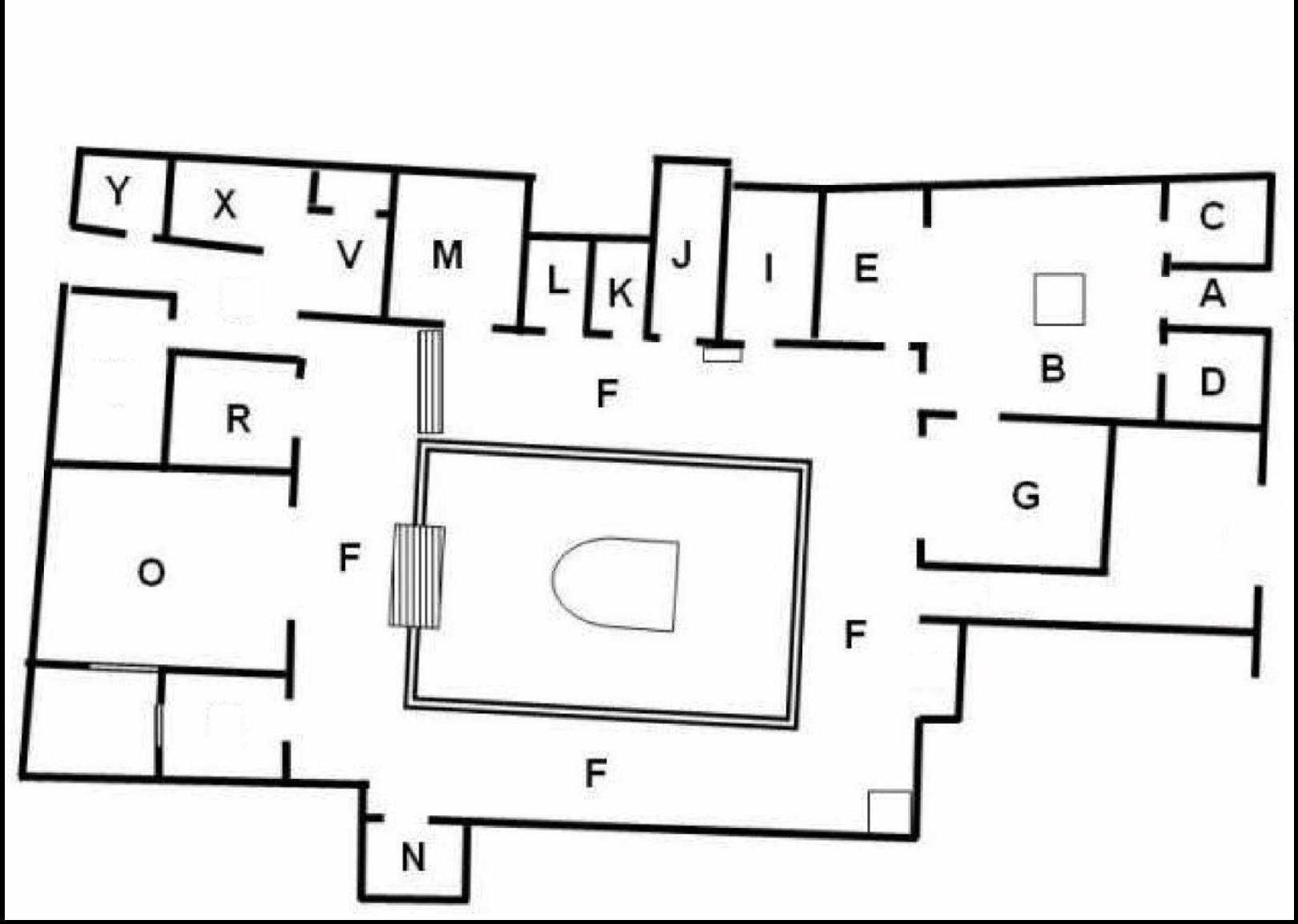

План Будинку Золотих Амурів:

A – вхід у вестибулум
B – атріум
C, D, M, N, Z, R, Y – кубікули

I – кубікула зі скляними дисками, із зображенням амурів
E – таблінум
F – перистиль
G – екседра

J, L – комори
K, X – туалети
O – триклініій
V – кухня

Вестибулум та дві кубікули в атріумі будинку Золотих Амурів, Помпеї

Атріум з імплювієм,
будинок Золотих Амурів, Помпеї

Одна з кімнат будинку Золотих Амурів, Помпеї

Таблінум будинку Золотих Амурів,
Помпеї

Колонний портик перистилю,
будинок Золотих Амурів, Помпеї

Портик перистилю з лараріумом Ісіди,
будинок Золотих Амурів, Помпеї

Перистиль із садом і фонтаном,
будинок Золотих Амурів, Помпеї

Маска юного сатира

Маска менади

Перистиль із садом, прикрашений гермами
та підвішеними між колонами масками і дисками,
будинок Золотих Амурів, Помпеї, фото 1957 р.

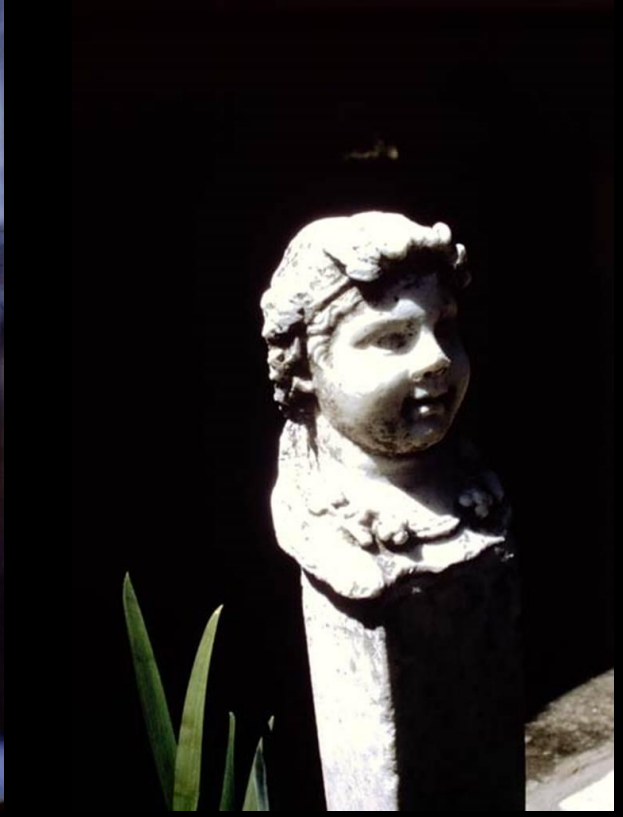

**Герми, що стояли в саду, та диски,
які були підвішеними між колонами перистилю,
будинок Золотих Амурів, Помпеї**

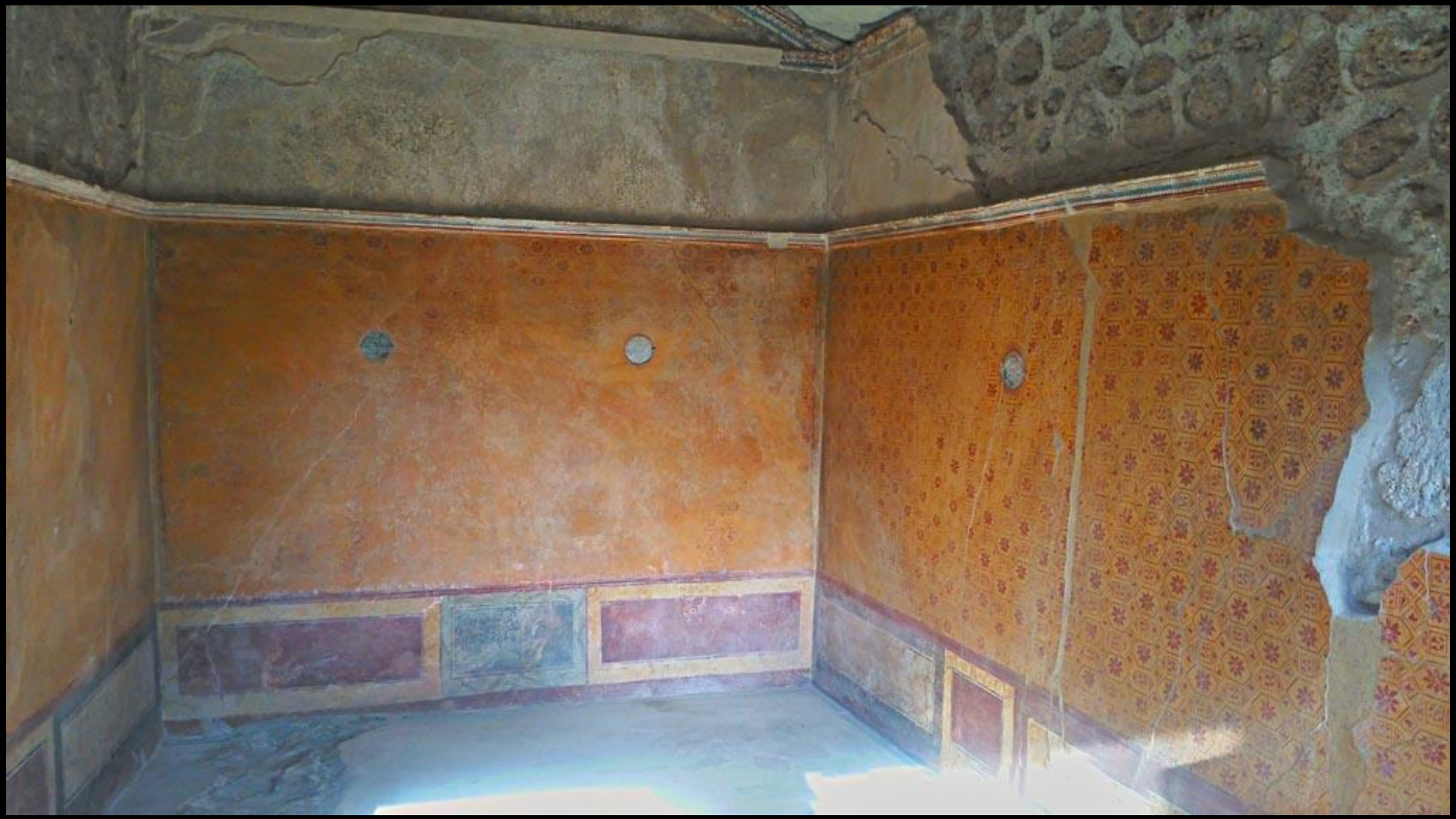

Кубікула з медальйонами золотих Амурів,
що виходила в перистиль
будинок Золотих амурів, Помпеї.
Зараз медальйони із золотими Амурами зберігаються
в Національному археологічному музеї Неаполя

Скляний медальйон, під яким зображення Амура, виготовленого з гравійованого листа золота, будинок Золотих Амурів у Помпеях

Медальйон
із зображенням
золотого Амура
з будинку Золотих
Амурів у Помпеях,
Національний
археологічний музей
Неаполя

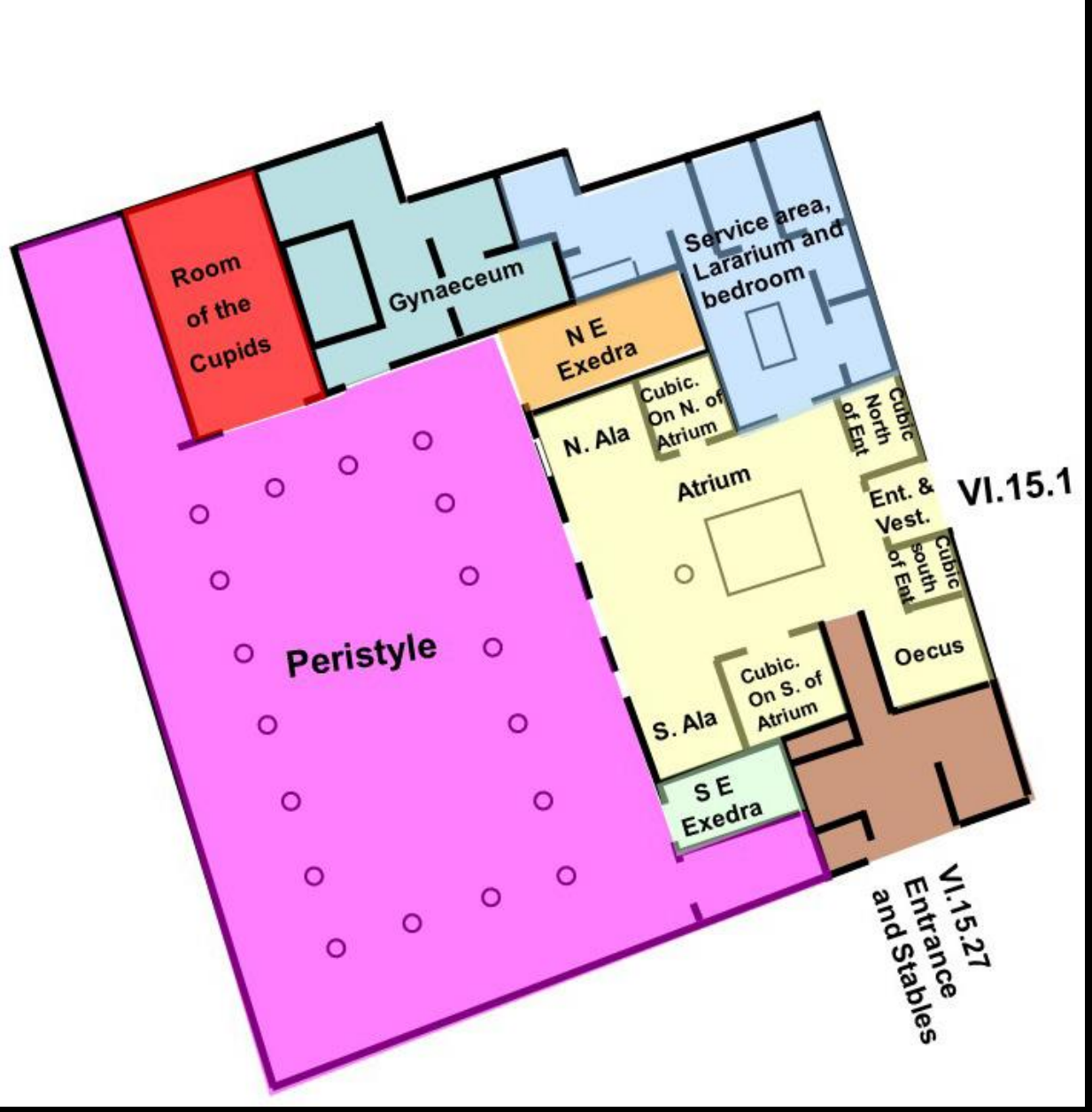

План будинку Веттіїв, Помпеї

БУДИНОК ВЕТІЇВ

Будинок Ветіїв – це один з найбагатших і найкраще збережених помпейських будинків, він дає уявлення про художню красу багатьох римських домусів

Будинок належав двом братам – Авлу Веттію Реституту і Авлу Веттію Конвіві, **вільновідпущенникам,** які розбагатіли на торгівлі й виноробстві

Родина Веттіїв була однією з найбагатших у Помпеях у 79 р. н. е.

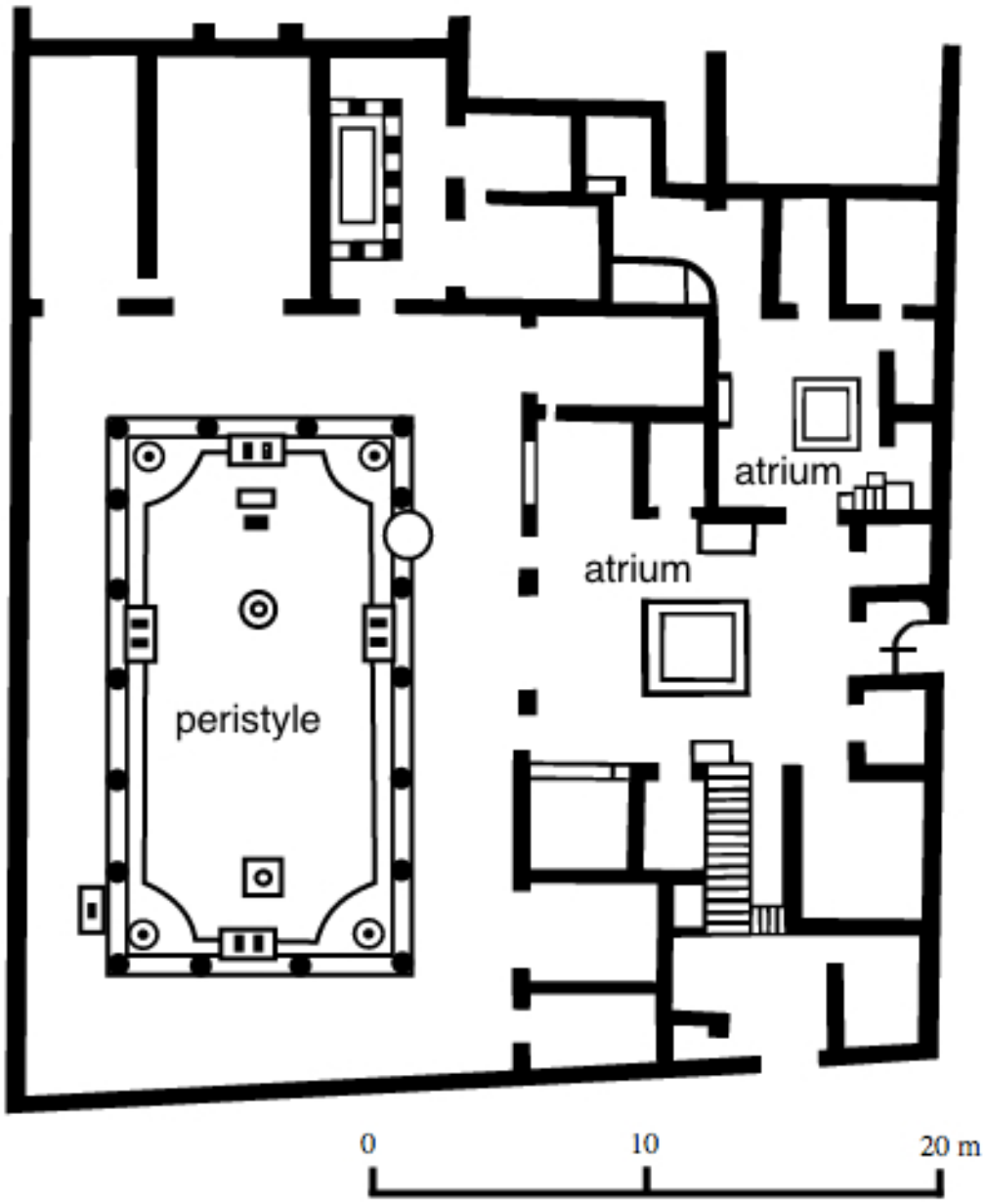

План будинку Веттіїв

Будинок має давнє походження і датується часом бл. II ст. до н. е., про що свідчать елементи оздоблення

Коли дім купили брати Ветії, у 62 – 79 рр. н. е. його розширили й оздобили скульптурами та фресками

Всередині будинку приміщення групувалися навколо двох атріумів

Під час перебудови в атріумі прибрали таблінум, щоб розширити простір між перистилем

У перистильному подвір'ї розміщувався великий сад з фонтанними статуями

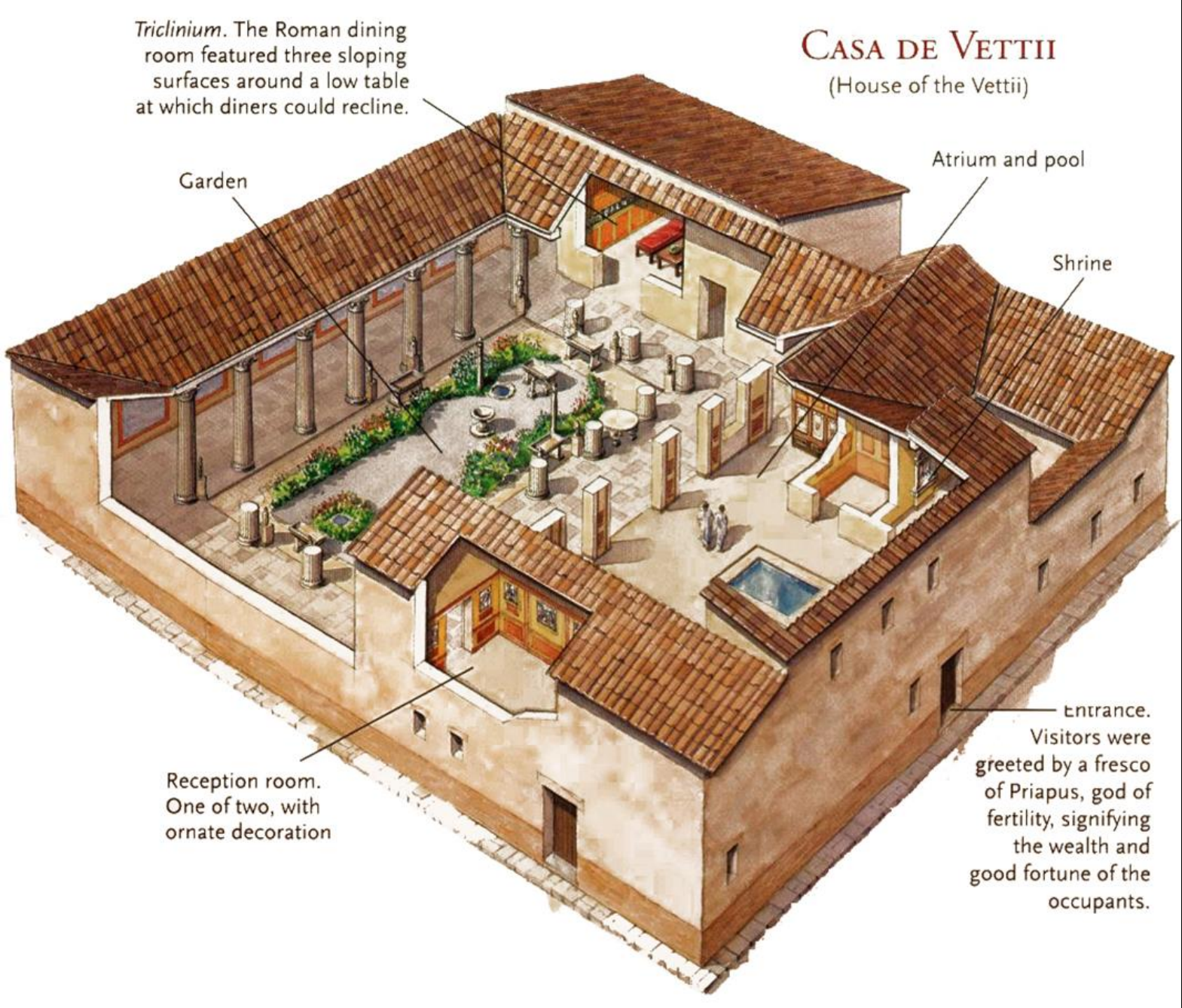

Реконструкція будинку Веттіїв у Помпеях

Атріум будинку Веттіїв

Розкопки цієї будівлі розпочалися в 1894 р.

Новий реставраційний проєкт, розпочатий у 2016 р., спирався на співпрацю широкого кола фахівців, до складу якого входили археологи, архітектори, реставратори, інженери-будівельники, інженери-конструктори та експерти із садівництва, і став одним із найскладніших проєктів археологічної спадщини за останні десятиліття

Видалення шарів воску, нанесеного на фрески в минулому з метою їх захисту та блиску, виявилося особливо складним: метод попередньої реставрації завдав значної шкоди, а також приховав багато деталей вишуканих розписів, що зображували фантастичну архітектуру та міфологічні сцени

Реконструкція та вид з атріуму на перистиль, будинок Веттіїв, Помпеї

Перистильний сад, який мав складну систему водних каналів та невеликих фонтанів, був відновлений з додаванням реплік оригінальних статуй, що зберігаються у виставкових приміщеннях та сховищах Археологічного парку

Також були висаджені стародавні види рослин, відтворені в розсаднику парку

Атріум будинку Веттіїв,
праворуч у скляній вітрині – давній сейф-скарбниця, фото 2023 р.

Одна з печаток А. Веттія,
знайдена біля сейфа в атріумі будинку Веттіїв
Зверху – зображення амфори
свідчить про торгівлю вином
Національний археологічний музей, Неаполь

Атріум, місце де стояв сейф.
Відреставрований бронзовий сейф
зараз зберігається в Національному
археологічному музеї, Неаполь

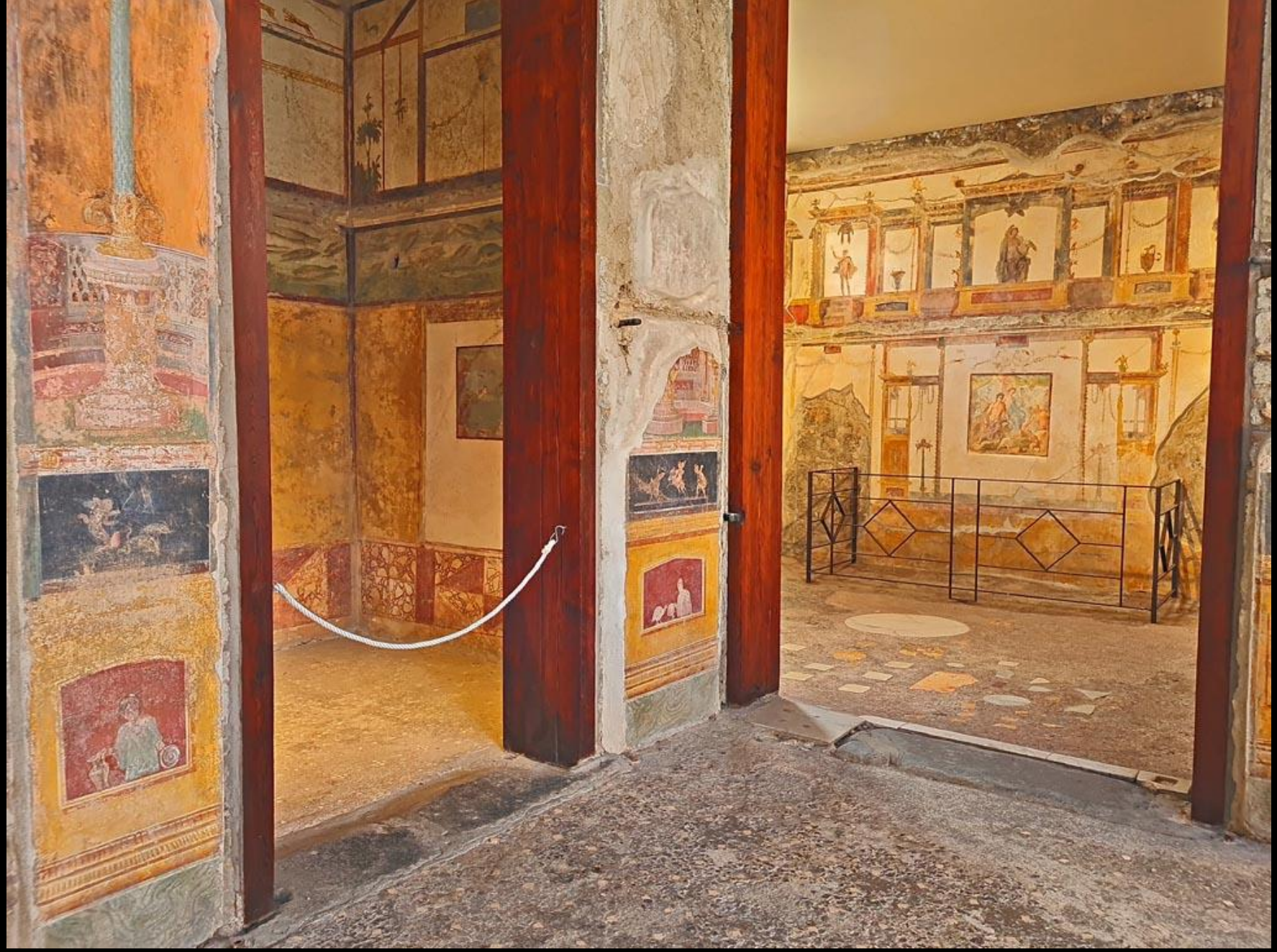

Атріум з дверима до кубікули ліворуч та до екусу праворуч,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 року

Розпис стін екуса,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Центральний настінний розпис на південній стіні екуса
зображує Діоніса та Аріадну, а також боротьбу між Еросом та Паном,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Розпис верхньої частини стіни екуса,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Розпис кімнати атріуму, яка використовувалась як комора. У кутку замурований дверний отвір, що вів у трикліній. Будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Крило атріуму з дверним отвором в екседру.
Будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Крило атріуму з дверним отвором в екседру.
Будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Атріум з імплювієм,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Другий Малий атріум з імплювієм та ларарієм,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Кухня з вогнищем та посудом, розташовувалась у кутку Малого атріуму, будинок Веттіїв, Помпеї

Атріум з видом на перистиль,
будинок Веттіїв

Перистиль із садом і фонтанами,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Перистиль будинку Веттіїв з гермами
і фонтанними статуями, Помпеї

Герми в перистилі будинку Веттіїв, Помпеї

Перистиль із садом і фонтанами,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Перистиль будинку Веттіїв був прикрашений 12 бронзовими фонтанними статуями

Фонтан Путто з качкою, що бризкає водою, та гроном винограду

Фонтанні статуї перистилю,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Колонний портик перистилю,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Портик перистилю, двері, що ведуть у кімнату Купідонів,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Портик перистилю, двері, що ведуть у кімнату Купідонів,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Розпис нижньої частини стіни в кімнаті Купідонів,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

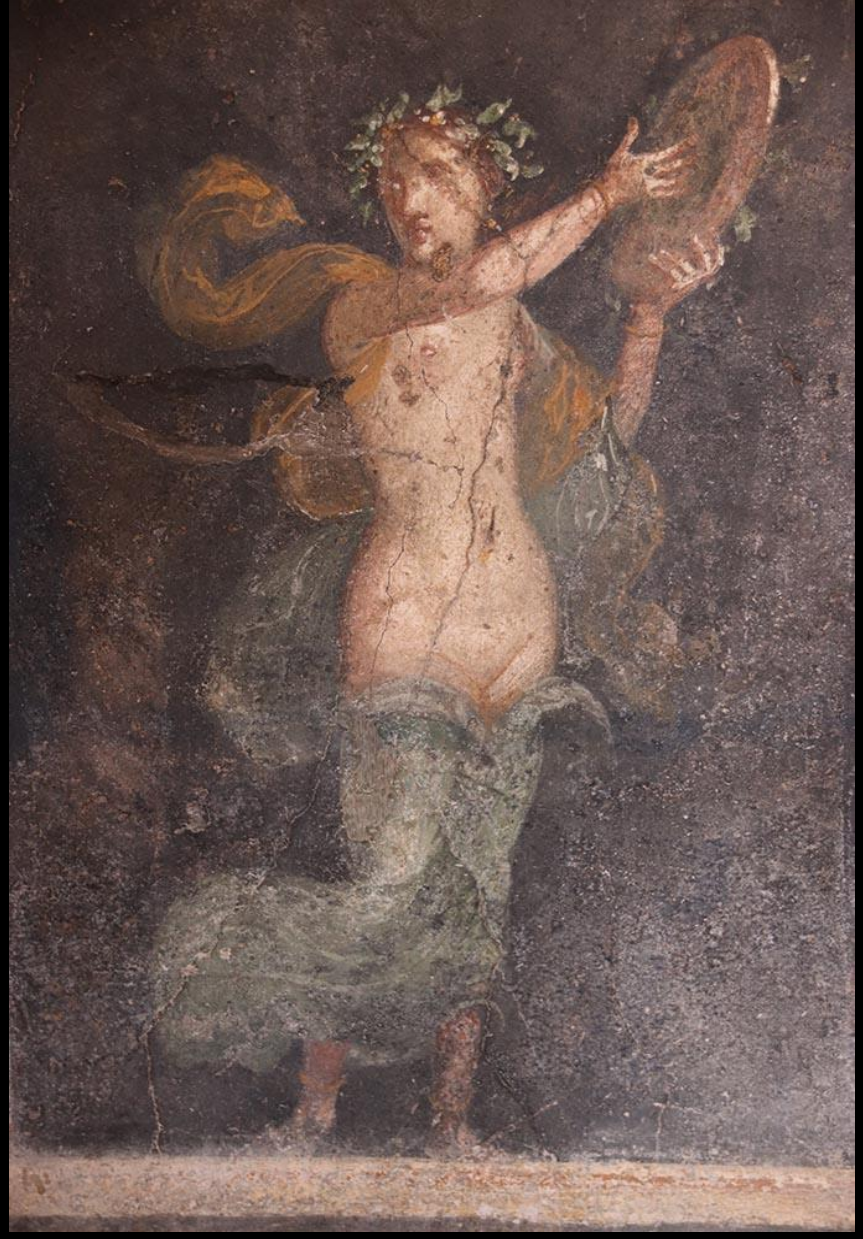

«Амазонка», «Вакханка»,
розпис стіни в кімнаті Купідонів,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

«Амури, які купують і продають вино», розпис нижньої частини стіни в кімнаті Купідонів, будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Розпис нижньої частини стіни в кімнаті Купідонів,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

«Амури, що чистять одяг», розпис нижньої частини стіни в кімнаті Купідонів, будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

«Амури-ювеліри», розпис нижньої частини стіни в кімнаті Купідонів, будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

«Амури-ювеліри», розпис нижньої частини стіни в кімнаті Купідонів,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

«Амури, які виготовляють парфумерну олію»,
розпис нижньої частини стіни в кімнаті Купідонів, будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

«Амури – торговці квітами», фрагмент,
розпис нижньої частини стіни в кімнаті Купідонів, будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Розпис стіни в кімнаті Купідонів,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Розпис стіни в кімнаті Купідонів,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2024 р.

Вхід в екседру з перистилю,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Екседра, що виходила до перистилю,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Екседра, що виходила до перистилю,
будинок Веттіїв, Помпеї, фото 2023 р.

Реконструкція фрескового розпису
екседри будинку Веттіїв

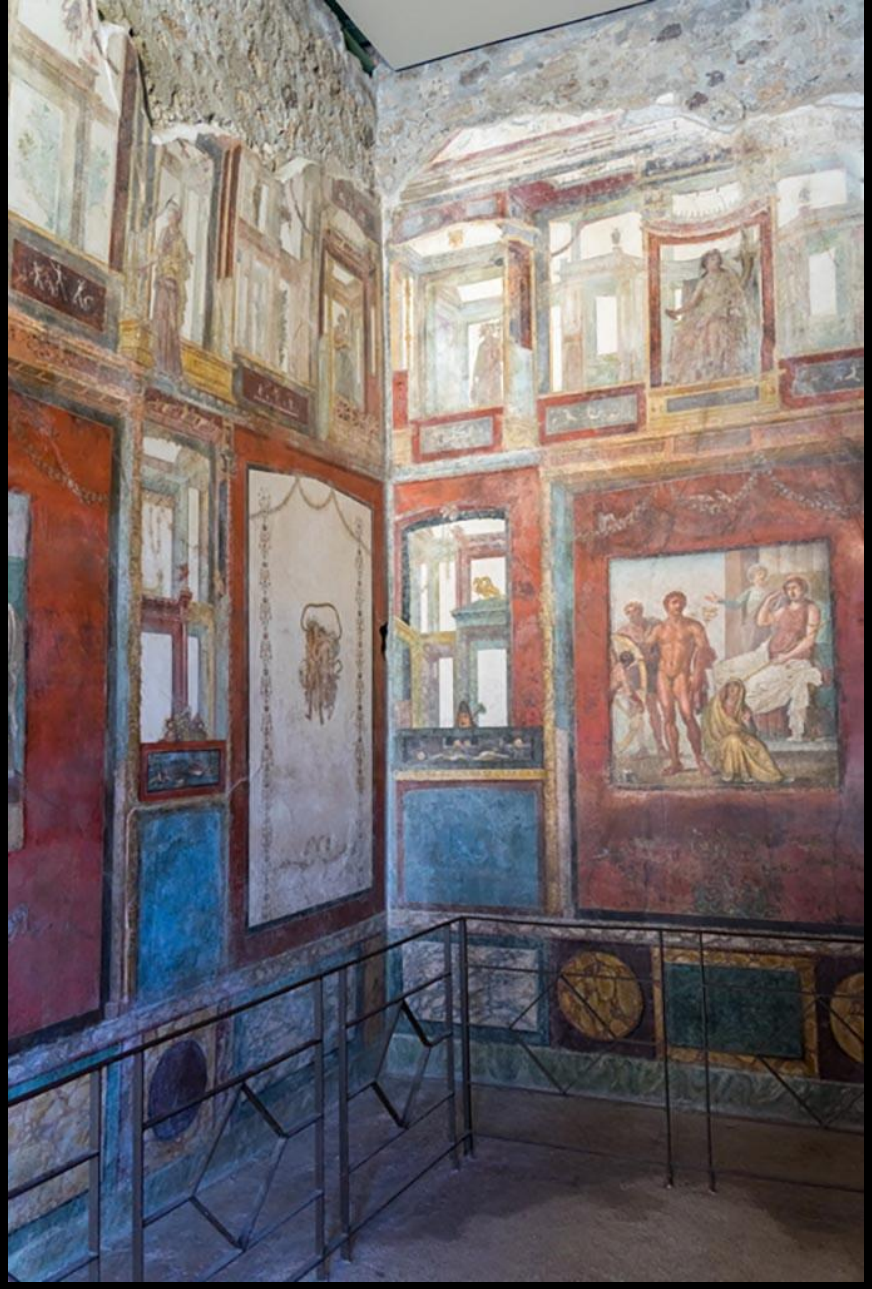

Екседра будинку Веттіїв
з фресками на міфологічні сюжети

Розписи екседри будинку Веттіїв,
Помпеї

Розписи екседри будинку Веттіїв,
Помпеї

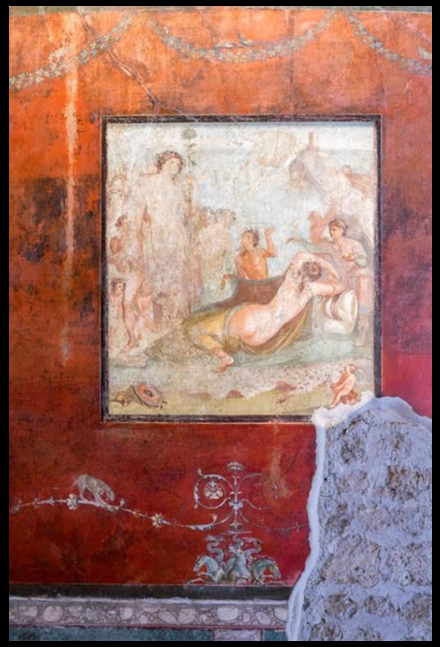

Фрагменти розпису екседри будинку Веттіїв, Помпеї

Розписи другої екседри будинку Веттіїв,
Помпеї

Розписи другої екседри будинку Веттіїв,
Помпеї

ВІЛЛА МІСТЕРІЙ

Вілла Містерій – одна з найкраще збережених, а також найбагатших та найкрасивіших вілл у Помпеях

Вона розташована за стінами міста, на пагорбі, звідки відкривається чудовий вид на Неаполітанську затоку

За типом це була заміська вілла з великими кімнатами та висячими садами

Після землетрусу 62 р. н. е. вона занепала, і була перетворена на віллу рустіка з додаванням сільськогосподарського обладнання, будівля тоді використовувалася переважно для виробництва та продажу вина

Загальний вигляд і вхідна зона вілли Містерій, Помпеї

Вілла Містерій, до 79 р. н. е., Помпеї

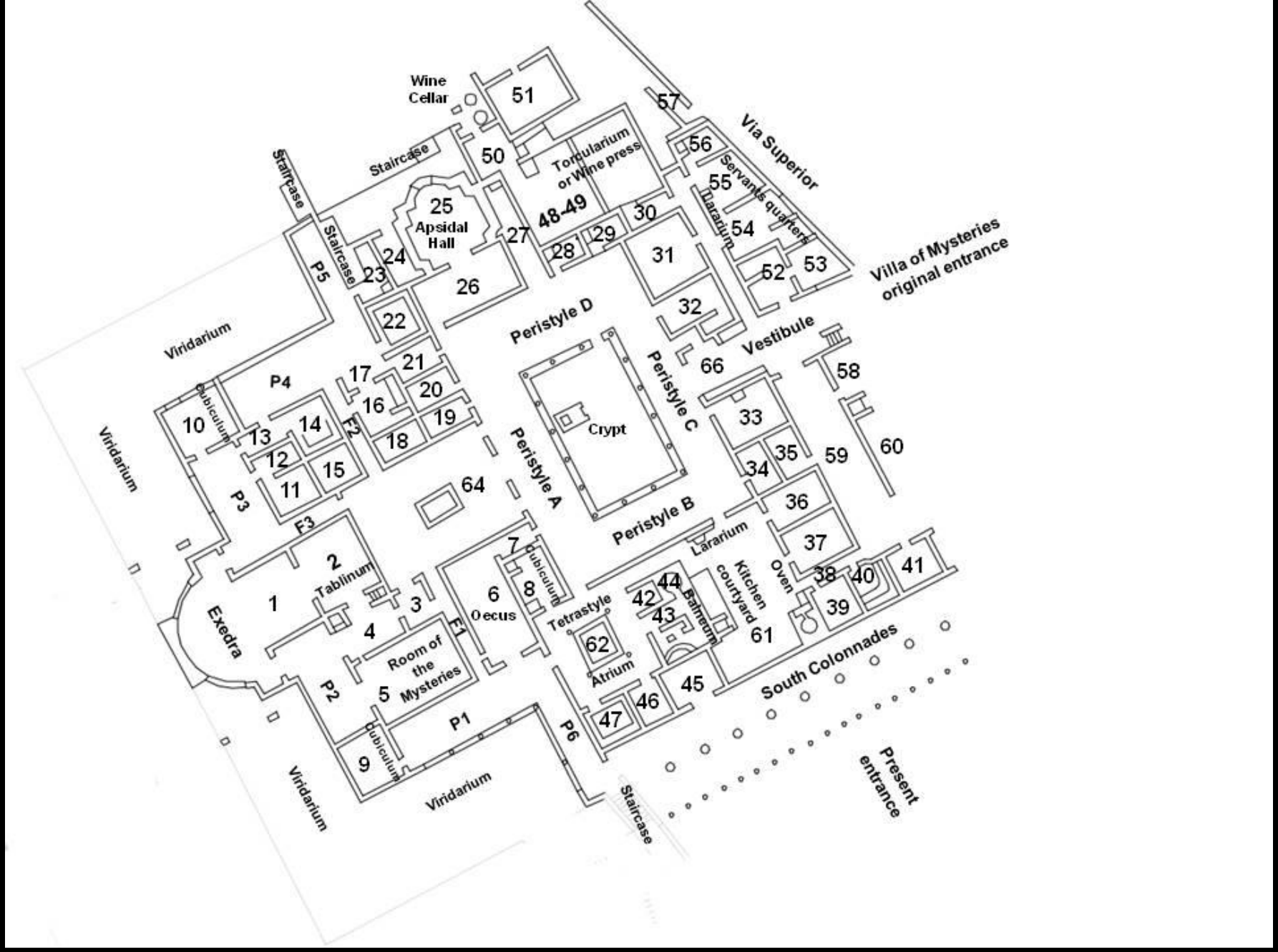

План вілли Містерій, Помпеї

Атріум вілли Містерій,
Помпеї

Фрескове оздоблення однієї з кімнат (на плані кімната 15)
вілли Містерій, Помпеї

Трикліній із зображенням сцен містерій діонісійського культу.
Саме ці фрески дали назву віллі.
Розписи середини I ст. до н. е.,
вілла Містерій, Помпеї

Трикліній із зображенням сцен містерій діонісійського культу,
вілла Містерій, Помпеї

Трикліній із зображенням сцен містерій діонісійського культу,
вілла Містерій, Помпеї

Трикліній на віллі Містерій,
прикрашений фресками на тему Діонісійських таїнств (містерій), до 79 р. до н. е., Помпеї

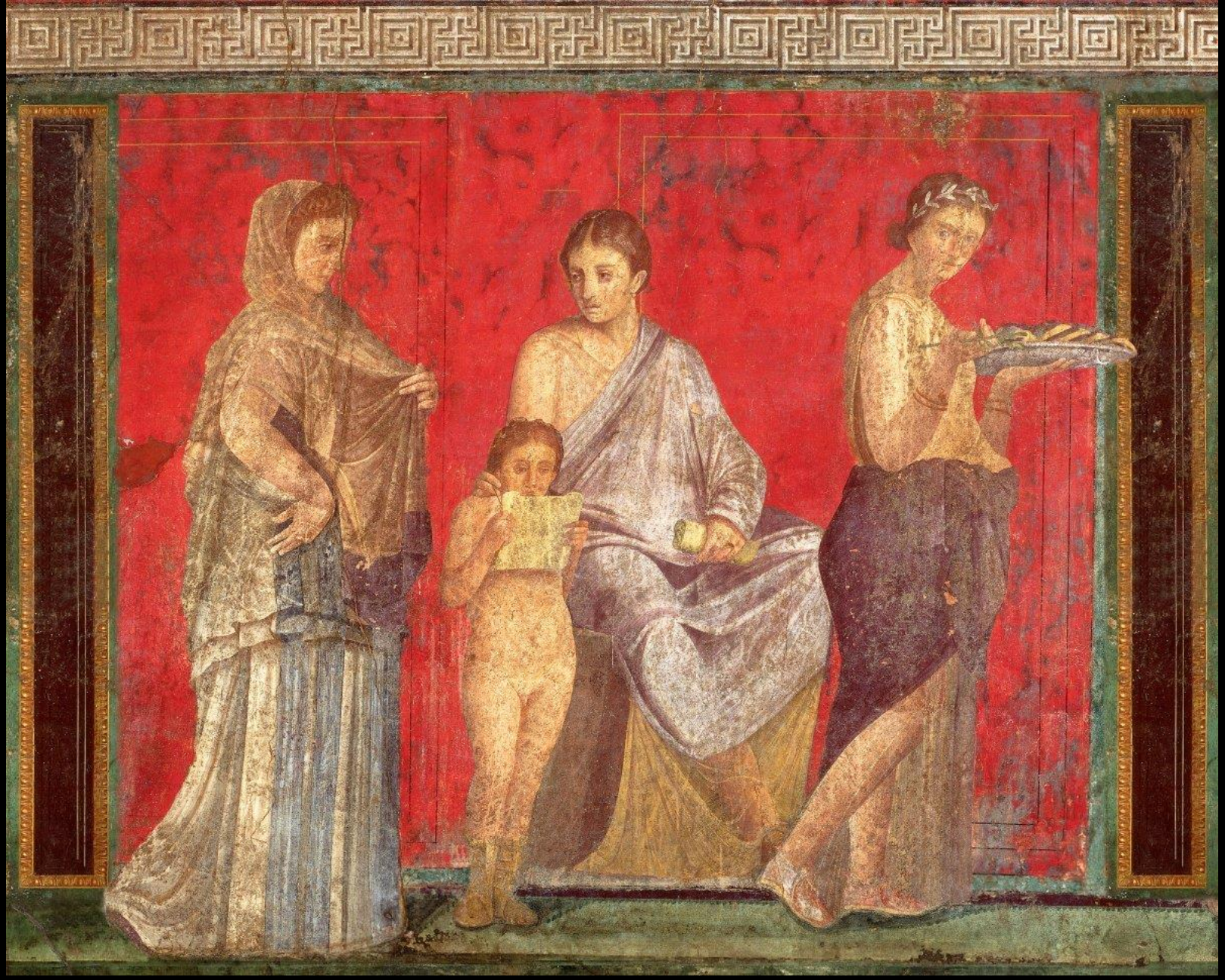

Фреска триклінія, що зображує читання ритуалів весільних таїнств, вілла Містерій, до 79 р. до н. е., Помпеї

Трикліній на віллі Містерій, Помпеї, комп’ютерна реконструкція

Трикліній на віллі Містерій, Помпеї, комп’ютерна реконструкція при денному і вечірньому освітленні

Колонний портик перистилю,
вілла Містерій, Помпеї

Статуя Лівії, що була знайдена на віллі Містерій, Антикваріум, Помпеї

Винний льох, вілла Містерій, Помпеї

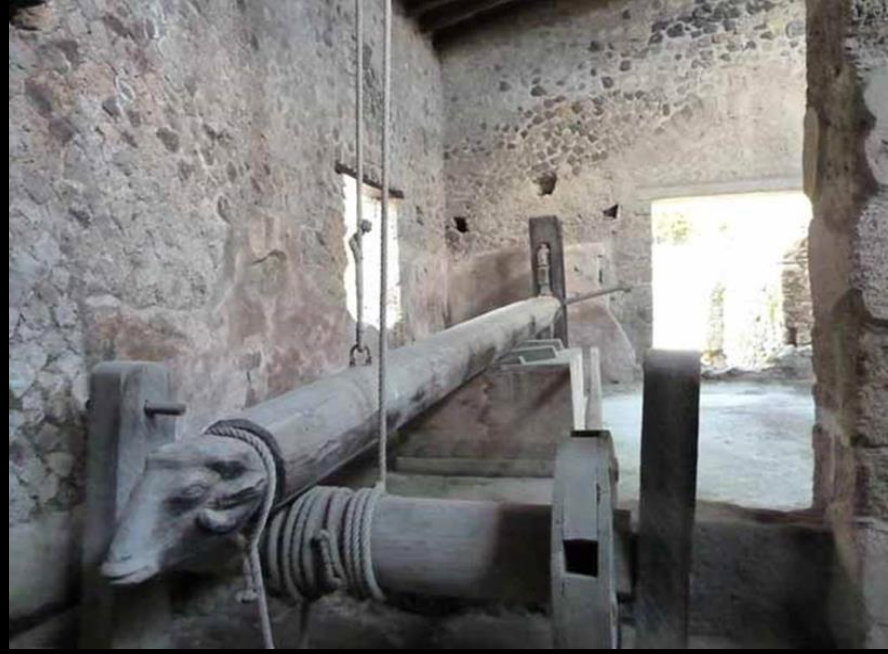

Винний прес із вирізьбленою головою барана, вілла Містерій

Сад вірідарій, вілла Містерій, Помпеї

Вид на кухню з піччю та лараріумом

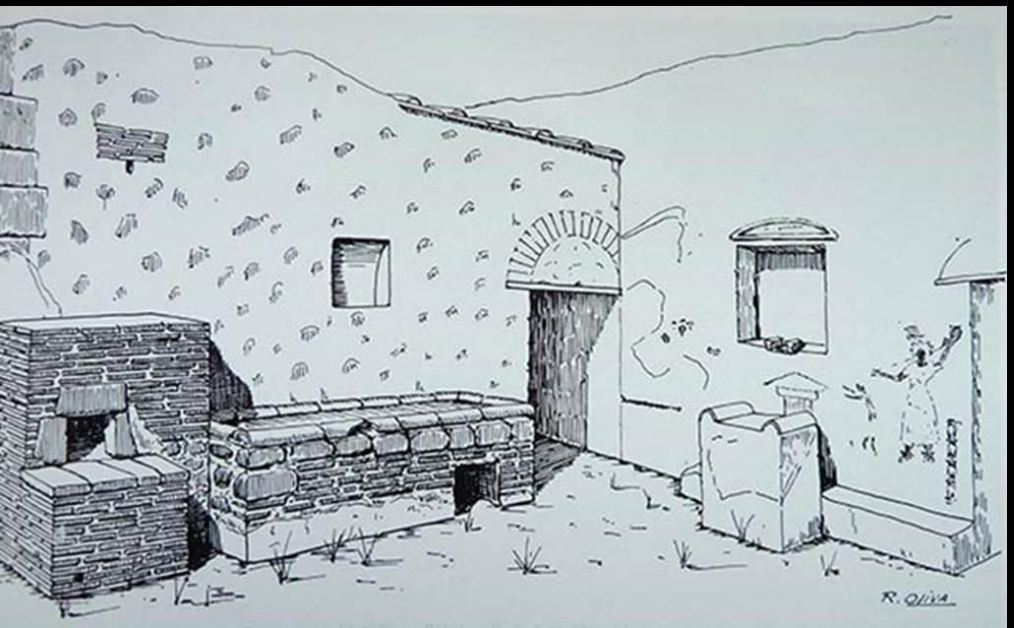

Малюнок західної та північної стін кухонного двору на віллі Містерій (із залишками розписаного лараріуму праворуч) автор Р. Оліва